

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Bc. Hana Svobodová

VEŘEJNÉ PROSTORY V LOKALITÁCH S RODINNÝMI DOMY

PUBLIC SPACES IN FAMILY HOUSES DISTRICTS

Diplomová práce

Praha 2012

Vedoucí práce: RNDr. Jana Temelová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 22. srpna 2012

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat především RNDr. Janě Temelové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, za odborné rady, cenné komentáře, trpělivost a čas, který mi věnovala. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří byli ochotni spolupracovat.

Veřejné prostory v lokalitách s rodinnými domy

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je zjistit, zda jsou obyvatelé lokalit se zástavbou rodinných domů spokojeni se současným stavem fyzického prostředí a využitím veřejných prostorů. Ve třech odlišných typech lokalit s rodinnými domy v Pražském městském regionu (Hanspaulka, Starý Spořilov a Satalice) bylo zkoumáno celkem jedenáct veřejných prostorů. Výzkum měl tři fáze. Terénní mapování zjišťovalo současný stav fyzického prostředí veřejných prostorů v jednotlivých lokalitách. Druhou fází bylo strukturované pozorování, které odhalilo využití jednotlivých veřejných prostorů. Třetí fáze se věnovala, pomocí semi-strukturovaných rozhovorů, hodnocení spokojenosti obyvatel se současným stavem veřejných prostorů a také jejich přáním a návrhům na zlepšení veřejných prostorů v okolí jejich bydliště.

Klíčová slova: veřejný prostor, fyzické prostředí, venkovní aktivity, spokojenost

Public Spaces in Family Houses Districts

Abstract

The aim of this diploma thesis is to find out whether the residents of family houses district are satisfied with the current stage of built environment and usage of public spaces. Three focus districts were areas with family houses situated in the Prague metropolitan region (Hanspaulka, Starý Spořilov, Satalice) and eleven territorial public spaces were under examination. The research had three stages. Field mapping focused on the current stage of built environment of public spaces in focus districts. Structured observation, as the following stage, revealed the usage of those public spaces. Through the stage of semi-structured interviews, was answered the question about, how satisfied are the residents with the public spaces and if they have any changes or suggestions in order to improve those.

Key Words: public space, built environment, outside activities, satisfaction

OBSAH

Seznam obrázků	7
Seznam grafů	8
Seznam tabulek	9
Seznam příloh	10
1 Úvod	11
2 Veřejné prostory	14
2.1 Definice veřejných prostorů	14
2.2 Kategorie veřejných prostorů	17
3 Teoretické zarámování práce.....	20
3.1 Fyzické prostředí veřejných prostorů	20
3.2 Venkovní aktivity na veřejných prostorech	22
3.3 Vztah venkovních aktivit a fyzického prostředí veřejných prostorů.....	23
3.4 Spokojenost obyvatel s veřejnými prostory	25
3.5 Veřejné prostory v plánovaných lokalitách	27
3.6 Očekávání práce	29
4 Metodika výzkumu	30
4.1 Výběr lokalit	31
4.2 Terénní mapování	32
4.3 Strukturované pozorování	34
4.3.1 Hodnocení výsledků strukturovaného pozorování	36
4.4 Semi-strukturované rozhovory	37
4.4.1 Výběr respondentů pro rozhovory	38
5 Případové lokality a veřejné prostory	41
5.1 Hanspaulka	41
5.2 Starý Spořilov	46
5.3 Satalice	52
5.4 Hodnocení kvality veřejných prostorů v případových lokalitách	56
6 Výsledky strukturovaného pozorování	59
6.1 Hanspaulka	61
6.2 Starý Spořilov	63
6.3 Satalice	65

6.4	Srovnání případových lokalit z pohledu strukturovaného pozorování	67
7	Spokojenost obyvatel s veřejnými prostory v případových lokalitách	69
7.1	Hanspaulka	69
7.2	Starý Spořilov	72
7.3	Satalice	77
7.4	Srovnání názorů obyvatel na veřejné prostory v případových lokalitách	80
8	Závěr	82
	Seznam literatury	86
	Seznam zdrojů	90
	Přílohy	91

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1	Dělení veřejných prostorů podle Jana Gehla.....	19
Obr. 2	Vztah mezi kvalitou fyzického prostředí a venkovními aktivitami	24
Obr. 3	Poloha případových lokalit v rámci Prahy.....	32
Obr. 4	Postup výběru respondentů - Satalice.....	39
Obr. 5	Poloha lokality Hanspaulka v rámci Prahy a poloha pobytových veřejných prostorů v lokalitě Hanspaulka	42
Obr. 6	Park Na Pískách	43
Obr. 7	Dětské hřiště Za Hanspaulkou.....	44
Obr. 8	Park U Zámečku	45
Obr. 9	Prostranství Na Kuthence.....	46
Obr. 10	Poloha lokality Starý Spořilov v rámci Prahy a poloha pobytových veřejných prostorů v lokalitě Starý Spořilov	47
Obr. 11	Roztylské náměstí	49
Obr. 12	Roztylské sady za kostelem.....	50
Obr. 13	Jižní náměstí	51
Obr. 14	Východní náměstí.....	52
Obr. 15	Poloha lokality Satalice v rámci Prahy a poloha pobytových veřejných prostorů v lokalitě Satalice.....	53
Obr. 16	Prostranství Dany Medřické	54
Obr. 17	Prostranství s dětským hřištěm Voskova	55
Obr. 18	Dětské hřiště Kemrova.....	55

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Podíl věkových skupin na celkovém počtu pozorovaných uživatelů v případových lokalitách.....	60
Graf 2 Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech a přilehlých ulicích z celkového počtu aktivit v případové lokalitě Hanspaulka.....	62
Graf 3 Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech z celkového počtu uživatelů pozorovaných na samotných veřejných prostorech v případové lokalitě Hanspaulka	62
Graf 4 Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech a přilehlých ulicích z celkového počtu aktivit v případové lokalitě Starý Spořilov	64
Graf 5 Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech z celkového počtu uživatelů pozorovaných na samotných veřejných prostorech v případové lokalitě Starý Spořilov	64
Graf 6 Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech a na přilehlých ulicích z celkového počtu aktivit v případové lokalitě Satalice	66
Graf 7 Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech z celkového počtu uživatelů pozorovaných na samotných veřejných prostorech v případové lokalitě Satalice.....	66
Graf 8 Základní typy aktivit a počty uživatelů v případových lokalitách.....	68

SEZNAM TABULEK

Tab. 1	Stručný popis pobytových veřejných prostorů v případových lokalitách	33
Tab. 2	Příklad formuláře pro strukturované pozorování.....	35
Tab. 3	Rozdělení aktivit do tří základních typů – <i>nezbytné, volitelné a společenské</i>	37
Tab. 4	Hodnocení kvality veřejných prostorů v případových lokalitách podle dvanácti kritérií.....	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1	Informační leták - Hanspaulka	91
Příloha 2	Podklad pro rozhovor - Starý Spořilov	92
Příloha 3	Dvanáct kritérií hodnocení kvality veřejných prostorů	94

Kapitola 1

Úvod

Město je systémem, který se skládá z různých, vzájemně propojených prvků. Jedním z těchto prvků jsou veřejné prostory, které tvoří nedílnou součást městského prostoru. Veřejné prostory jsou v poslední době diskutovaným tématem, kterému se věnují nejen odborníci z různých oborů (Gehl 2000, Madanipour 2003, Zukin 1998), ale též veřejnost, proto je třeba těmto místům ve městě věnovat pozornost. Mezi veřejné prostory patří ulice, parky a náměstí (Šilhánková 2008), které jsou místy pro každodenní aktivity lidí žijících ve městech nebo návštěvníky měst (Carmona a kol. 2008). Někteří autoři dokonce tvrdí, že kvalitní veřejné prostory jsou důležitou součástí úspěšných lokalit (Carr a kol. 1992, Jacobs 1961, Whyte 1980) a také, že přispívají k dobrému dojmu ze života ve městě (Carmona a kol. 2008). Tím rovněž podporují příznivou image lokalit jako míst pro kvalitní městský život (Cybriwsky 1999). Do městského života jsou zahrnuty různorodé charakteristiky nejen kvalita veřejných prostorů. Mezi tyto charakteristiky patří také venkovní aktivity obyvatel a návštěvníků měst. Většina venkovních aktivit ve městě se odehrává právě na veřejných prostorech, proto je podstatné se věnovat nejen fyzickým formám těchto městských prvků, ale také jaký mají vliv na život a aktivity lidí.

Veřejné prostory pomáhají dotvářet obraz měst. Města se díky procesu urbanizace v širším slova smyslu vyvíjejí a rozrůstají (Ouředníček 2001). Díky tomuto vývoji vznikají ve městech odlišná rezidenční prostředí různého stáří (např. lokality s rodinnými, činžovnými nebo panelovými domy). Různé typy lokalit ve městech fungují různě, proto se také jejich veřejné prostory liší. Odlišnými charakteristikami veřejných prostorů mohou být jejich typy a formy, prvky fyzického prostředí či odlišní uživatelé a různé způsoby využití.

Tato práce se zajímá o odlišné typy lokalit se zástavbou rodinných domů a rozdíly mezi jejich veřejnými prostory. Pro výzkum byly vybrány tři lokality v Pražském metropolitním regionu, z nichž dvě jsou ve vnitřním městě a byly postaveny před rokem 1990 a jedna se nachází v suburbii a byla postavena po roce 1990. Veřejné prostory jsou místa interakcí obyvatel a návštěvníků měst (Gehl 2010), proto je názor těchto uživatelů důležitý. Z tohoto důvodu se tato práce zabývá nejen samotnými venkovními aktivitami a fyzickým prostředím veřejných prostorů, ale i názory obyvatel vybraných lokalit a jejich spokojeností s veřejnými prostory. Spokojenost s veřejnými prostory a potřeba porozumění jejich roli v životě obyvatel lokalit je významná pro efektivní design veřejných prostorů, který by odpovídal potřebám uživatelů a podporoval jejich vzájemnou interakci (Carr a kol. 1992).

Hlavním cílem této práce je zjistit, zda jsou obyvatelé lokalit s rodinnými domy spokojeni se současným stavem fyzického prostředí a využitím veřejných prostorů. Práce se zabývá rozdíly mezi vilovými čtvrtěmi ve vnitřním městě a v suburbii. Pro naplnění hlavního cíle jsou definovány cíle dílčí. Prvním dílčím cílem je identifikovat prvky fyzického prostředí veřejných prostorů. Druhým dílčím cílem je zjistit, jakým způsobem a kým jsou veřejné prostory ve sledovaných lokalitách využívány. Třetím dílčím cílem práce je zjistit, co obyvatelé lokalit s rodinnými domy očekávají od veřejných prostorů.

Pro naplnění hlavního cíle a dílčích cílů práce jsou stanoveny následující výzkumné otázky.

„Jaké kategorie veřejných prostorů se objevují v lokalitách s rodinnými domy?“

„Jak se liší fyzické prostředí veřejných prostorů v různých lokalitách s rodinnými domy?“

Lokality rodinných domů většinou nemají všechny stejné fyzické prostředí, proto je pravděpodobné, že ani jejich veřejné prostory nebudou jednotného typu a jejich fyzické prostředí nebude shodné. K zodpovězení této otázky je třeba zjistit, zda se prvky fyzického prostředí veřejných prostorů identifikované z odborné literatury objevují reálně ve veřejných prostorech. Odpověď na tuto výzkumnou otázku vychází z terénního mapování ve vybraných pražských lokalitách, které se zaměřilo na lokalizaci veřejných prostorů, určení jejich typů a zmapování fyzických prvků veřejných prostorů.

„Jak a kým jsou veřejné prostory v lokalitách rodinných domů využívány?“

Veřejné prostory jsou místa pro venkovní aktivity obyvatel a návštěvníků měst. Proto je důležité věnovat pozornost tomu, kdo a jak tyto místa ve městech využívá. K získání obrazu o využití veřejných prostorů je v této práci využita metoda strukturovaného pozorování.

„Odpovídá současný stav fyzického prostředí a využití veřejných prostorů představám obyvatel lokalit s rodinnými domy?“

Veřejné prostory jsou místa pro setkávání lidí (Gehl 2010), proto je důležité, aby jejich podoba odpovídala představám obyvatel lokalit a také aby byla vhodná pro aktivity, které uživatelé chtějí na veřejných prostorech realizovat. Veřejné prostory, které nenaplnují představy obyvatel nebo nejsou pro lidi významné, mohou zůstat (Carr a kol. 1992). Tato otázka je v práci zodpovězena pomocí semi-strukturovaných rozhovorů s obyvateli lokalit.

Tato diplomová práce je členěna do osmi částí. Úvodní část je věnována definování cílů a výzkumných otázek pro výzkum. Druhá část diplomové práce je věnována samotným veřejným prostorům a jejich definicím. Rozdělení veřejných prostorů do různých kategorií je také představeno v druhé kapitole. Následující třetí kapitola představuje teoretické zarámování práce. První část třetí kapitoly je věnována fyzickému prostředí veřejných prostorů a jeho prvkům, druhá část kapitoly potom venkovním aktivitám na veřejných prostorech a třetí část vzájemnému vztahu právě fyzického prostředí veřejných prostorů a venkovních aktivit. Čtvrtá část teoretického zarámování práce se věnuje spokojenosti

obyvatel s veřejnými prostory. Pátý blok třetí kapitoly je věnován veřejným prostorům v plánovaných lokalitách a poslední část definuje očekávání práce vycházející z teoretického zarámování. Ve čtvrté kapitole práce je popsána metodika použitá v empirickém výzkumu. Následující kapitoly představují výsledky jednotlivých částí výzkumu. Pátá kapitola popisuje případové lokality a jejich veřejné prostory. Šestá kapitola představuje výsledky strukturovaného pozorování v jednotlivých lokalitách a také jejich srovnání. Sedmá kapitola prezentuje poznatky a názory obyvatel získané ze semi-strukturovaných rozhovorů. Poslední osmá kapitola práce se věnuje závěrům práce, zodpovězení výzkumných otázek a naplnění cíle a očekávání.

Kapitola 2

Veřejné prostory

Veřejné prostory jsou podstatnou součástí městského prostředí, jsou prvky, které pomáhají utvářet strukturu měst. Někteří autoři dokonce tvrdí, že bez veřejných prostorů by vývoj měst nebyl možný (Meyer a kol. 2006, cit. v van Melik 2008, s. 15). Veřejné prostory jsou významnými prvky pro města a některé z nich jsou považovány za místa, kde se tvořila historie (van Melik 2008). Důležité jsou nejenom v celospolečenském kontextu, ale i pro životy obyvatel a návštěvníků měst.

Veřejné prostory jsou tématem zkoumání různých oborů, z nichž každý tato místa definuje podle jiných kritérií, která jsou považována danou disciplínou jako významná. Obory zabývající se fyzickou formou měst (např. architektura) se věnují veřejným prostorům přes jejich typy a design. Obory jako je sociální geografie k fyzické formě přidávají i další charakteristiky, které jsou považovány za významné při uvažování veřejných prostorů. Těmito charakteristikami jsou např. vlastnictví prostoru, přístup k němu (Mitchell 1995). Veřejné prostory by měly být přístupné každému bez rozdílu (Šilhánková 2008). Jsou to totiž místa pro setkávání lidí (Gehl 2010) a navazování kontaktů, proto je v pojetí veřejných prostorů důležitá i sociální dimenze, která naplňuje tento smysl veřejných prostorů.

Veřejné prostory jsou místy ve městě pro jejich obyvatele. Tyto místa mohou využívat všichni bez rozdílu. Veřejné prostory může využívat veškerá veřejnost, proto je třeba, aby tento pojem byl legislativně definován. Legislativní definici veřejných prostorů platné v českém prostředí je také věnována pozornost v této kapitole.

Definicím, které uvažují veřejné prostory s výše zmíněnými charakteristikami, se věnuje první podkapitola. Následně jsou představena různá dělení veřejných prostorů do kategorií podle rozličných charakteristik. Prvním je dělení do základních kategorií (ulice, náměstí, zeleň a ostatní plochy) (Šilhánková 2008). Další dělení veřejných prostorů je podle toho, jak je obyvatelé vnímají a kým jsou vlastněné – na veřejné nebo soukromé (Gehl 2000).

2.1 Definice veřejných prostorů

Na definování pojmu veřejný prostor je možno nahlížet z různých úhlů. Některé tyto pohledy se mohou doplňovat a jiné zase mají na jejich problematiku odlišný náhled. Různé přístupy k veřejným prostorům jsou zapříčiněny vědeckou orientací autorů definic.

Definováním pojmu *veřejný prostor* se zabývají architekti, urbanisté, sociologové nebo geografové.

Nejprve se podkapitola věnuje představení fyzických forem veřejných prostorů a definicím, které se tímto pohledem zabývají. Dále se věnuje definování veřejných prostorů pomocí jejich vlastnictví. Sociální dimenze je další charakteristika, která spojuje některé z následujících definic veřejných prostorů a v neposlední řadě je třeba zmínit i legislativní definici, která se používá v českém prostředí.

Jan Gehl (2000) definuje veřejné prostory jako všechny prostory mezi budovami. Proto tyto prostory mohou mít různé formy, jako jsou třeba ulice a náměstí, parky a vnitrobloky, obchodní centra, hřiště nebo také mosty a vodní cesty (Carr a kol. 1992, Cybriwsky 1999). Jak je vidět z výčtu forem veřejných prostorů, nemusí být pouze vnější povahy – venkovní prostory. Veřejné prostory mohou být i uvnitř budov. Jedná se např. o nákupní centra nebo nádražní haly (Cybriwsky 1999).

Jedním z kritérií, podle kterých lze veřejné prostory definovat, je jeho vlastnictví (Ambrožová 2010). Nejjednodušší je říci, že veřejné prostory jsou všechny prostory ve městě, které nejsou soukromé (Vaďurová 2010). To je ale velice zjednodušené tvrzení, protože podle Jana Gehla (2000) nemusí být všechny veřejné prostory veřejně vlastněné. Pro celou problematiku veřejných prostorů je proto vhodnější používat termín veřejně užíváný (Marcuse 2003 cit. v Nissen 2008, s. 1130), protože to vyjadřuje lépe samotnou podstatu veřejného prostoru, jelikož mohou být využívány všemi lidmi k veřejnému užitku (Nissen 2008) a nemusí vždy být veřejně vlastněné. Proto je dobré brát v úvahu také přístupnost a otevřenost veřejných prostorů, protože by měly být přístupné všem (Šilhánková 2008, Zukin 1998). Mnoho autorů proto zdůrazňuje v definicích, že veřejné prostory musí být otevřené a bezplatně přístupné všem skupinám lidí nebo jednotlivců, kteří je chtějí využívat (Carr a kol. 1992, Cybriwsky 1999, Madanipour 2003).

Veřejný prostor není možné chápat pouze přes jeho prostorovou složku jako veškeré prostory mezi budovami (Gehl 2000), ale musí se uvažovat i jeho sociální dimenze, protože je považován i za místo pro navazování lidských kontaktů (Madanipour 1996). Už od dávných dob právě veřejné prostory sloužily jako místa pro setkávání lidí nebo pro směnu zboží a informací (Gehl 2010). Ambrožová (2010) v rámci definování veřejného prostoru pomocí sociální složky píše, že veřejný prostor je přístupný všem pro trávení volného času, pro užívání zábavy a také pro komunikaci. Autorka vyzdvihuje lidskou složku veřejných prostorů. Pro veřejné prostory a jejich smysl je důležité, aby se na nich lidé zdržovali delší dobu a navazovali kontakty s ostatními uživateli. Proto je možné definovat veřejné prostory jako místa poskytující platformu pro neformální setkávání lidí během jejich denní rutiny, která podporuje vznik mezilidských vztahů. Veřejné prostory umožňují lidem socializovat se i mimo jejich známé prostředí, kterým je myšlena práce nebo domov (Carr a kol. 1992).

Další definice, které berou v potaz sociální složku, přidávají ještě jednu charakteristiku veřejných prostorů týkající se veřejného projevení vlastního názoru. Veřejné prostory poskytují půdu pro politická či náboženská setkání nebo demonstrace a protesty,

při kterých lidé chtějí vyjádřit např. svůj nesouhlas s politickými rozhodnutími nebo podporu charitativních akcí (Gehl 2010). Walzer (1986) uvažuje veřejný prostor, jako „prostor pro politiku, náboženství, obchod, sport; prostor pro poklidné soužití a neosobní setkání“ (Walzer 1986, s. 470). Veřejné prostory nemusí sloužit pouze k projevení výše zmíněných názorů, ale také k představení názorů uměleckých. Ty mohou být projeveny formou různých výstav, trhů nebo jiných uměleckých počinů. Nakonec lze říci, že veřejné prostory jsou vlastně místa pro odhalování dramát veřejného života (Carr a kol. 1992).

Veřejný prostor může být chápán nejen přes sociální a fyzickou dimenzi, jak bylo již popsáno, ale také jako obraz města pro jeho obyvatele nebo návštěvníky. Dalo by se říci, že veřejný prostor je reklamou města, podle které si ho lidé pamatují (Zukin 1998). Tato forma propagace měst formou veřejných prostorů slouží k reprezentaci celé společnosti, proto bývá veřejný prostor přirovnáván k obývacímu pokoji, který analogicky reprezentuje celou domácnost (Zukin 1998).

V české odborné literatuře se používá následující definice: „Veřejný prostor je nezastavitelný prostor ve městě, který je volně (bezplatně) přístupný všem obyvatelům a návštěvníkům města buď nepřetržitě nebo s časovým omezením. Základní charakteristikou veřejného prostoru je jeho obyvatelnost spojená s užitností pro obyvatele, slouží tedy k provozování nejrůznějších pohybových a pobytových činností“ (Šilhánková 2008, elektronicky). Tato definice spojuje prostorový pohled na veřejný prostor, ale i složku sociální, a také uvažuje problém přístupnosti veřejných prostorů – vyjadřuje komplexní pohled na veřejné prostory. Důležitou částí této definice je také nezastavitelnost prostoru, což zaručuje zachování rozsahu veřejných prostorů.

Při definování pojmu veřejný prostor nelze zapomínat na legislativní definici platnou v českém prostředí. Zákon o obcích (2000) nepoužívá pojem veřejný prostor, ale definuje veřejné prostranství¹ jako „všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejnou zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru“ (Zákon č. 128/2000 § 34). Jelikož výzkum v této diplomové práci byl prováděn v Praze, je třeba také zmínit, co vedení hlavního města Praha považuje za veřejný prostor. Veřejná prostranství v Praze jsou definována v Zákonu o hlavním městě Praze (2000). Definice v tomto zákoně se shoduje s definicí ze zákona o obcích (2000). Veřejné prostranství byla dříve v Praze definována ve vyhlášce z roku 1991 jako „všechna místa, která jsou určena k veřejnému užívání. Jsou to zejména pozemní komunikace (silnice, místní komunikace – chodníky), nábřeží, mosty, náměstí, průchody, podchody, nadchody, veřejná schodiště, tunely, silniční zeleň; loubí, pasáže, prostory navazující na vstupy do stanic metra, tržiště, veřejná zeleň (městské parky a sady, veřejná zeleň na sídlišťích, rekreační lesy, veřejně přístupné historické zahrady apod.)“ (Vyhláška 5/1991). Zákonné definice i bývalá pražská vyhláška se zabývají definováním veřejného prostoru přes jeho typy, které jsou v definicích vyjmenovány. Definice v Zákoně o obcích (2000) uvažuje také problém přístupnosti a vlastnictví prostoru, ale pražská vyhláška

---

¹ Veřejné prostranství je v této části práce synonymum pro pojem veřejný prostor, který je používán v celé práci.

na tento pohled úplně zapomínala, což bylo ale vyřešeno Zákonem o hlavním městě Praze (2000). Legislativní definice neuvažují sociální dimenzi veřejných prostorů, což je pochopitelné, protože není možné uzákonit, že veřejné prostory mají být místy pro navazování kontaktů.

Všechny představené pohledy a charakteristiky jsou důležité. Z předešlých definic lze určit hlavní faktory veřejných prostorů, které by měla zahrnovat jejich komplexní definice. Těmito faktory jsou fyzická forma a vlastnické poměry veřejných prostorů resp. zdůraznění, že není důležité, kdo prostor vlastní, ale záleží na tom, jak je veřejný prostor přístupný a kým je využíván. Posledním faktorem při definování veřejných prostorů je sociální dimenze, která navazuje na původní funkci veřejných prostorů - míst pro setkávání lidí. Proto pro účely této práce je veřejný prostor definován jako veškerý prostor mezi budovami, do kterého jsou zahrnuty všechny ulice s chodníky, náměstí, vnitrobloky a také veškerá městská zeleň a parky a v neposlední řadě další plochy, mezi které lze řadit parkoviště nebo hřiště. Tedy z výzkumu vypadly veřejné prostory, které můžeme nazývat vnitřními (např. nákupní centra). Veřejné prostory mohou být využívány různými způsoby, všemi skupinami obyvatel i návštěvníků města bez ohledu na to, komu tento prostor patří. V metodice práce je upřesněno, které veřejné prostory v lokalitách byly zařazeny do výzkumu.

2.2 Kategorie veřejných prostorů

Ve městech existují různé typy veřejných prostorů, jak bylo možné vidět z předešlých definic, proto je třeba rozdělit je do několika obecných kategorií. Veřejné prostory mohou být děleny do kategorií podle jejich charakteru, funkce v městském systému nebo podle toho, na kolik jsou tyto prostory vnímané jako veřejné nebo soukromé a také kým jsou vlastněné.

Veřejné prostory lze rozdělit podle fyzického charakteru do čtyř základních kategorií: *ulice, náměstí, zeleň* a *ostatní plochy* (Šilhánková 2008). Toto dělení je obecné, proto každá z těchto kategorií se dá dále dělit do dalších podkategorií, které se mohou překrývat i doplňovat.

Ulice je základním liniovým veřejným prostorem (Hexner, Novák 1996), který je definován jako „cesta mezi domy zvláště ve městě“ (Ústav pro jazyk český 2011). Ulice mohou být děleny na *koridorové*, které slouží k rychlému spojení dvou míst. Dále existují *bulváry*, které jsou charakteristické svou šířkou a zelení a obvykle bývají postaveny na místech bývalých hradeb (Hexner, Novák 1996). *Obytné ulice* mají zklidněnou dopravu, preferují pohyb chodců a nacházejí se většinou v obytných zónách. Poslední dvě kategorie ulic jsou *promenády*, což jsou místa pro procházky, a *ulice reprezentační*, jejichž hlavní funkcí je reprezentovat své město nebo čtvrt'.

Jako „větší volné prostranství ve městě ohraničené domy, do něhož ústí ulice“ (Ústav pro jazyk český 2011) je definováno *náměstí*. Náměstí je veřejný prostor uzlového typu (Hexner, Novák 1996), kde se míchají různé funkce. Právě na základě těchto funkcí

se dají náměstí dělit do následujících podkategorií (Šilhánková 2008). Na *společenském náměstí* převažuje funkce společenská, jako jsou třeba festivaly nebo různé koncerty a výstavy. Pro *obchodní náměstí* je právě obchod tou nejvýznamnější charakteristikou. *Obytná náměstí* se stejně jako obytné ulice nacházejí hlavně v obytných zónách a hlavní charakteristikou je zklidněná doprava a preference pěších a pobytových aktivit. *Náměstí dopravní* na rozdíl od obytných upřednostňují automobilovou dopravu a parkování aut a poslední podkategorií jsou *tržiště*, kde je možné najít maloobchod na pravidelné bázi (Šilhánková 2008).

Parky, lesoparky či aleje a sady patří do kategorie městské *zeleně*, která vlastně dodává městu kus přírody, kterou lze většinou najít mimo něj. Poslední kategorie *ostatní plochy* zahrnuje typy veřejných prostorů, které nespádají do jiných z předchozích kategorií. Patří sem na příklad dětská hřiště nebo parkoviště (Šilhánková 2008).

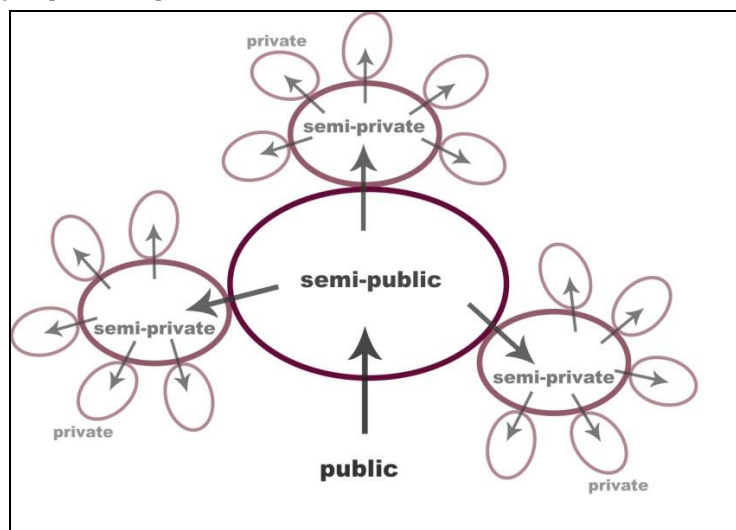
Předešlé dělení nám poskytuje základní povědomí o různých fyzických podobách veřejných prostorů ve městech. Ty je ale třeba dělit nejen podle fyzické formy, ale také podle jiných charakteristik, např. postavení v městském systému (Šilhánková 2008) nebo podle toho, jak jsou vlastněny a následně vnímány (Gehl 2000).

Podle postavení v městském systému se dají veřejné prostory dělit do několika kategorií (Šilhánková 2008). První kategorie je tvořena veřejnými prostory *lokálního* významu důležitými pouze pro obyvatele nejbližšího okolí, ve kterém se veřejný prostor nachází. Na příklad to jsou vnitrobloky u činžovních domů nebo předzahrádky. Lokální veřejné prostory jsou místy pro navazování neformálních kontaktů třeba mezi sousedy. Dalším stupněm v městském systému je veřejný prostor *okrskový*. Tyto prostory jsou významné pro určitou městskou čtvrť nebo městskou část. Jsou to prostory pro utužování komunitního povědomí a nebo např. k projevování politické moci na místní úrovni. Okrskové veřejné prostory mohou být různého typu (např. náměstí, parky apod.), který závisí na charakteru čtvrti (např. Kubánské náměstí pro Prahu 10). *Celoměstský* význam mají v městském systému takové veřejné prostory, které jsou občany města i okolí vnímány jako nejdůležitější a typické pro dané město. Na příkladu Prahy by to mohlo být Václavské náměstí, které je její významnou ikonou. Tyto prostory jsou symbolické pro město a díky nim si obyvatelé připomínají příslušnost ke svému městu (Cybriwsky 1999). *Regionální* veřejné prostory jsou charakteristické pro určité regiony a svým způsobem mohou být shodné s veřejnými prostory celoměstského významu. Posledním stupněm jsou veřejné prostory *nadregionální* nebo *národní*. Tyto veřejné prostory určují identitu celého státu či národa. Pro Českou republiku nebo zejména pro lidi, kteří nepocházejí z Česka, by jimi mohlo být také Václavské náměstí nebo nádvoří Pražského hradu (Šilhánková 2008).

Veřejné prostory lze také dělit podle toho, jestli jsou vlastněné a vnímané jako veřejné nebo soukromé. Gehl (2000) toto dělení přirovnává k rozdílům mezi obývacími pokoji a městskými náměstími (Obr. 1). První kategorií tohoto způsobu dělení jsou prostory *soukromé (private)*. To jsou venkovní prostory soukromého bydlení jako např. balkóny či předzahrádky u řadových domů. Užívají je pouze lidé, kterým tyto prostory patří.

Prostory *polosoukromé (semi-private)* jsou sice přístupné i lidem, kteří k nim nemají vlastnický vztah, ale ne všichni lidé je vnímají jako otevřené a přístupné. Jsou to např. vnitroblokové dvory u činžovních domů. Dalším stupněm jsou více otevřené prostory - *poloveřejné (semi-public)* prostory, do kterých mohou být zařazeny prostory mezi panelovými domy. Tyto prostory jsou přístupné rozmanitějším skupinám lidí, resp. více skupin uživatelů se v nich cítí být vítáno. Poslední kategorií jsou zcela *veřejné (public)* prostory, které jsou přístupné naprosto všem lidem bez ohledu na vlastnictví prostoru a bez ohledu na sociální skupinu a všichni se tam cítí vítáni.

Obr. 1: Dělení veřejných prostorů podle Jana Gehla

Zdroj: Gehl 2000

Předchozí dělení veřejných prostorů se zabývalo vlastnictvím v souvislosti s pocitem návštěvníků, zda jsou ve veřejném prostoru vítáni. Dále se ale veřejné prostory dělí dle přístupnosti na *neomezeně přístupné*, *omezeně přístupné* nebo *vyhrazené* (Šilhánková 2003, cit. v Ambrožová 2010, s. 15). Toto dělení lze chápat ze dvou pohledů. Prvním pohledem je přístupnost sociální, podle které jsou veřejné prostory buď vyhrazené pro určitou skupinu lidí, nebo přístupné všem skupinám. Druhý pohled je přístupnost fyzická. Prostory omezeně přístupné jsou např. veřejné parky, které se na noc uzamykají, nebo je vyhrazen pouze určitý čas, kdy tento prostor může využívat veřejnost. Příkladem mohou být školní hřiště, která jsou v době výuky uzavřena a pouze po jejím skončení odpoledne jsou na určitý čas přístupná komukoliv.

Další způsoby dělení veřejných prostorů do různých kategorií jsou například podle jejich převažující funkce (Šilhánková 2003, cit. v Ambrožová 2010, s. 15). Veřejné prostory mohou mít funkce *společenské*, *obchodní*, *shromažďovací*, *dopravní*, *rekreační*, *obytné* nebo *smíšené*. Toto dělení je obdobné jako dělení náměstí, které bylo popsáno výše.

Kapitola 3

Teoretické zarámování práce

Hlavním cílem práce je zjistit, zda jsou obyvatelé lokalit s rodinnými domy spokojeni se současným stavem fyzického prostředí a využitím veřejných prostorů. Z hlavního cíle práce lze určit charakteristiky veřejných prostorů významné pro tuto práci. Těmi jsou fyzické prostředí veřejných prostorů a jeho prvky, venkovní aktivity uživatelů na veřejných prostorech a také spokojenost obyvatel s veřejnými prostory.

Tato část práce se zabývá koncepty, které jsou relevantní k výše zmíněným charakteristikám. Nejprve se věnuje samotnému fyzickému prostředí veřejných prostorů a identifikaci jeho prvků. V další části je pozornost věnována venkovním aktivitám, které mohou být provozovány na veřejných prostorech. Fyzické prostředí a venkovní aktivity jsou dvě důležité charakteristiky, proto je třeba zabývat se i jejich vzájemným vztahem, kterému se věnuje třetí podkapitola. Dále se tato kapitola věnuje i spokojenosti obyvatel s veřejnými prostory a veřejným prostorům v plánovaných lokalitách. V závěru kapitoly jsou definována očekávání práce.

3.1 Fyzické prostředí veřejných prostorů

Veřejné prostory nejsou pouze prázdnými místy mezi budovami, ale skládají se z různých prvků fyzického prostředí. Fyzické prostředí veřejných prostorů není dáno pouze jejich formou (Press, Smith 1980), ale i dalšími prvky, které mu dodávají význam. Z literatury vyplývá, že prvky fyzického prostředí, které jsou důležité pro veřejné prostory, jsou následující: *vztah k ulici, místa k sezení, přírodní prvky, klimatické podmínky a urbanistické vlastnosti prostoru* (Carr a kol. 1992, Whyte 1980). Těmto prvkům se bude dále věnovat tato podkapitola práce. Další skupinou prvků, kterým je věnována pozornost, jsou tzv. *prvky společenské*, které vyžadují nejen fyzický prvek, ale ještě i sociální složku, kterou jsou většinou uživatelé veřejných prostorů. Tato skupina bude představena v rámci podkapitoly o vztahu fyzických prvků a venkovních aktivit, do kterého vstupují i uživatelé veřejných prostorů.

Nejdůležitějším prvkem z výše zmíněných je podle Whyta (1980) *vztah k ulici*, čímž je myšleno, že by veřejné prostory měly být viditelné a také dostupné z ulice. Tento prvek je daný a nelze jej měnit, proto je považován za nejvýznamnější, protože některé další prvky mohou být do veřejného prostoru dodány. Vztah ulice a veřejného prostoru je oboustranný. Veřejný prostor začíná už na ulici, kterému poskytuje nejen uživatele, ale také atraktivní scénu k pozorování. Naopak veřejný prostor poskytuje chodcům místo

pro odpočinek a klid oproti ruchu ulice. Tento vztah je funkční pouze pokud je veřejný prostor z ulice viditelný a dostupný (Whyte 1980).

Místa k sezení jsou dalším prvkem fyzického prostředí, který ale již patří do skupiny prvků, které jsou ovlivnitelné a nejsou dané. Za místa k sezení se nemusí považovat pouze místa k tomu prvotně určená, jako jsou lavičky, ale jsou to také další místa, kde se dá sedět např. schody, obrubníky apod. Veřejný prostor by měl na lidi působit tak, že jsou vítáni k trávení volného času a také že mají možnost volby, kde svůj čas pohodlně stráví v rámci veřejného prostoru (Whyte 1980). Podstatnými charakteristikami míst k sezení jsou materiály, ze kterých jsou vyrobeny, a jejich orientace ve smyslu k centru pozornosti. Místa k sezení by měla být orientována čelem k místům, kde se něco děje např. k ulici, kde procházejí lidé (Madden, Bussard 1977, cit. v Carr a kol. 1992, s. 232). Jednoduchým závěrem pro tento prvek fyzického prostředí je, že lidé se na veřejných prostorech posadí tam, kde je místo k sezení (Whyte 1980).

Přírodní prvky jsou další z prvků fyzického prostředí, které jsou pro veřejné prostory významné (Carr a kol. 1992). Nejčastějším přírodním prvkem je *voda* a *zeleň* v různých podobách. Voda se může objevovat v podobě např. fontán, vodopádu, bazénu nebo jiných vodních prvků. Její předností je, že uživatelé ji mohou vidět a slyšet. Jako vhodné se jeví také, aby vodní prvek byl pro uživatele přístupný, aby si mohli např. smočit nohy (Whyte 1980). K větší úspěšnosti prostoru také napomáhá přítomnost zdroje pitné vody (Whyte 1980). Mezi *zeleň*, další přírodní prvek, patří stromy, veškeré trávničky, ale také okrasné záhony (Carr a kol. 1992). Tyto přírodní prvky by měly pomáhat bojovat s klimatickými podmínkami. Měly by poskytovat vyvážený poměr stínu a slunce např. pomocí *stromů* (Whyte 1980).

Při designu veřejných prostorů je třeba brát v potaz i *klimatické podmínky*, které se hlavně uvažují v souvislosti se *sluncem, světlem, teplem a stínem* (Carr a kol. 1992). Je třeba, aby tyto faktory byly na veřejných prostorech v rovnováze. Dále je zapotřebí uvažovat i *povětrnostní podmínky*. Vítr a průvan nejsou pro návštěvníky veřejných prostorů pohodlné ani příjemné (Whyte 1980).

Následující kategorie prvků, které můžeme počítat do fyzického prostředí, je spojena s prostorem jako takovým – *urbanistické vlastnosti prostoru*. Prvním takovým prvkem je *vizuální přístupnost nebo otevřenost* prostoru. Uživatelům nic nebrání, aby veřejný prostor nebo jeho části využili (Carr a kol. 1992). Nejedná se o přístupnost sociální, ale fyzickou, kdy neexistují žádné bariéry, které by znemožňovaly přístup k prostoru. Dále mezi tyto vlastnosti patří využití potenciálu, který poskytují různé *výhledy* z veřejného prostoru na město nebo na nějakou zajímavost v blízkosti prostoru. Kromě již zmíněných sem také patří *oddělení od dopravy*, aby se lidé necítili ohroženi či vyrušováni dopravním ruchem (Carr a kol. 1992). V neposlední řadě do této skupiny patří *mobiliář* prostoru neboli vybavení. Nejsou to jen místa k sezení a zdroj pitné vody, které již byly zmíněny, ale také odpadkové koše, veřejné toalety nebo veřejné osvětlení (Carr a kol. 1992).

Za prvek fyzického prostředí může být považována i určitá *zajímavost prostoru*. Za tu mohou být považovány i veškeré výše zmíněné prvky fyzického prostředí, ale hlavně

se jedná o sochy a sousoší, umělecká díla, dětská hřiště, fontány, neobvyklou zeleň nebo různé společenské akce (Carr a kol. 1992). Whyte (1980) tuto zajímavost nazývá *triangulací*, což je charakteristika prostoru, která sblíží lidi, podněcuje jejich interakci a ozvláštňují veřejný prostor.

Všechny zmíněné prvky jsou objektivními součástmi veřejných prostorů. Zároveň ale tyto prvky v kvalitním provedení přitahují pozornost lidí, kteří jsou potencionálními uživateli veřejných prostorů a kteří v tomto fyzickém prostředí provozují venkovní aktivity, kterými se zabývá další podkapitola práce.

3.2 Venkovní aktivity na veřejných prostorech

Prvky fyzického prostředí veřejných prostorů mají vliv na to, jestli vůbec jsou určité typy prostorů využívány a jaké venkovní aktivity jsou na veřejných prostorech provozovány. Aktivity lidí ve městech dohromady tvoří tzv. pouliční scénu, která může být ovlivněna spoustou podmínek, z nichž jednou je právě fyzické prostředí (Gehl 2010). Venkovní aktivity obyvatel jsou považovány za důležitou charakteristiku veřejných prostorů. Všechny různé činnosti jsou důležité a mají pro veřejný prostor smysl.

Architekt Gehl (2000) rozlišuje tři základní typy venkovních aktivit, které lze provozovat na veřejných prostorech, podle nutnosti. Jsou to aktivity *nezbytné*, *volitelné* a *společenské*. Mezi *nezbytné* aktivity patří každodenní rutinní aktivity, které lidé provozují bez ohledu na venkovní podmínky nebo počasí. Jsou to na příklad cesty do práce nebo do školy a každodenní pochůzky do obchodu. Jsou to vlastně nucené aktivity, které více méně každý musí provozovat. Tyto činnosti většinou souvisejí s chůzí a probíhají za každých venkovních podmínek. Do těchto podmínek je zařazené i fyzické prostředí, který na tento typ aktivit má pouze mírný vliv (Gehl 2000).

Druhým základním typem venkovních aktivit, které rozlišuje Jan Gehl (2000), jsou aktivity *volitelné*. Tyto aktivity jsou ve veřejných prostorech pozorovatelné, pouze pokud lidé chtějí, mají k tomu příležitost a optimální podmínky. Do těchto optimálních podmínek patří nejen fyzické prostředí, ale také aktuální počasí. Volitelné aktivity mají tendenci se prodlužovat právě v tom prostředí, které poskytuje příznivé podmínky. Proto závisí na tom, co může fyzické prostředí veřejných prostorů lidem nabídnout a také, jak oni tuto „nabídku“ vnímají. Čím lepší je místo, tím více volitelných aktivit lidé na tomto prostoru provozují, a tím se tyto aktivity prodlužují. Do této kategorie spadají např. procházky, postávání na chodníku a pozorování okolního života nebo také opalování (Gehl 2010).

Posledním typem venkovních aktivit podle Jana Gehla (2000) jsou aktivity *společenské*. Ty se také nazývají *výslednými*, protože vznikají spojením dvou předchozích. *Společenské* aktivity vyžadují přítomnost druhých lidí na veřejných prostorech, proto se k tomuto typu řadí aktivity jako např. dětská hra, pozorování a komunikace s ostatními lidmi. Společenské aktivity vyžadují kontakty lidí na veřejných prostorech, jak pasivní, tak aktivní. Mezi nejjednodušší společenské aktivity patří prosté poslouchání a pozorování ostatních lidí, což je podle Gehla (2011) ve městě aktivitou číslo jedna. Společenské

aktivity vznikají spontánně na místech, která podporují vznik nezbytných a volitelných aktivit, nebo plánovaně, kdy se lidé scházejí za určitým účelem (Gehl 2010). Veřejné prostory ve městě se stávají atraktivními a významnými, když jsou všechny tyto typy aktivit zkombinovány na jednom místě a vlastně se svým způsobem podporují navzájem.

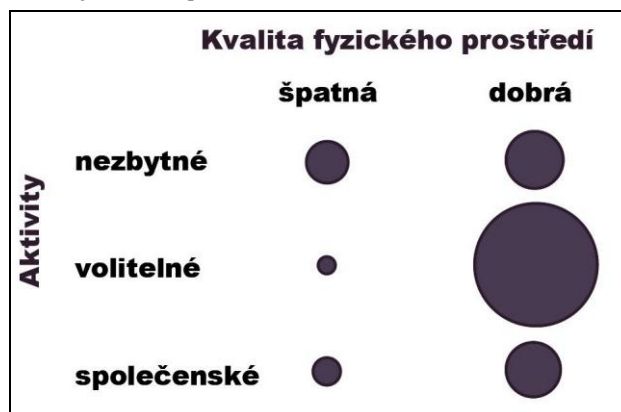
Předchozí dělení aktivit podle nutnosti rozlišuje aktivity ve vztahu k lidem a jejich dennímu rytmu. Následující dělení venkovních aktivit na veřejných prostorech podle jejich charakteru představila Vladimíra Šilhánková (2008). Autorka dělí aktivity na dvě skupiny - *pobytové* a *pohybové*. *Pohybové* aktivity jsou ty činnosti, při kterých se uživatel přemísťuje z jednoho místa na druhé. Do této skupiny patří např. chůze při procházkách nebo pomalá jízda na kole či na in-line bruslích. *Pobytové* aktivity jsou naopak ty, při kterých se lidé zdržují na stejném místě, jako postávání či posedávání nebo dětské hry. Pro každou z těchto skupin aktivit jsou charakteristické určité kategorie veřejných prostorů. Pro pobytové jsou to např. parky nebo náměstí, pro pohybové zase třeba ulice.

Prvky fyzického prostředí a venkovní aktivity jsou dvě součásti výzkumu veřejných prostorů v této práci. Tyto dva faktory byly představeny odděleně, ale jelikož se navzájem ovlivňují, je třeba zkoumat i jejich vzájemný vztah, což je náplní následující podkapitoly.

3.3 Vztah venkovních aktivit a fyzického prostředí veřejných prostorů

Pro tuto práci jsou důležité venkovní aktivity a fyzické prostředí veřejných prostorů, které byly představené v předešlých podkapitolách. Významný je tím pádem i vztah mezi nimi. Charakter veřejného prostoru a prvky jeho fyzického prostředí mohou částečně ovlivnit dění na veřejném prostoru a také bezprostředně ovlivňují možnosti venkovních aktivit (Puldová, Zelendová 2009). Fyzické prostředí umožňuje lidem provozovat různé venkovní aktivity. Platí, „jestliže je kvalita venkovního prostoru dobrá, volitelné aktivity se vyskytují s rostoucí četností. Stoupá-li navíc úroveň volitelných aktivit, množství společenských aktivit se obvykle zvyšuje“ (Gehl 2000, s. 13) (Obr. 2).

Architekti a plánovači mohou ovlivňovat svými rozhodnutími podmínky pro setkávání lidí (Gehl 2000), proto by měli brát ohledy na budoucí uživatele a jejich preference. Pokud je design na prvním místě zájmu architektů a plánovačů, nemusí být později takto vybudované veřejné prostory využívány a tím pádem mohou být brány za neúspěšné. Proto je třeba při uvažování o veřejných prostorech nejdříve myslet na venkovní aktivity a jejich analýzu a poté se zajímat o design fyzického prostředí (Gehl 2003). Dá se tedy říci, že pokud veřejné prostory mají nekvalitní fyzické prostředí, je pravděpodobné, že se v nich vyskytují pouze nezbytné venkovní aktivity.

Obr. 2: Vztah mezi kvalitou fyzického prostředí a venkovními aktivitami

Zdroj: Gehl 2000

Dvě důležité charakteristiky veřejných prostorů pro tuto práci – fyzické prostředí a veškeré typy venkovních aktivit – jsou spojovány nejen popsáním vztahem, ale také uživateli veřejných prostorů, kteří tyto venkovní aktivity provozují.

Uživatelé veřejných prostorů se dají dělit nejen podle základních demografických charakteristik, jako je věk a pohlaví, ale také např. podle typu uživatele prostoru. Typy uživatelů se mohou rozlišovat na základě socio-ekonomických charakteristik např. matky s dětmi nebo lidé bez domova. Ale i takto různorodé typy uživatelů mohou využívat stejný veřejný prostor, což potvrzuje jejich otevřenost a přístupnost. Na základě pohlaví uživatelů se dá obecně říci, že ženy jsou náročnější uživatelé než muži (Whyte 1980). Ženy kladou vyšší nároky na veřejné prostory a jsou kritičtější, např. poctivěji si vybírají místa k sezení (Larice, Macdonald 2007).

Veřejné prostory nabývají na důležitosti pro určité skupiny uživatelů. Podle Temelové a Ouředníčka (2008) mají veřejné prostory v blízkosti bydliště větší význam hlavně pro dospívající mladé lidi, starší osoby a matky s dětmi. Tyto skupiny obyvatel mají omezenější možnosti pohybu a dopravy, proto tráví více času v místě bydliště, a tak se veřejné prostory pro ně stávají důležitými jako místa pro navazování sociálních kontaktů.

Důležitým znakem pro veřejný prostor a jeho využití je i to, jestli se na něm uživatelé objevují ve skupinách nebo o samotě. Většinou platí, že pokud se lidé scházejí ve skupinách nebo se setkávají záměrně na určitém veřejném prostoru, znamená to, že si tento veřejný prostor svévolně vybrali. To indikuje, že prostor je jim příjemný (Whyte 1980).

Lidé přítomni na veřejných prostorech provozující různé aktivity jsou další atraktivitou neboli triangulací (Whyte 1980) veřejných prostorů pro ostatní uživatele. Díky této závislosti se na veřejných prostorech setkává stále více lidí, kterým fyzické prostředí poskytuje platformu pro neformální kontakty (Whyte 1980). Veřejným prostorům uživatelé dodávají již několikrát zmíněnou sociální dimenzi. Z tohoto důvodu mohou být veřejné prostory považovány za nenahraditelnou součást všech měst (Whyte 1980).

Lidé – uživatelé veřejných prostorů – provozují venkovní aktivity, které jsou dohromady nazývány pouliční scénou (Gehl 2000) nebo pouličním baletem (Jacobs 1961). Obě tvrzení dokazují, jak jsou lidé pro veřejné prostory důležití a také, jak jsou představy a názory lidí na veřejné prostory významné pro jejich dobré fungování. Proto vztah mezi fyzickým prostředím veřejných prostorů, venkovními aktivitami uživatelů a uživateli samotnými, může být podpořen dalšími prvky, které nemají fyzickou povahu. Tyto prvky jsou v této práci označeny jako *společenské*. Již z názvu vyplývá, že tato skupina prvků ke své funkčnosti potřebuje lidskou složku, která jim dodává smysl. Do této skupiny patří *možnost občerstvit se* na veřejném prostoru. Zahrnuje zahrádky kaváren a restaurací nebo kiosky. Jídlo je pro uživatele jednoduše atraktivním prvkem, který vytváří další možnosti pro kontakt mezi uživateli veřejných prostorů (Whyte 1980). *Možnosti pro relaxaci a rekreaci* jsou dalším společenským prvkem, který by neměl smysl, pokud by ho uživatelé nevyužívali. Pro každého uživatele se tyto možnosti liší, každý má jinou představu o relaxaci či rekreaci. Mohou je splňovat různá sportoviště nebo trávník a sezení pro pořádání pikniku apod. Dále jsou do této kategorie zařazeny různé *komerční aktivity a společenské akce* (Carr a kol. 1992).

Všechny tyto prvky přitahují pozornost lidí, kteří pak veřejný prostor využívají a tráví na něm více času. Podle Whyta (1980) nejsou důležité pouze samotné aktivity uživatelů, ale také jejich časování. Venkovní aktivity lidí mají tendenci se prodlužovat, pokud k tomu jsou vhodné podmínky.

Veřejné prostory jsou místa pro setkávání lidí (Gehl 2010) a právě výše popsané faktory vytvářejí společně vhodné podmínky pro naplňování této základní funkce veřejných prostorů. Spokojenost obyvatel s podmínkami vytvořenými fyzickým prostředím a s využitím veřejných prostorů je náplní další podkapitoly.

3.4 Spokojenost obyvatel s veřejnými prostory

Fyzické prostředí a venkovní aktivity, které se odehrávají na veřejných prostorech, mají vliv na spokojenost uživatelů s těmito místy. Pokud jsou uživatelé spokojeni se vzhledem a vybavením veřejných prostorů, je pravděpodobné, že ho budou využívat častěji než jiný prostor, který jejich představám neodpovídá. Proto je třeba zabývat se v souvislosti s tématem této práce i spokojeností uživatelů, kterým mají veřejné prostory vyhovovat, s veřejnými prostory. Spokojenost s veřejnými prostory je jednou z mnoha částí rezidenční spokojenosti (Temelová, Dvořáková 2012).

Slovo *spokojenost* je definováno jako stav uspokojení nebo klidu (Ústav pro jazyk český 2011). Rezidenční spokojenost je komplexní termín, který lze definovat jako rozdíl mezi skutečnými podmínkami bydlení a jeho okolím a ideálními představami a potřebami rezidentů vzhledem k bydlení a lokalitě (Lu 1999). Pokud se představy obyvatel a skutečnost významně neliší, předpokládá se, že obyvatelé jsou spokojeni. Pokud je ale rozdíl mezi skutečným stavem a očekáváním obyvatel výraznější, spokojenost obyvatel se snižuje a přechází až v nespokojenost (Lu 1999).

Spokojenost obyvatel s lokalitou, ve které bydlí, je závislá na mnoha různých aspektech, které se dají dělit na objektivní, např. kvalita bydlení, fyzické prostředí lokality apod. (Kopečná 2010), a subjektivní, např. pocit bezpečí (Pacione 2003). Spokojenost je ale také stav mysli, který vyjadřuje potěšení pocházející z naplnění jedincových přání a očekávání (Methorst 2010). Proto nejenom různé reálné (objektivní) charakteristiky prostředí ovlivňující spokojenost obyvatel. Důležité je také, jak jsou tyto aspekty vnímány obyvateli. Vnímání objektivních aspektů lokality a bydlení se může lišit na základě demografických a socio-ekonomických charakteristik člověka (např. věk, vzdělání, ekonomická aktivita, rodinný stav atd.) a předchozích zkušeností (Marans 2003 cit. v Temelová a kol. 2010, s. 98). Každý obyvatel tedy může vnímat pro něho jako nejlepší něco jiného než ostatní.

Spokojenost s fyzickým prostředím lokality je jednou ze součástí rezidenční spokojenosti. Fyzické prostředí lokality totiž ovlivňuje aktivity obyvatel a také předurčuje jejich spokojenost s okolím bydliště a životem ve městě (Temelová, Dvořáková 2012). Jedním z prvků fyzického prostředí lokality jsou i veřejné prostory, které dotvářejí její obraz (Zukin 1998). Z tohoto důvodu je třeba se zabývat i spokojeností obyvatel s veřejnými prostory. Spokojenost s veřejnými prostory představuje míru, jakou naplňují veřejné prostory představy a přání obyvatel o těchto místech v okolí jejich bydliště (Methorst 2010).

Veřejné prostory, jelikož jsou součástí fyzického prostředí lokalit, by měly být kvalitní, aby byl obyvatel celkově spokojen s okolím svého bydlení. Podle Gehla (2010) má na kvalitu veřejného prostoru v první řadě vliv měřítko, ve kterém je vybudován. Měřítko, ve kterém mají být veřejné prostory budovány, má mít ohled na lidské uživatele (Gehl 2010). Lidé provozující venkovní aktivity spojené jsou totiž při chůzi schopni obdivovat kvalitu nebo si všímat nedostatků veřejných prostorů, na což má vliv právě velikost prostoru. Dobrá nebo špatná zkušenost uživatelů s fyzickým prostředím veřejného prostoru ovlivňuje jejich celkovou spokojenost s tímto veřejným prostorem a zároveň má vliv na jejich rozhodování, zda tento prostor znovu využijí (Methorst 2010). Tyto zkušenosti ovlivňují spokojenost obyvatelů s veřejnými prostory. Spokojenost s veřejnými prostory neovlivňují pouze měřítko a zkušenosti lidí. Je také ovlivněna pocitem, jaký z něj uživatelé mají (Gehl 2010).

Kvalita veřejného prostoru a tím i spokojenost uživatel je ovlivněna různými dalšími prvky veřejných prostorů - jejich umístěním anebo tvarem (Mocová 2010). Jedním prvkem je např. dostupnost a bezbariérovost prostoru. Důležité je, aby se člověk mohl v prostoru volně pohybovat (Gehl 2010). Dalším prvkem je rozmanitost prostoru, protože když člověk na začátku ulice vidí i konec, může ji hodnotit jako nudnou a zdouhavou. Tuto nudnou scénérii je možno rozbít rozmanitými prvky veřejného prostoru, např. různými náměstíčky nebo zatáčkami, komerčními aktivitami nebo zajímavostmi různého druhu (Gehl 2010). Dalšími prvky, které zvyšují spokojenost uživatel s veřejným prostorem, mohou být kvalitně provedené prvky veřejných prostorů představené v předchozích částech této práce konkrétně v kapitole 3.1.

Všechny nějakým způsobem zajímavé prvky fyzického prostředí veřejných prostorů zvyšují spokojenost uživatelů, i když ti třeba ani netušili, že by nějaký z prvků veřejný prostor obohatil. Různé další prvky a možnosti veřejných prostorů vytvářejí spokojené uživatele a naopak každý ztracený nebo zničený prvek produkuje nespokojeného uživatele (Methorst 2010). Lidé si mnohdy ani neuvědomují, že určitý prvek je součástí celkového obrazu a bez něj by jim tento prostor nemusel vyhovovat. Dojde-li k jeho odstranění nebo poničení, veřejný prostor jim už tolik nevyhovuje a oni se stávají nespokojenými (Methorst 2010). Příkladem může být fontána na veřejném prostoru. Uživatelé ji už ani nevnímají. Přestane-li fungovat, uvědomí si, že něco není v pořádku a tím se může snižovat jejich spokojenost s daným prostorem.

Spokojenost uživatelů s veřejným prostorem může být vyjádřena také dobou, kterou na něm stráví. Pokud jim prostor vyhovuje, jsou s ním spokojeni, rádi se zdrží a hlavně se vracejí. Naopak, pokud nejsou spokojeni, raději se danému prostoru snaží vyhýbat (Gehl 2010). Gehl (2010) kvalitní prostředí přirovnává k dobrému večírku, kde „hosté zůstávají, protože se baví“ (Gehl 2010, s. 147).

V poslední době se díky různým festivalům (reSITE, Živé město) a projektům (urbanACT) ukazuje, že se zvyšuje nespokojenost s městským prostředím. Částečně ji mohou zvyšovat i veřejné prostory. Rostoucí nespokojenost může pocházet z nekvalitního designu nově budovaných veřejných prostorů, které slouží např. pro parkování nebo jsou určeny pouze určitým skupinám obyvatel (Carmona a kol. 2008). Také podle Michalíka (2008) existuje souvislost mezi spokojenými obyvateli příměstských obcí a nabídkou veřejných prostorů a různých funkcí v docházkové vzdálenosti.

3.5 Veřejné prostory v plánovaných lokalitách

Lokality vybrané pro výzkum byly všechny postaveny podle jednotného plánu. Dvě z případových lokalit byly vybudovány podle konceptu zahradního města a jedna byla nově vybudována developerem podle plánu, který řešil komplexně celou lokalitu i s veřejnými prostory. Následující text se proto bude věnovat veřejným prostorům v plánovaných lokalitách.

Koncept zahradního města byl představen Ebenezerem Howardem na konci 19. století (Larice, Macdonald 2007). Zahradní města se snažila reagovat na rozsáhlou industrializaci a problémy s přelidněním měst koncem 19. století, kde se podle autora konceptu nedalo zdravě žít. Proto navrhl řešení pomocí decentralizace a návratu na venkov se zachováním městských výhod. Zahradní města měla kombinovat to nejlepší z života ve městech a v přírodě (Larice, Macdonald 2007). Koncept měl za cíl nabídnout lidem různých vrstev zdravé a dostupné bydlení (Lehmann 2002) s kvalitním okolím.

Howard navrhl velice konkrétní řešení zahradního města, které mimo jiné řešilo i plochy věnované určitým funkcím a jejich poměrům (Lehmann 2002). Veřejné prostory v zahradním městě splňují různé funkce, proto Howard definoval plochu určenou právě

veřejným prostorům (Lehmann 2002). V centru města měl být park obklopený oblastmi pro bydlení se zahradami. Za městem zase měl být zelený pás sloužící k rekreaci a jako zdroj čerstvého vzduchu (Larice, Macdonald 2007). Hlavními znaky veřejných prostorů v zahradních městech byly provázaný systém pěších tras doplněný o dostatek zeleně v různých podobách (zelené pásy na komunikacích, parky atd.), prolínání různých aktivit na těchto veřejných prostorech a v neposlední řadě podíl soukromého prostoru, který dotvářel obraz prostoru veřejného (Mocová 2009). Tímto soukromým prostorem byly třeba soukromé předzahrádky u domů, které ovlivňovaly vzhled ulic.

Zahradní město nezůstalo pouze ve fázi teoretického konceptu. Získalo i konkrétní podobu např. ve Velké Británii (Letchworth, Welwyn) a v Rusku (zahradní sídliště Prozorovskaja) (Lehmann 2002). V českém prostředí lze také najít lokality postavené podle tohoto konceptu. Starý Spořilov a Hanspaulka jsou česká, konkrétně pražská, zahradní města (Mocová 2010, Votrubec 1965) a zároveň jsou to i lokality vybrané pro výzkum této diplomové práce.

V současné době vznikají nové lokality v suburbánní zóně, které jsou buď budované podle jednotného plánu, nebo vznikají živelně. Hlavním rozdílem je, že samostatné rodinné domy jsou projekty v rámci jedné parcely, kdežto výstavba podle jednotného plánu, nejčastěji jedním investorem, řeší komplexně celé území právě i s veřejnými prostory. V živelně vznikajícím předměstí chybí nově vybudované veřejné prostory a převládá tam soukromé vlastnictví (Mocová 2009). Tyto lokality s nově vybudovanými samostatně stojícími rodinnými domy často postrádají veřejné prostory, je zde omezen pěší pohyb a zeleň se objevuje většinou na soukromém pozemku (Mocová 2009). „Většina nové výstavby postrádá veřejné prostory“ (Ouředníček, Temelová 2008, s. 1), protože výstavba je zpravidla bezkonceptní. Následkem bezkonceptní výstavby se z těchto nově vznikajících lokalit stávají pouze „noclehárny“ (Michalík 2008), které neplní další funkce. Tento typ zástavby vytváří horší podmínky k vytvoření si vztahu k místu obyvateli lokalit, protože je většinou složen ze vzájemně oddělených soukromých rezidenčních prostorů (Ouředníček, Temelová 2008).

Forma zástavby ovlivňuje rozmanitost veřejných prostorů a přispívá k originálnímu charakteru lokality (Mocová 2010). Řešením nedostatků veřejných prostorů v živelně vznikající zástavbě na předměstí by mohlo být zastavování území, které by respektovalo komplexní plán výstavby lokality. Výstavba by se mohla inspirovat konceptem zahradních měst, ze kterého by byly využity pouze fungující prvky. I tento koncept byl totiž v minulosti kritizován. Hlavní kritičkou byla Jane Jacobs (1961), která vyzdvihovala rozmanitost funkcí ve městech a potažmo i na veřejných prostorech. Zahradní města kritizovala právě z důvodu oddělených funkcí (Jacobs 1961), jedné z hlavních zásad konceptu zahradních měst (Lehmann 2002). Oddělené funkce ve městě nevytváří podmínky pro živé městské prostředí, které vytváří hlavně nesmírné množství různých prvků (Jacobs 1961). Při budování nových lokalit by se proto mělo dopředu počítat i s vytvořením nových veřejných prostorů (nejen ulic, které jsou také veřejným

prostorem) způsobem zajišťující přítomnost všech podstatných a potřebných funkcí v lokalitě.

3.6 Očekávání práce

Cílem práce je zjistit, zda jsou obyvatelé lokalit s rodinnými domy spokojeni s veřejnými prostory v jejich okolí. Stanoveny jsou také tři dílčí cíle. Prvním dílčím cílem je určit prvky fyzického prostředí veřejných prostorů. Druhým dílčím cílem je zjistit, kdo a jak v lokalitách s rodinnými domy veřejné prostory využívá, a třetím dílčím cílem je zjistit přání a představy obyvatel lokalit o veřejných prostorech.

Výzkumné otázky jsou následující:

„Jaké kategorie veřejných prostorů se objevují v lokalitách s rodinnými domy?“

„Jak se liší fyzické prostředí veřejných prostorů v různých lokalitách s rodinnými domy?“

„Jak a kým jsou veřejné prostory v lokalitách rodinných domů využívány?“

„Odpovídá současný stav fyzického prostředí a využití veřejných prostorů představám obyvatel lokalit s rodinnými domy?“

Na základě teoretického zarámování práce a předchozích výzkumů byla stanovena očekávání práce, která navazují na výše uvedené hlavní i dílčí cíle práce a výzkumné otázky.

V teoretickém zarámování byly identifikovány významné prvky fyzického prostředí veřejných prostorů (Carr a kol. 1992, Whyte 1980). Rozmanité prvky veřejných prostorů také podle Gehla (2010) podporují různé využití veřejných prostorů a to zase zvyšuje spokojenost uživatelů s veřejnými prostory (Methorst 2010). Proto je možné očekávat, že obyvatelé případových lokalit budou relativně více spokojeni s veřejnými prostory, které budou mít rozmanité fyzické prostředí a budou častěji využívány.

Veřejné prostory jsou významná místa ve městech. Podle Temelové a Ouředníčka (2008) jsou veřejné prostory důležitější pro skupiny obyvatel, které jsou vázány na okolí bydliště - hlavně náctileté obyvatele, starší lidi a matky s dětmi. Očekávám tedy, že ve všech lokalitách budou převládat zmíněné skupiny uživatelů a veřejné prostory budou odpovídat jejich případnému využití.

Kapitola 4

Metodika výzkumu

Případová studie byla vybrána jako hlavní přístup k empirické části práce, svou povahou totiž odpovídá potřebám výzkumu. Případová studie se snaží podrobně popsat a také pochopit jeden nebo několik málo případů v širších souvislostech (Hendl 2008). Proto je pro sběr dat využito více výzkumných metod. V tomto výzkumu byly použity následující metody - terénní mapování, strukturované pozorování a semi-strukturované rozhovory, které svým charakterem odpovídají stanoveným výzkumným otázkám. Předstupněm metod byl výběr lokalit pro následující výzkum.

Snahou případové studie je komplexní poznání zkoumaných lokalit a porozumění jejich fungování, které umožní pochopení vazeb a vztahů uvnitř lokality se zaměřením nejen na prostorové rozmístění faktorů a jevů. Pomocí tohoto přístupu je možné postihnout působení různých faktorů, které ovlivňují dění v lokalitě (Ouředníček a kol. 2009). Z poznatků získaných z výzkumu případové lokality lze vyvozovat závěry i pro ostatní lokality, které mají podobné charakteristiky (Hendl 2008), což byl důvod pro výběr případové studie jako hlavního přístupu k výzkumu v této práci. Veřejné prostory jsou sice specifické v každé lokalitě a městě, ale některé charakteristiky jejich fungování lze generalizovat na více typů v různých lokalitách.

Podle Hendla (2008) existují v sociálních vědách dva základní přístupy k případové studii. Autorem prvního je Stake (1995), který definuje případovou studii jako „úsilí o porozumění určitému sociálnímu objektu v jeho jedinečnosti a komplexitě, kde sociální objekt je ohraničený systém, tzn., že má určité sociální hranice“ (Stake 1995 cit. v Hendl 2008, s. 103). Autorem druhého přístupu je Yin (1994), který vidí případovou studii jako „strategii pro zkoumání předem určeného jevu v přítomnosti a v rámci jeho reálného kontextu“ (Yin 1994 cit. v Hendl 2008, s. 106). Yin (1994) navíc definuje různé charakteristiky případové studie, kterými jsou:

- kombinace využití kvalitativních i kvantitativních zdrojů dat (Yin 1994 cit. v Hendl 2008, s. 106), což zdůrazňuje i Ouředníček a kol. (2009), který píše, že tato kombinace napomáhá pochopení širšího kontextu studovaného problému,
- více proměnných ve výzkumu než bylo uvažováno před začátkem výzkumu (Yin 1994 cit. v Hendl 2008, s. 106),
- využití teoretických tvrzení, která usměrňují sběr dat (Yin 1994 cit. v Hendl 2008, s. 106).

Při uvážení této práce a Stakova přístupu k případové studii jsou systémem jednotlivé vybrané lokality, které mají sociální hranice, za něž se může považovat příslušnost obyvatel k okolí bydliště. Lokality mají hlavně definované fyzické hranice, v rámci nichž by mohly být považovány také za systém v pojetí Staka. Yinovo pojetí je také vhodné pro tento výzkum, kdy za jev je považováno využití veřejných prostorů v kombinaci s fyzickým prostředím a spokojeností obyvatel. Při spojení obou přístupů se případová studie věnuje sociálním jevům v ohraničených lokalitách.

Inspirací pro zvolení případové studie jako výzkumného přístupu v této práci byly předchozí geografické výzkumy, které se zabývaly např. sociálním prostředím suburbíí (Puldová, Ouředníček 2006), časoprostorovou mobilitou obyvatel satelitních měst (Novák 2004) nebo v neposlední řadě výzkum věnovaný fyzickému prostředí vnitřního postsocialistického města (Temelová 2007).

Hlavním cílem práce je zjistit spokojenost obyvatel s veřejnými prostory a jejich využitím, proto je důležité definovat, co je považováno za veřejný prostor v této práci a kterým veřejným prostorům se výzkum věnuje. Za veřejné prostory jsou v tomto výzkumu považovány všechny veřejné prostory v lokalitě – ulice, parky, náměstí a ostatní prostory. Veškeré zkoumané veřejné prostory byly otevřené a přístupné všem bez rozdílu a měly buď lokální nebo maximálně okrskový význam.

4.1 Výběr lokalit

Lokality pro výzkum byly vybrány podle následujících kritérií rozdělených do dvou skupin. První skupinou byla obecná kritéria týkající se charakteru celé lokality. Druhá skupina obsahovala kritéria pro veřejné prostory.

Obecná kritéria pro výběr lokalit byla následující:

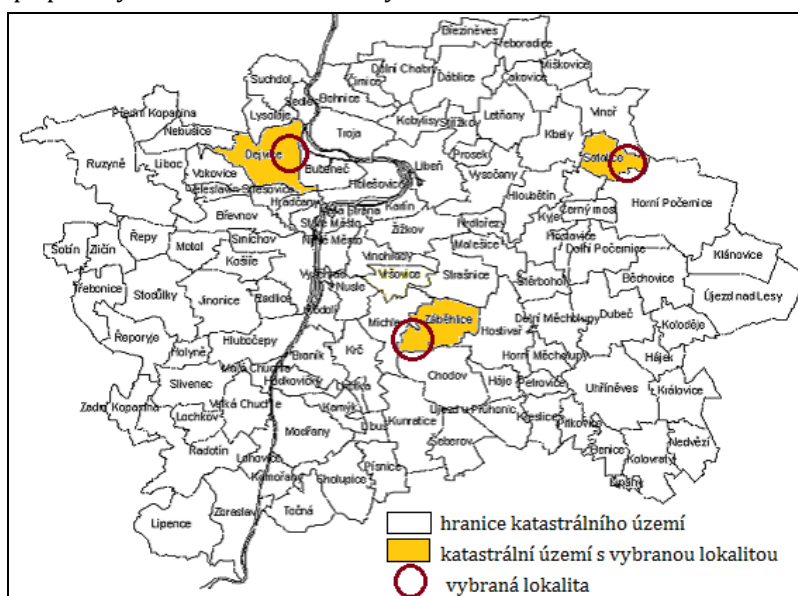
- vybrané lokality se nacházely v *Pražském městském regionu*, ve kterém se objevují různé druhy prostředí s rodinnými domy,
- dvě ze tří vybraných lokalit se nacházely v *městském prostředí* a jedna v *prostředí příměstském*, aby bylo možné tato různá prostředí mezi sebou porovnat,
- lokality z městského prostředí byly postaveny *před rokem 1990* a jedna lokalita z příměstského prostředí *po tomto roce*, kdy došlo k rozvoji nové suburbánní výstavby,
- vybrané lokality byly postaveny podle *jednotného plánu*, protože přítomnost veřejných prostorů v takovéto lokalitě je pravděpodobnější než u živelně vznikající nové výstavby,
- práce se zajímá o názory obyvatel rodinných domů na veřejné prostory v okolí jejich bydliště, proto případové lokality měly mít jako převažující typ zástavby *rodinné nebo řadové rodinné domy*.

Kritéria týkající se veřejných prostorů v lokalitách byla následující:

- ve vybraných lokalitách se musely nacházet alespoň *dvě různé kategorie veřejných prostorů*,
- z těchto veřejných prostorů byl alespoň jeden *pobytový*,
- veřejné prostory v lokalitách byly *přístupné všem*, kteří je chtějí využívat.

Po studiu literatury o Praze (Votrubec 1965), Pražském městském regionu (Ouředníček 2006) a suburbanizaci Prahy (Ouředníček a kol. 2008) byla tato stanovená kritéria uvažována v souvislosti se znalostí území a zjištěnými poznatky z odborné literatury a následně byly vybrány případové lokality. Jako zástupci městského prostředí a zároveň lokalit vystavěných před rokem 1990 byly vybrány Starý Spořilov a Hanspaulka a jako lokalita z příměstského prostředí vybudovaná po roce 1990 - přesněji mezi lety 2001 a 2004 - byla vybrána nová výstavba v MČ Satalice (Obr. 3). Jednotlivé lokality a jejich veřejné prostory jsou popsány v kapitole 5.

Obr. 3: Poloha případových lokalit v rámci Prahy

Zdroj: shapefile aplikace GIS

4.2 Terénní mapování

Jednou z použitých metod v rámci případové studie bylo terénní mapování. Při terénním mapování byl kladen důraz na zjištění aktuálního stavu fyzického prostředí veřejných prostorů ve vybraných lokalitách a také poznání lokality jako celku. Terénní mapování pobytových veřejných prostorů v lokalitách Hanspaulka, Starý Spořilov a Satalice proběhlo v srpnu 2011.

Terénnímu mapování předcházela příprava tzv. od stolu, kdy pomocí dostupných materiálů (např. mapy, projekty výstavby lokalit apod.) byly určeny hranice zkoumaných lokalit a také přesné polohy veřejných prostorů, které z těchto materiálů bylo možno určit. Poté byly tyto informace ověřeny v lokalitě.

Ve středu zájmu při terénním mapování byly veřejné prostory v případových lokalitách. Snahou bylo získat přehled o jejich poloze, typu a počtu (Tab. 1). Poloha veřejných prostorů byla uvažována v rámci lokality a ve vztahu k jejímu centru, což poskytlo také náhled na to, zda jsou veřejné prostory dostupné pro obyvatele lokality nebo zda jsou v jejich dostupnosti problémy. V případě dostupnosti byly také zjišťovány fyzické i sociální bariéry. Fyzickými bariérami může být nedostatek přechodů, oplocení nebo různé fyzické překážky, které ztěžují přístup např. lidem na kolečkovém křesle nebo matkám s dětmi v kočárku. Sociálními bariérami mohou být např. různé zákazové značky, které určitým skupinám uživatelů nedovolují přístup na daný veřejný prostor.

Tab. 1: Stručný popis pobytových veřejných prostorů v případových lokalitách

Lokalita	Veřejný prostor	Popis
Hanspaulka	Na Pískách	Park, na okraji lokality, bez komerčních aktivit
	U Zámečku	Rozlehlý park před zámečkem Hanspaulka, s dětským hřištěm, bez komerčních aktivit, okraj lokality
	Na Kuthence	Prostranství s dětským hřištěm, bez komerčních aktivit, okraj lokality
	Za Hanspaulkou	Dětské hřiště, oplocené, v okolí jsou obchody, střed lokality
Satalice	Dany Medřické	Prostranství s několika herními prvky pro děti, bez komerčních aktivit, okraj lokality
	Voskova	Dětské hřiště, z části oplocené, obklopené domy, bez komerčních aktivit, střed lokality
	Kemrova	Dětské hřiště na okraji lokality, bez komerčních aktivit
Starý Spořilov	Jižní náměstí	Náměstí, bez komerčních aktivit, okraj lokality, revitalizované
	Východní náměstí	Náměstí půlkruhovitého tvaru, bez komerčních aktivit, okraj lokality
	Roztylské náměstí	Rozlehlé náměstí, střed lokality, s dvěma dětskými hřišti, obklopeno komerčními aktivitami
	Roztylské sady za kostelem	Náměstí se zelení a multifunkčním hřištěm, se zahradní restaurací, střed lokality

Zdroj: terénní mapování, srpen 2011

Důležitou součástí veřejných prostorů jsou jejich *prvky*, kterým byla věnována pozornost v teoretické části práce (viz kapitola 3.1). Prvky fyzického prostředí, které byly sledovány při terénním mapování: *vztah kulici s ohledem na dopravu, dostatek míst k sezení a mobiliář, přírodní prvky (voda, zeleň, stromy), dostatek stínu, přístupnost a otevřenost prostoru, které by se daly ztotožnit s dostupností, zajímavost prostoru, přítomnost komerčních aktivit a také možnost občerstvení*. Mapování prvků fyzického prostředí veřejných prostorů bylo detailní a jeho výstupem jsou schémata (Obr. 6 – 9; 11 – 14; 16 – 18), ve kterých jsou všechny tyto prvky znázorněny. Podrobnější popis každého zkoumaného veřejného prostoru je také v kapitole 5.

Poznatky získané pomocí terénního mapování poskytly důležité informace o fyzickém prostředí nejen samotných veřejných prostorů, ale také celých lokalit. Důležitou součástí této fáze výzkumu bylo též určení nejpřehlednějšího místa pobytových veřejných prostorů, ze kterého byla prováděna později další část výzkumu, strukturované pozorování. Všechna tato místa jsou znázorněna ve schématech pozorovaných veřejných prostorů v kapitole 5 (Obr. 6 – 9; 11 – 14; 16 – 18). Pokud byl zkoumaný veřejný prostor příliš veliký nebo v něm byly bariéry, přes které nebyl dobrý rozhled na celou plochu prostoru, byl rozdělen na dvě části. Toto opatření bylo potřeba zvolit na Roztylském náměstí v lokalitě Starý Spořilov a na Hanspaulce v parku U Zámečku.

4.3 Strukturované pozorování

Další použitou výzkumnou metodou bylo strukturované pozorování inspirované metodou mapování chování, které „umožňuje studovat činnosti lidí v určitém místě po určitéu předem definovanou dobu“ (Madden 2003, s. 73). Při tomto mapování je možné sledovat jak pobytové (např. sezení na lavičce, konverzace mezi uživateli nebo čtení), tak pohybové (např. jízda na kole nebo procházení se) aktivity lidí (Madden 2003). Jedná se vlastně o nezúčastněné pozorování, při kterém se pozorovatel snaží při minimální interakci s pozorovanými získat přehled o využívání prostoru a také zjistit, co se opravdu děje v různých lokalitách (Hendl 2008), což byl hlavní úkol této fáze výzkumu. Strukturované pozorování se snaží o zachycení dění v různých situacích a jeho následnou kvantifikaci s neutrálním přístupem výzkumníka, který zajistí objektivnost získaných dat (Hendl 2008).

Při strukturovaném pozorování v tomto výzkumu byl využit pro záznam pozorovaných činností uživatelů předem připravený formulář, který byl inspirován formulářem používaným při mapování chování (Madden 2003). Do tohoto formuláře (Tab. 2) byly zaznamenávány následující charakteristiky. Předně byly zapsány obecné informace - *místo, datum a čas pozorování a aktuální počasí*. Tyto charakteristiky jsou podstatné pro interpretaci výsledků výzkumu. Nehodí se např. provádět pozorování na veřejném prostoru během místních slavností nebo trhů, které se konají buď na sledovaném veřejném prostoru, nebo někde poblíž, což by mohlo vést ke zkreslení výsledků.

Po zapsání předchozích obecných informací už bylo pozorování zaměřeno na jednotlivé uživatele, jejich skupiny, aktivity a osobní charakteristiky - *pohlaví, věkovou skupinu, sociální skupinu (typ osoby), aktivitu a poznámky* k jednotlivým uživatelům či skupinám uživatelů.

Uživatelé, kteří se na veřejných prostorech nevyskytovali sami, byli považováni za skupinu. Skupina tedy znamená dva a více uživatelů pohromadě. Na příklad matka s dítětem v kočárku nebo kolektiv školáků byli bráni jako skupina.

Při pozorování není možné zjistit přesný věk pozorovaných uživatelů, proto jsou věkové skupiny ve formuláři vymezeny tak široké a uživatelé do nich byli zařazeni odhadem pozorovatele.

Tab. 2: Příklad formuláře pro strukturované pozorování

Strukturované pozorování																			
datum:			hodina:				den v týdnu:	počasí atd.:											
Skupina	Pohlaví		Věková skupina					Typ osoby	Aktivity										Poznámky
	M	Ž	0-6	7-18	19-34	35-59	60+		sedí	stojí	prochází se	prochází	jí/pije	povídá si	venčí psa	hraje si	čte/studuje		
	1				1							1							
1		2					2				2		2						

Zdroj: upraveno podle Madden 2003

U každého pozorovaného uživatele veřejných prostorů byly dále zaznamenány aktivity, které v době strukturovaného pozorování provozoval. Před začátkem pozorování bylo rozhodnuto, že u jednoho uživatele může být zaznamenáno více aktivit najednou, což vyjadřuje lepší obraz o využití prostoru. V připraveném formuláři byly předdefinované některé nejčastější aktivity, které byly ověřeny v předešlých výzkumech (Madden 2003, Svobodová 2009). Předdefinované aktivity byly následující:

- *sezení,*
- *stání,*
- *procházení SE,*
- *procházení,*
- *konzumace jídla nebo pití,*
- *konverzace,*
- *venčení psa,*
- *hraní si,*
- *čtení nebo studování.*

Tyto aktivity ale nebyly jediné sledované, pokud se objevila aktivita, která nebyla ve formuláři předepsaná, byla zapsána do poznámek např. *jízda na kole*.

Pro strukturované pozorování bylo důležité vymezení veřejného prostoru, který byl pozorován. Strukturované pozorování se zaměřilo na pobytové veřejné prostory v případových lokalitách. Tyto prostory ale nejsou většinou izolované od okolního prostředí, proto byly do pozorování zahrnuty i části ulic, které těsně obklopovaly pobytové veřejné prostory. Tyto části ulic mají k daným veřejným prostorům určitý vztah. U pozorovaných uživatelů a jejich aktivit, které probíhaly v těsném okolí veřejných prostorů, bylo vždy zaznamenáno do poznámek, že proběhly na chodníku nebo v okolí veřejného prostoru.

Pozorovány byly všechny pobytové veřejné prostory ve vybraných lokalitách (Tab. 1). Na Hanspaulce byly pozorovány čtyři veřejné prostory, na Starém Spořilově také čtyři a v Satalicích tři pobytové veřejné prostory. V Satalicích byl navíc pozorován i vstup

do obory. I když obora samozřejmě nebyla vystavěna v rámci projektu nové zástavby v Satalicích, tak představuje významnou možnost pro trávení volného času. Proto byla pozorována, aby bylo možno zjistit, zda je obyvateli využívána, ale hodnocena jako ostatní pobytové veřejné prostory v lokalitě nebyla. Do pozorování byly tedy zahrnuty všechny pobytové veřejné prostory ve zkoumaných lokalitách (viz kapitola 5).

Tato část výzkumu – strukturované pozorování – probíhala v druhé polovině září 2011, kdy bylo příznivé počasí (slunečno, teplo). Strukturované pozorování probíhalo během odpoledne všedního dne, protože jsem předpokládala, že v této části dne bude pohyb lidí v lokalitě větší. Dětem školou povinným končí vyučování a pracujícím končí pracovní doba, což jsem se domnívala, že zvýší rozmanitost uživatelů veřejných prostorů jak věkovou, tak sociální, a také zvýší pestrost venkovních aktivit.

Průběh pozorování byl následující. Během jednoho odpoledne byly pozorovány všechny veřejné prostory v lokalitě třikrát po deseti minutách. V mém minulém výzkumu (Svobodová 2009), kde bylo provedeno i pilotní pozorování, se ukázalo, že 10 minut je dostačující doba pro představu o využití veřejného prostoru, pokud už jsou předem hotovy nákresy schémat veřejných prostorů. Tato schémata byla připravena již během předcházejícího terénního mapování.

Strukturované pozorování v lokalitě vždy začínalo ve 13 h na jednom veřejném prostoru a pak se postupovalo na další, aby se nejlépe během jedné hodiny provedlo pozorování na všech veřejných prostorech v lokalitě. To znamená, že pokud byly v lokalitě identifikovány tři pobytové veřejné prostory, kde mělo být provedeno pozorování, začínalo pozorování na prvním prostoru ve 13 h a končilo 13,10 h. Potom jsem se přesunula na druhý veřejný prostor, kde začalo pozorování ve 13,20 h a trvalo do 13,30 h. Poslední veřejný prostor jsem začala pozorovat ve 13,40 h a končila s pozorováním v 13,50 h. Tento postup byl opakován ještě dvakrát během jednoho odpoledne, kdy celý proces pozorování a přesunů začínal v 15 a 17 h. Pořadí veřejných prostorů při pozorování zůstalo při každém kole pozorování stejné.

Strukturované pozorování probíhalo vždy ze stejného místa, které bylo určeno jako nejpřehlednější při terénním mapování (Obr. 6 – 9; 11 – 14; 16 – 18). Nejprve na začátku jednotlivých pozorování byl zaznamenán počet a další potřebné charakteristiky již přítomných uživatelů. Poté byli zaznamenáváni nově příchozí uživatelé.

4.3.1 Hodnocení výsledků strukturovaného pozorování

Strukturované pozorování je kvantitativní metoda výzkumu, proto prezentace výsledků a jejich hodnocení odpovídá tomuto druhu výzkumné metody (viz kapitola 6). Nejprve byly hodnoceny výsledky osobních charakteristik pozorovaných uživatelů – podle věkových skupin, pohlaví a také podle toho, zda byli pozorováni ve skupině nebo o samotě.

Aktivity byly hodnoceny jednotlivě na jednotlivých veřejných prostorech v lokalitě, a to dvěma způsoby. Prvním bylo hodnocení aktivit, které probíhaly na samotném veřejném prostoru a okolo něj. Tyto aktivity byly vztahovány k celkovému počtu aktivit, který nesouhlasil s počtem uživatelů. Počet aktivit byl vyšší než počet uživatelů. U jednoho

uživatelé mohlo být pozorováno více aktivit najednou. Tento způsob hodnocení vyjadřuje dění na veřejných prostorech bez ohledu na počet jeho uživatelů.

Druhé hodnocení je odlišné hlavně v tom, že jsou v něm hodnoceny pouze aktivity provozované na samotných veřejných prostorech, tzn. jsou vyloučeni uživatelé, kteří se pohybovali na přilehlých chodnících a ulicích, což bylo u jednotlivých uživatelů během pozorování zaznamenáváno do poznámek ve formuláři. Další odlišností druhého hodnocení je, že aktivity u uživatelů, kteří provozovali více aktivit najednou, byly podle koeficientů přepočteny tak, že ve výsledku bylo stejně pozorovaných aktivit jako uživatelů. Bylo tedy možno vyjádřit počet uživatelů věnujících se dané venkovní aktivitě.

Aktivity byly přepočteny podle následujících koeficientů. Pokud jeden uživatel vykonával dvě aktivity ve stejnou chvíli, každá z nich byla započtena jako 0,5, aby dohromady dávaly právě jednoho uživatele. Pokud uživatel vykonával tři aktivity najednou, byly jednotlivé aktivity započteny jako 0,33 atd. Tímto způsobem byly přepočteny aktivity u všech uživatelů, kteří jich provozovali více najednou.

Tab. 3: Rozdělení pozorovaných aktivit do tří základních typů – *nezbytné, volitelné a společenské*

Nezbytné	Volitelné	Společenské
procházení <i>venčení psa</i>	procházení SE sezení stání konzumace nápojů/jídla čtení nebo studování	hraní si konverzace <i>venčení psa</i>

Zdroj: Gehl 2000, strukturované pozorování, září 2011

Po hodnocení uživatelů na základě jejich osobních charakteristik byly hodnoceny aktivity uživatelů. V první řadě byly sumarizovány podle tří základních typů aktivit na *nezbytné, volitelné a společenské* (Tab. 3) (Gehl 2000). Aktivita *venčení psa* byla při hodnocení zařazena ke dvěma základním typům aktivit – *nezbytné a společenské*. Tuto aktivitu totiž nelze jednoznačně zařadit do jedné kategorie, protože i když je to nezbytná aktivita, kterou člověk musí vykonávat za každého počasí, může se z ní stát aktivita společenská, např. když známí venčí psy společně. Proto pokud pozorovaný uživatel nevenčil psa sám, byla činnost zařazena do společenských aktivit - ty jsou charakteristické přítomností dalších uživatelů. Naopak, pokud byl pozorovaný uživatel o samotě a venčil psa, byla tato aktivita zařazena do nezbytných.

4.4 Semi-strukturované rozhovory

První dvě použité metody – terénní mapování a strukturované pozorování – představené v předchozích částech kapitoly podávají informace o tom, jaké fyzické prostředí veřejné prostory mají a jak a kým jsou využívány. Bohužel ale tyto metody neposkytnou odpovědi

na otázky, zda jsou uživatelé s veřejnými prostory spokojeni či zda by upřednostňovali jiné formy jejich využití, než jsou v současnosti možné. Proto byl výzkum doplněn o rozhovory, které poskytnou informace o názorech obyvatel lokalit na veřejné prostory.

Rozhovory, které se dělí na strukturované, semi-strukturované nebo volné, mají za cíl porozumět individuálním přístupům k dané problematice (Flowerdew, Martin 1997). Pokud tuto větu aplikujeme na výzkum veřejných prostorů, je cílem rozhovorů zjistit, zda jsou obyvatelé spokojeni se současným stavem veřejných prostorů.

Pro tento výzkum byl zvolen semi-strukturovaný rozhovor, pomocí kterého lze díky předem formulovaným otázkám získat odpovědi od různých respondentů na stejné téma, ale s možností odpovědět podle respondentova uvážení (Hendl 2008). Zároveň ale dává prostor pro kladení doplňujících otázek, které mohou tazatele napadnout během odpovědi respondenta. Návod na rozhovor, který byl použit při tomto výzkumu, je v příloze č. 2.

Jednotlivé rozhovory měly několik částí. Nejdříve došlo k představení výzkumu, získání souhlasu s nahráváním rozhovoru a upozornění, že rozhovor je anonymní a informace v něm získané budou použity pouze pro účely této diplomové práce. Otázky v samotném rozhovoru byly rozděleny na čtyři hlavní části.

První byla věnována konkrétním veřejným prostorům, kde bylo provedeno strukturované pozorování. Otázky se vztahovaly k jejich fyzickým prvkům, problémům, nevýhodám a výhodám, k jakým aktivitám tyto veřejné prostory obyvatelé využívají, zda je vůbec někdy využívají apod. Dále se jedna otázka věnovala i veřejným prostorům, které nebyly pozorovány, zda dotazovaní navštěvují jiné prostory a pokud ano, tak jaké to jsou a kde se nacházejí.

Druhá skupina otázek byla věnována zahradám, které mají obyvatelé k dispozici u svého domu. Důležité bylo zjistit, zda zahradu u domu vůbec mají a jak ji využívají v porovnání s veřejným prostorem. Třetí blok otázek byl věnován představám obyvatelů o veřejných prostorech, zda obyvatelům chybí v okolí bydliště nebo v lokalitě nějaký konkrétní typ veřejného prostoru, prvek fyzického prostředí nebo podmínky pro nějakou konkrétní venkovní aktivitu. Čtvrtá část rozhovoru zahrnovala otázky věnující se osobním charakteristikám respondenta - věku, pohlaví, jak dlouho a kde v lokalitě bydlí a pak také typu jeho ekonomické aktivity.

4.4.1 Výběr respondentů a realizace rozhovorů

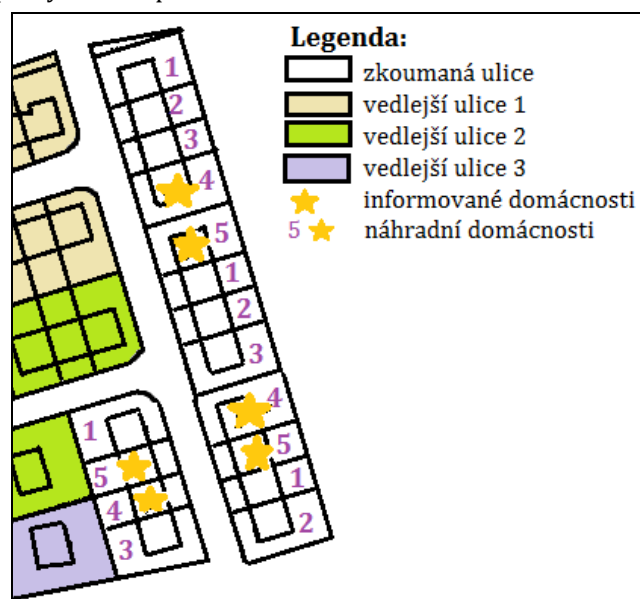
Výběr respondentů pro rozhovory probíhal mezi obyvateli případových lokalit. Nebyli tedy oslovováni respondenti přímo na ulici nebo na veřejných prostorech. Kdyby byli oslovováni uživatelé veřejných prostorů, z výzkumu by byli vyloučeni obyvatelé, kteří veřejné prostory vůbec nevyužívají. Výzkum by tedy neposkytl informace o tom, proč je nevyužívají, což je pro výsledky výzkumu důležité.

Oslovování respondentů proběhlo následovně. V každé lokalitě bylo nejdříve pomocí informačních letáků (příloha 1) informováno 80 domácností. Letáky byly vhažovány do poštovních schránek u domů, které měly jen jednu schránku a jeden zvonek, byly

obydlené a bez komerčních aktivit, protože výzkum se zabýval obyvateli rodinných nebo řadových domů. Proto nebyli informováni ani oslovováni obyvatelé bytových domů.

Kvůli stanoveným podmínkám se nedalo rozhodnout dopředu, do kterých domů bude moci být leták vhozen, proto se rozhodování o určitých domech realizovalo až na místě. Vždy tedy byla oslovena 4., 10. a 29. domácnost podle velikosti lokality, která vyhovovala kritériím oslovování. Dále byli rovnou informováni případní náhradníci, což byly vždy 5., 11. a 30. domácnosti. Konkrétně v Satalicích, které mají 200 domů, byly informovány 4. a 5. domácnosti. Na Hanspaulce, kde je přibližně 460 domů, to byly zase 10. a 11. domácnosti a na Starém Spořilově, který má přibližně 1200 domů, každé 29. a 30. domácnosti.

Obr. 4: Postup při výběru respondentů - Satalice

Zdroj: ČÚZK 2010

Na začátku konkrétní ulice jsem s počítáním oslovovaných domácností začínala vždy na levé straně. Každé např. čtvrté a páté vyhovující domácnosti jsem vhodila informační leták do schránky. Když jsem došla na konec ulice, přešla jsem na druhou stranu a pokračovala jsem v počítání s pořadím, které následovalo po posledním na straně první (Obr. 4). V dalších ulicích bylo postupováno stejně, jen se vždy začínalo od pořadí následujícím po pořadí, které měla poslední domácnost v předchozí ulici tzn., že když poslední dům např. v ulici Kemrova měl pořadí jedna, v další ulici Sovákova první dům na levé straně měl pořadí dva. Dále se postupovalo stejně až k poslednímu domu v lokalitě.

Někdy se stalo, že vybraný dům podle pořadí nevyhovoval kritériím pro oslovení (měl více bytů, nebyl obydlen apod.). V tomto případě nevyhovující dům nebyl informován a následně osloven, ale informován a osloven byl první následující vyhovující dům (např. 6. dům v pořadí v Satalicích).

Bylo tedy informováno 80 domácností v každé lokalitě, tj. 240 domácností celkem. Následně byly informované domácnosti osloveny. Oslovování respondentů probíhalo po nějaké době od informování. Jednotlivé domácnosti jsem navštívila znovu, kdy jsem

zazvonila u dveří. Pokud po prvním zvonění nikdo neotevřel, zazvonila jsem po chvíli znovu. Pokud ani podruhé nikdo neotevřel, bylo zaznamenáno, že obyvatelé tohoto domu jsou nedostupní a ten samý proces se opakoval u náhradního domu. Pokud se nepodařilo zastihnout ani náhradníka přesunula, jsem se k další skupině domů. Pokud se podařilo zastihnout obyvatele prvního domu a byl s ním proveden rozhovor, už se náhradník k tomuto konkrétnímu domu neoslovoval. Pokud ale byl obyvatel prvního domu zastižena a odmítl poskytnout rozhovor, byl jeho náhradník osloven.

Většina obyvatel z oslovených domů bohužel nebyla doma zastižena. Pokud byli obyvatelé zastiženi a byli ochotní podílet se na výzkumu, byl buď rovnou proveden rozhovor, nebo byl domluven termín další návštěvy, kdy bude mít respondent více času na realizaci rozhovoru. Komplikací při získávání respondentů bylo, že některé domy, i když tak na první pohled nevypadaly, byly neobydlené. Jako dobrý nástroj se osvědčilo informování domů předem, protože se někteří respondenti přihlásili sami prostřednictvím emailu uvedeného v letáku. V tomto případě jsem vždy zjistila, z jakého jsou domu, abych už je později znovu neoslovovala a také abych neoslovila jejich náhradníky.

Rozhovory byly realizovány až po pozorování, protože otázky v rozhovoru navazovaly na některé poznatky získané během předchozích fází výzkumu. Oslovování domácností proběhlo na konci června 2012 a výběr respondentů a následně i rozhovory proběhly během července 2012. Celkem bylo provedeno 24 rozhovorů s obyvateli případových lokalit, tzn. že v každé lokalitě bylo realizováno osm rozhovorů. Charakteristiky respondentů, se kterými byly realizovány rozhovory, jsou uvedeny v kapitolách 7.1 – 7.3.

Každý rozhovor trval v průměru dvacet minut. Většina z nich byla nahrávána na diktafon a později doslovně přepsána. Někteří respondenti odmítli nahrávání, v tomto případě jsem si dělala podrobné poznámky během rozhovoru. Vždy po takovém rozhovoru jsem neprováděla další rozhovor, ale provedla jsem hned transkripci. U těchto rozhovorů tedy nedošlo k doslovné transkripci. Doslovná transkripce, která byla použita u všech nahraných rozhovorů, je časově náročná část zpracovávání informací získaných z rozhovorů (Hendl 2008). Při transkripci je ale možno si odpovědi respondentů postupně třídit do kategorií podle otázek v rozhovoru a také si v nich zvýrazňovat důležité informace.

Kapitola 5

Případové lokality a veřejné prostory

Výsledky terénního mapování představují veřejné prostory a jejich fyzické prostředí ve třech sledovaných případových lokalitách (Hanspaulka, Starý Spořilov a Satalice). Představen je současný stav pobytových veřejných prostorů během dne, kde následně proběhlo strukturované pozorování (Tab. 1). Důraz byl kladen na prvky fyzického prostředí veřejných prostorů, které byly upřesněny v metodice (viz kapitola 4.2). Všechny popsané a pozorované veřejné prostory v případových lokalitách byly veřejně přístupné, proto nebyla pozornost věnována jejich vlastnictví.

První, druhá a třetí podkapitola se postupně věnují stručnému představení jednotlivých případových lokalit s důrazem na veřejné prostory a prvky jejich fyzického prostředí. Pořadí, v kterém jsou veřejné prostory představeny v jednotlivých případových lokalitách, neodpovídá pořadí, v kterém byly pozorovány. Čtvrtá, poslední podkapitola se věnuje hodnocení kvality veřejných prostorů, které využívá dvanácti kritérií kvality rozdělených do tří souhrnných kategorií (Gehl 2010).

5.1 Hanspaulka

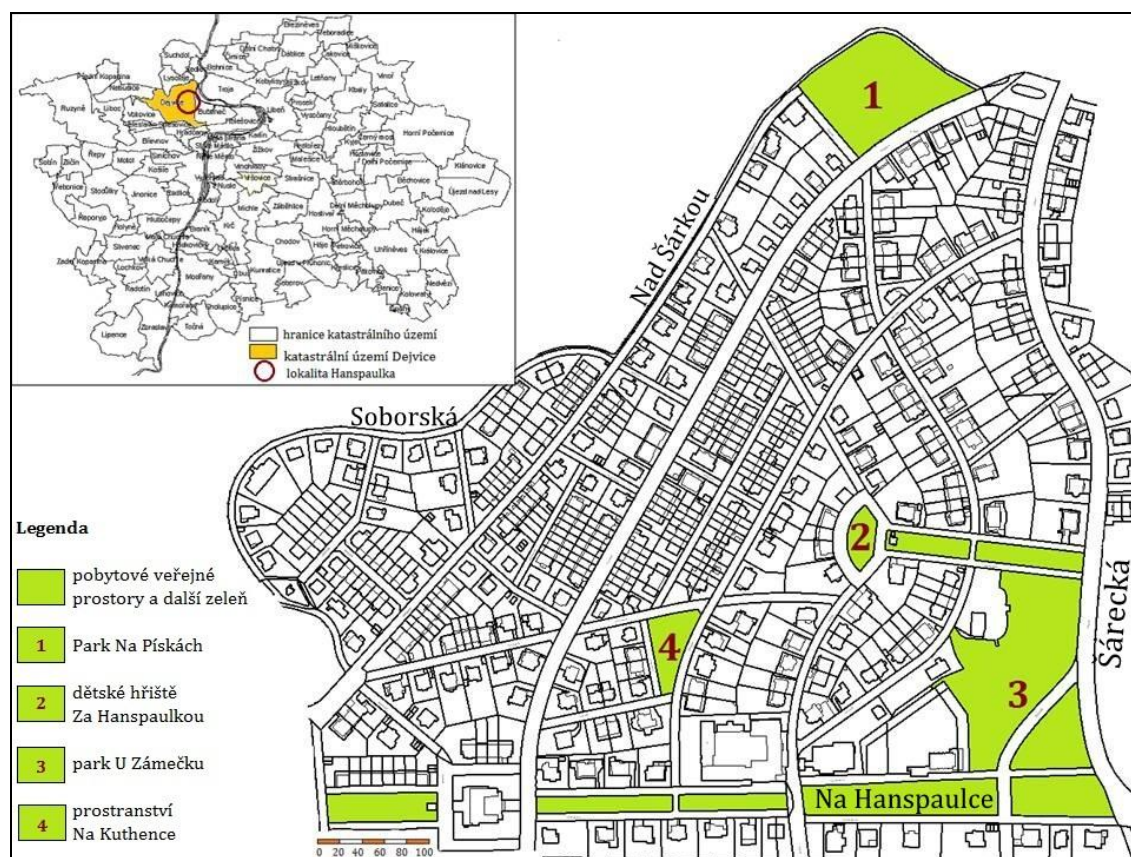
Lokalita Hanspaulka se nachází na severozápadě hlavního města v Praze 8 v katastrálním území Dejvice (Obr. 5). Hanspaulka byla postavena ve 20. letech 20. století podle plánu zahradního města na zelené louce pro movitější obyvatele Prahy, kteří chtěli žít v lepším prostředí, než které nabízelo okolí továren v centru tehdejšího města (Votrubec 1965). Hanspaulka byla vystavěna na místě bývalých vinic s osamocenými usedlostmi a jméno zdědila po prvním majiteli zámku na Hanspaulce Hansu Paulu Hippmanovi (ING Centrum bydlení).

V této práci je Hanspaulka úžeji vymezená než jak ji vymezuje Český statistický úřad, tj. jako základní sídelní jednotku. Hanspaulkou se v této práci rozumí území přibližně ohraničené ulicemi Šárecká, Na Hanspaulce, Soborská a Nad Šárkou (Obr. 5). Vybraná lokalita se rozkládá přibližně na 35 hektarech a převažující typ zástavby jsou rodinné a řadové rodinné domy (některé rozděleny na více bytů) s vlastními zahradami. Lokalita Hanspaulka je představitelem městského prostředí, které bylo vybudováno před rokem 1990.

Základní sídelní jednotka Hanspaulka má rozlohu 158 hektarů a obývá jí 7270 obyvateli (SLBD 2011). Počet obyvatel případové lokality Hanspaulka se přibližně pohybuje okolo 1600. Počet obyvatel případové lokality byl standardizován na základě

rozlohy základní sídelní jednotky. Nejpočetnější věkovou skupinou na Hanspaulce jsou obyvatelé mezi lety 35 – 59 (34 %), naopak nejméně četnou je skupina dětí 0 – 5 let (4 %). Obyvatel starších 60 let je na Hanspaulce 27 %. Průměrný věk této lokality je 44 let (SLDB 2011).

Obr. 5: Poloha lokality Hanspaulka v rámci Prahy a poloha pobytových veřejných prostorů v lokalitě Hanspaulka

Zdroj: shapefile aplikace GIS, ČÚZK 2010

Hlavním veřejným prostorem Hanspaulky je v současné době budovaný Centrální park, do kterého patří park v rámci práce pojmenovaný jako U Zámečku a dětské hřiště Za Hanspaulkou (veřejné prostory č. 2 a 3 na Obr. 5). Dalšími veřejnými prostory v lokalitě jsou park Na Pískách (veřejný prostor č. 1 na Obr. 5) a prostranství Na Kuthence (veřejný prostor č. 4 na Obr. 5). Na těchto čtyřech pobytových veřejných prostorech bylo realizováno strukturované pozorování a částečně se jimi zabývaly i rozhovory s respondenty z Hanspaulky.

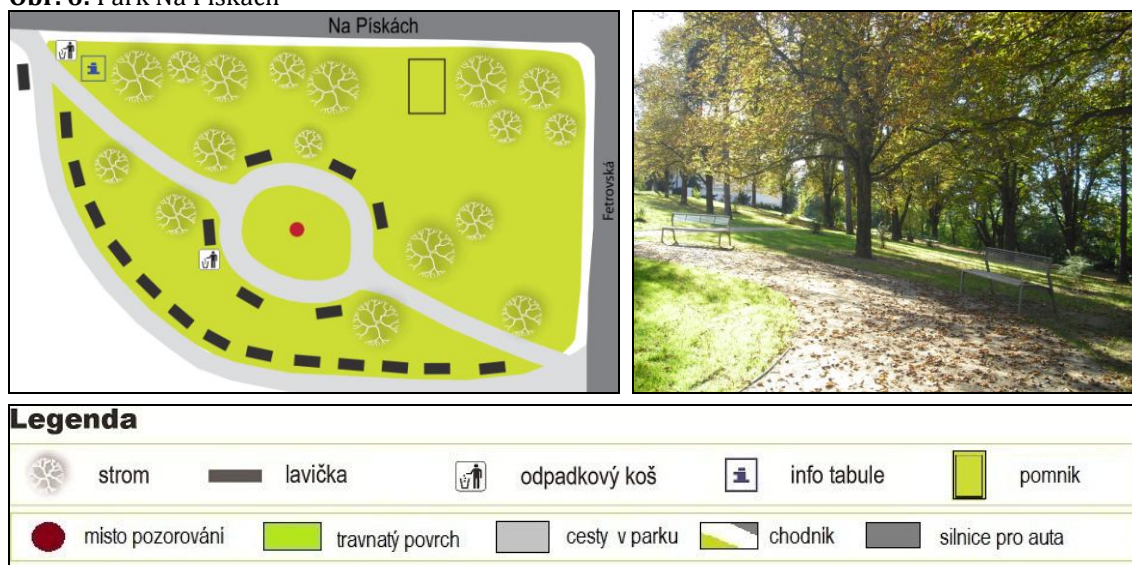
Na Hanspaulce samozřejmě nejsou pouze tyto veřejné prostory, protože do veřejných prostorů patří i ulice, chodníky apod. V lokalitě je spousta ulic a některé z nich jsou tvořeny zelenými pásy, které lze také využívat k různým venkovním aktivitám. Dále jsou v blízkosti případové lokality Hanspaulka další dva parky – Perníkářka a Mydlářka, které ale nebyly součástí výzkumu. Jejich vliv na venkovní aktivity obyvatel ale byl brán v úvahu. Z jedné strany je navíc Hanspaulka obklopena Horní Šárkou, která je také využívána místními obyvateli. Zajímavostí je, že na Hanspaulce je málo přechodů pro chodce.

Prvním mapovaným veřejným prostorem byl *park Na Pískách* (Obr. 6, veřejný prostor č. 1 na Obr. 5), který se nachází na okraji lokality Hanspaulka a sousedí s Horní Šárkou. Tento veřejný prostor spadá do kategorie zeleně a má lokální význam. Park je neomezeně přístupný a jeho hlavní funkcí je rekreace a odpočinek.

Park je otevřený a nejsou v něm žádné závažné bariéry v dostupnosti. Bariérou se může zdát hlavní silnice (Na Pískách), která park z jedné strany lemuje, ale na této ulici jsou přechody pro chodce, které umožňují bezpečný příchod do parku.

Park Na Pískách je umístěn v kopci, jehož vrchol se nachází v centru parku, kopec se pak mírně svažuje ke stranám. Zeleň je v parku zajištěna travnatým porostem a vzrostlými stromy, které poskytují dostatečnou dávku stínu (Obr. 6). V parku nejsou žádné komerční aktivity a také zde chybí možnost občerstvit se. Tyto dva prvky ale nejsou pro park důležité, protože slouží spíše k relaxaci.

Obr. 6: Park Na Pískách

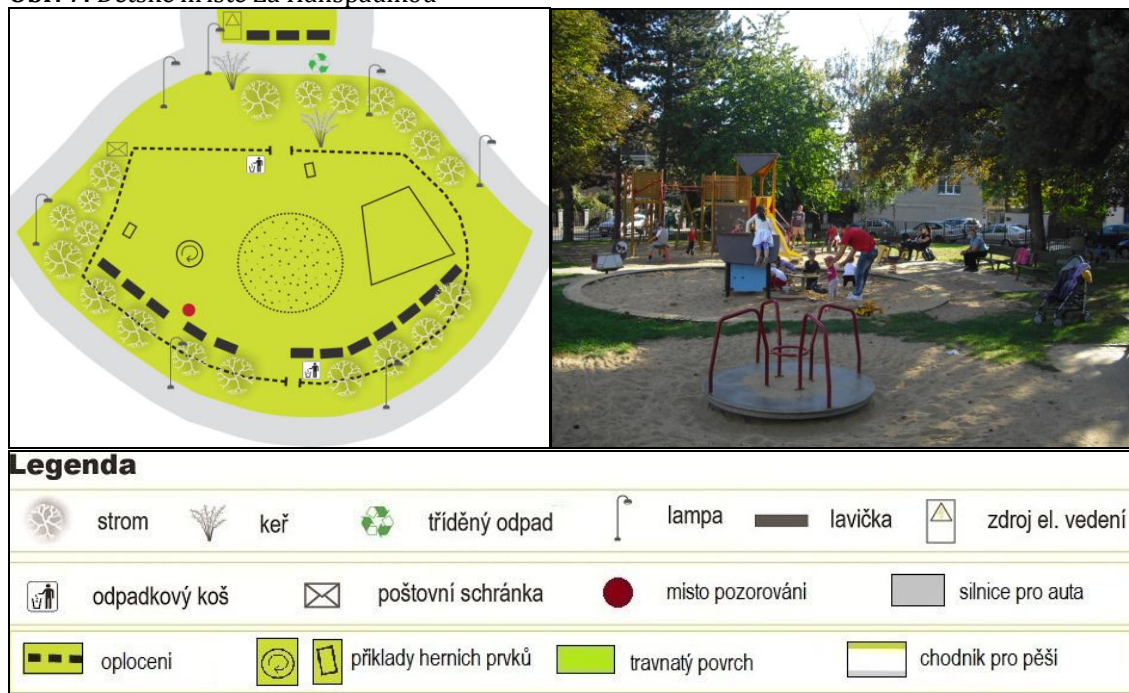
Zdroj: vlastní náčrt, **Foto:** autorka

Druhým pobytovým veřejným prostorem zkoumaným v rámci případové lokality Hanspaulka bylo *dětské hřiště Za Hanspaulkou* (Obr. 7, veřejný prostor č. 2 na Obr. 5). Toto hřiště s pásem zeleně vedoucím k části parku U Zámečku patří do nově vznikajícího Centrálního parku, který svou rozlohou bude sahát až ke Kotlářce. Podle svého charakteru tento veřejný prostor spadá do skupiny ostatních ploch s lokálním významem. Hřiště je oplocené a jeho převažující funkce je rekreační. Toto hřiště se nachází na prostranství mezi domy, které jsou určeny nejen k bydlení, ale také se v nich nacházejí obchody a sídla firem.

Dětské hřiště se rozkládá po celé ploše prostoru a z pohledu herních prvků pro děti je dobře vybavené houpačkami, kolotoči, prolézačkami, skluzavkou a pískovištěm (Obr. 7). Povrch mezi prvky a lavičkami je většinou travnatý. Dostatek stínu je zajištěn vzrostlými stromy, které prostor obklopují. Z hřiště je zajímavý výhled do okolí, protože je umístěno na vrcholu kopce.

Hřiště je dostupné a nejsou zde bariéry, které by k němu znesnadňovaly přístup. Na hřišti je stanovený návštěvní řád, ale myslím, že ten netvoří žádnou překážku pro vstup kohokoliv, komu tento prostor vyhovuje a chce jej využít. Menší nevýhodou hřiště je umístění sběrného místa pro tříděný odpad těsně vedle plotu hřiště. V rámci zkoumané lokality je poloha hřiště spíše centrální a navazuje zeleným pásem na další část Centrálního parku.

Obr. 7: Dětské hřiště Za Hanspaulkou

Zdroj: vlastní náčrt, **Foto:** autorka

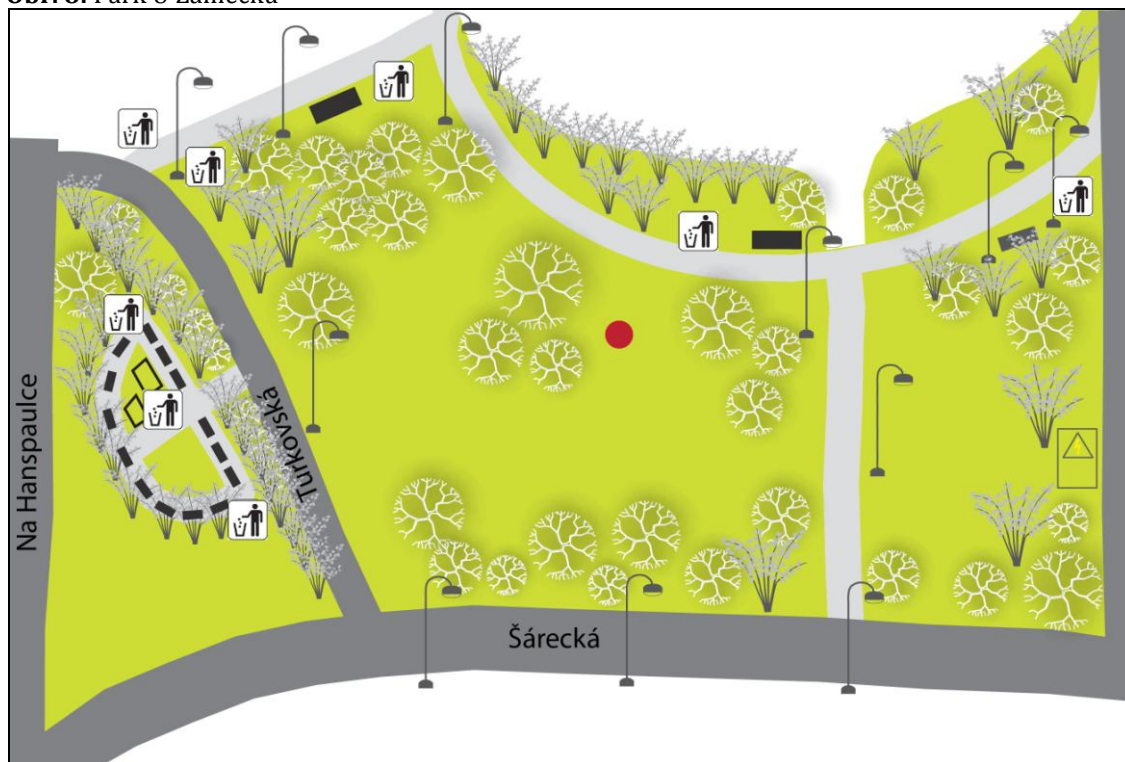
Nejrozsáhlejším zkoumaným veřejným prostorem v této lokalitě byl *park U Zámečku* (Obr. 8, veřejný prostor č. 3 na Obr. 5), kde se nachází i dětské hřiště. Okolí zámku Hanspaulka bylo v době terénního mapování neudržované a temné s nedostatkem mobiliáře, ale změnilo se s částečnou rekonstrukcí (jaro 2012; mapování proběhlo v srpnu 2011, tzn. že popis parku i náčrt představují stav před rekonstrukcí), která je součástí budování Centrálního parku. Park s hřištěm patří do skupiny zeleně a také ostatních ploch. Jelikož je součástí Centrálního parku, který sahá až ke Kotlářce, jeho význam je okrskový, protože je pravděpodobně využíván obyvateli i dalších lokalit než jen Hanspaulky. Tento prostor je neomezeně přístupný s funkcemi rekreační, společenskou a nejspíše i shromažďovací.

V parku U Zámečku je velká zelená udržovaná plocha se vzrostlými stromy, ze které je pěkný výhled na Prahu. Stejně jako park Na Pískách je umístěn v kopci, kdy vrchol je u zámku a svažuje se směrem k dětskému hřišti. Před rekonstrukcí byly v parkové části pouze tři lavičky (schéma prostoru je před rekonstrukcí), což je na tak velký park nedostatečný počet. Po rekonstrukci již lavičky lemují vchod do zámku.

Park se stanoveným návštěvním řádem je velice otevřený. Řád ale nijak neomezuje využití parku, pouze spíše shrnuje základní pravidla chování na veřejných prostorech.

V parku nejsou žádné komerční aktivity a ani možnost občerstvení. Zajímavostí parku je bezpochyby výhled na Prahu, jak již bylo výše uvedeno.

Obr. 8: Park U Zámečku

Legenda											
	strom		keř		lavička		odpadkový koš		zdroj el. vedení		lampa
	místa pozorování		travnatý povrch		chodník pro pěši		cesty pro pěši		silnice pro auta		
	příklad herních prvků										

Zdroj: vlastní náčrt, **Foto:** autorka

Součástí parku U Zámečku je dětské hřiště, které je odděleno od parkové části komunikací (ulice Turkovská). Toto hřiště je poměrně rozlehlé, i když v porovnání s rozlohou parku je relativně malé. Hřiště má nedostatek herních prvků – dvě houpačky a jednu prolézačku se skluzavkou umístěné na jedné polovině celého prostoru, druhá polovina pak je tvořena

pouze travnatou plochou. Celý prostor hřiště je obklopen keři, které alespoň filtrují hluk ze silnic, které ho ze všech stran obklopují. V rámci probíhající rekonstrukce a budování Centrálního parku bude dětské hřiště zrušeno.

Přístupnost, otevřenost a dostupnost hřiště je narušena silnicemi, které ho obklopují, jak již bylo zmíněno. Zajímavost prostoru, komerční aktivity nebo možnost občerstvení se zde neobjevují. Jelikož je dětské hřiště položeno níže než parková část, chybí i výhled na Prahu.

Prostranství mezi domy v této práci nazývané *Na Kuthence* (Obr. 9, veřejný prostor č. 4 na Obr. 5) bylo posledním zkoumaným pobytovým veřejným prostorem v lokalitě Hanspaulka. Tento prostor by mohl být zařazen i do kategorie náměstí, ale i do kategorie zeleně a také ostatních ploch, protože jeho součástí je i malé dětské hřiště. Bezpochyby má toto prostranství lokální význam a je neomezeně přístupné s rekreační funkcí.

Prostranství trojúhelníkového tvaru vzniklo jako proluka mezi domy a skládá se ze dvou částí. První je oplocené dětské hřiště s několika herními prvky (houpačky a malý kolotoč). Druhou část tvoří zatravněný prostor se vzrostlými stromy a lavičkami (Obr. 9). Celé prostranství je přehledné, otevřené a dostupné. V rámci zkoumané lokality je umístěno centrálně.

Obr. 9: Prostranství Na Kuthence

Zdroj: vlastní náčrt, **Foto:** autorka

5.2 Starý Spořilov

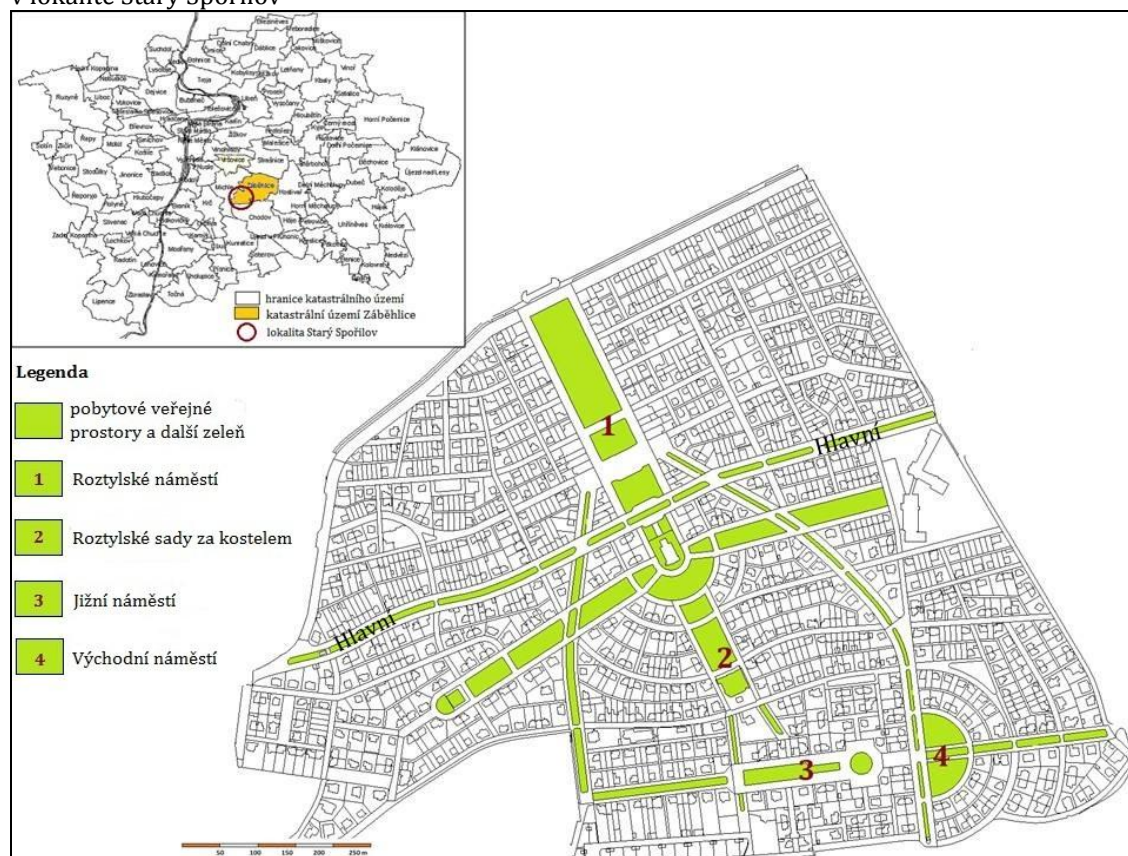
Starý Spořilov je zástupcem městského prostředí a patří mezi lokality postavené před rokem 1990. Nachází se na území Prahy 4 jihovýchodním směrem od centra Prahy

v katastrálním území Záběhllice. Lokalita je obklopena ze všech čtyř stran významnými pražskými komunikacemi, které tvoří přibližné hranice lokality (Obr. 10).

Lokalita Starý Spořilov se rozkládá na rozloze zhruba 70 hektarů a byla postavena podle konceptu zahradního města ve 20. letech 20. století jako levné a zdravé bydlení pro méně zámožné obyvatele Prahy, jak už i název naznačuje (Prostor). Spořilovskou charakteristickou zástavbu tvoří osm typů rodinných a rodinných řadových domů podle návrhu profesora architektury Josefa Bareka (Lehmann 2002). Ráz lokality se postupem času mění. Některé domy prošly nebo zrovna procházejí rekonstrukcí, jiné chátrají.

Případová lokalita Starý Spořilov odpovídala základní sídelní jednotce Spořilov, proto jsou jejich základní demografické charakteristiky totožné. Počet obyvatel na Spořilově je 4442 (SLDB 2011). Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou jsou obyvatelé mezi lety 35 – 59 (35 %), naopak nejméně čítnou je skupina 0 – 5 let (4 %). Obyvatel starších 60 let je na Starém Spořilově přibližně 30 %. Průměrný věk této lokality je 45let (SLDB 2011).

Obr. 10: Poloha lokality Starý Spořilov v rámci Prahy a poloha pobytových veřejných prostorů v lokalitě Starý Spořilov

Zdroj: shapefile aplikace GIS, ČÚZK 2010

Veřejných prostorů je na Starém Spořilově dostatek. Tyto prostory byly naplánované a postavené zároveň s celou lokalitou. Centrem Starého Spořilova je Roztylské náměstí (veřejný prostor č. 1 na Obr. 10) s kostelem sv. Anežky České a Památníkem obětem povstání. Na tomto náměstí se dříve soustřeďovaly obchody a další společenské aktivity. V současné době jsou na náměstí také obchody a restaurace, ale v omezenější míře než dříve. Dalším pobytovým veřejným prostorem je prostor za kostelem, který je v této

práci nazýván jako Roztylské sady za kostelem (veřejný prostor č. 2 na Obr. 10). K Roztylským sadům totiž patří i zelené pásy, které nebyly součástí výzkumu. Další dvě náměstí, Jižní a Východní (veřejné prostory č. 3 a 4 na Obr. 10), jsou na jihu lokality. Celá lokalita je protkaná zelenými pruhy v hlavních komunikacích a významným nedostatkem je, že se zde nachází málo přechodů pro chodce.

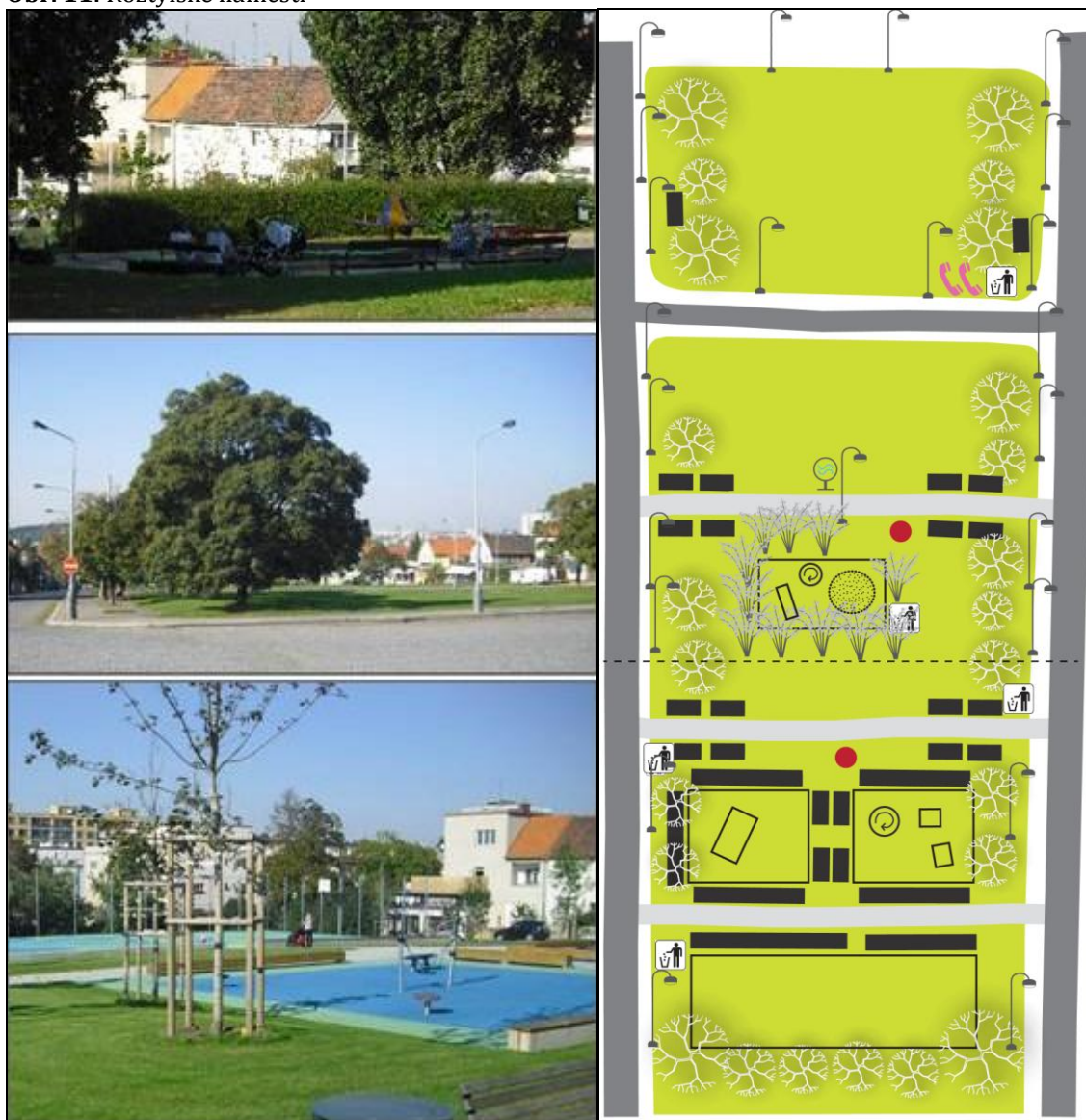
Prvním pozorovaným veřejným prostorem na Starém Spořilově bylo *Roztylské náměstí* (Obr. 11, veřejný prostor č. 1 na Obr. 10). Toto náměstí se nachází v centru lokality a také jako její centrum slouží. Náměstí je tak rozlehlé, že při pozorování muselo být rozděleno na dvě části (hranice je naznačena přerušovanou čarou na Obr. 11). Tento prostor je typu náměstí, jak vyplývá z jeho názvu, a částečně i zeleň. Má okrskový význam, protože tvoří centrum pro celou lokalitu, a je neomezeně přístupné (včetně dětského hřiště). Toto náměstí má více funkcí. Bezpochyby má funkci obchodní, protože jsou zde obchody a restaurace, ale i funkci společenskou, shromažďovací a rekreační.

Ve spodní části náměstí je nově vybudované dětské hřiště, které se skládá z velkého hřiště pro kolektivní sporty a herních prvků pro menší děti v netradičním provedení (viz třetí foto Obr. 11). Obě části nově vybudovaného hřiště a jeho okolí trpí relativním nedostatkem vzrostlých stromů. V rámci rekonstrukce byly stromy vysázeny, ale zatím nejsou natolik vysoké, aby poskytovaly dostatek stínu. V horní části se nachází také dětské hřiště s tradičními herními prvky, které je menší a dříve vybudované než hřiště v části spodní. Zbytek náměstí je tvořen dvěma zelenými plochami, které jsou obklopeny vzrostlými stromy. Náměstí je obklopeno ulicemi s domy a v některých z nich obchody. Možnost občerstvení zde poskytuje jedna restaurace a cukrárna. Obě zařízení mají možnost venkovního sezení na chodníku na přilehlé ulici k náměstí.

Prostor náměstí je otevřený a přístupný. Náměstí je dostupné z celé lokality, ale také je obklopeno ulicemi, přes které nevede dostatek přechodů pro chodce. Zajímavostí náměstí jsou pěkné výhledy s lavičkami vhodně umístěnými vzhledem ke slunci, stínu a výhledům na celé náměstí i na Prahu.

Obr. 11: Roztylské náměstí

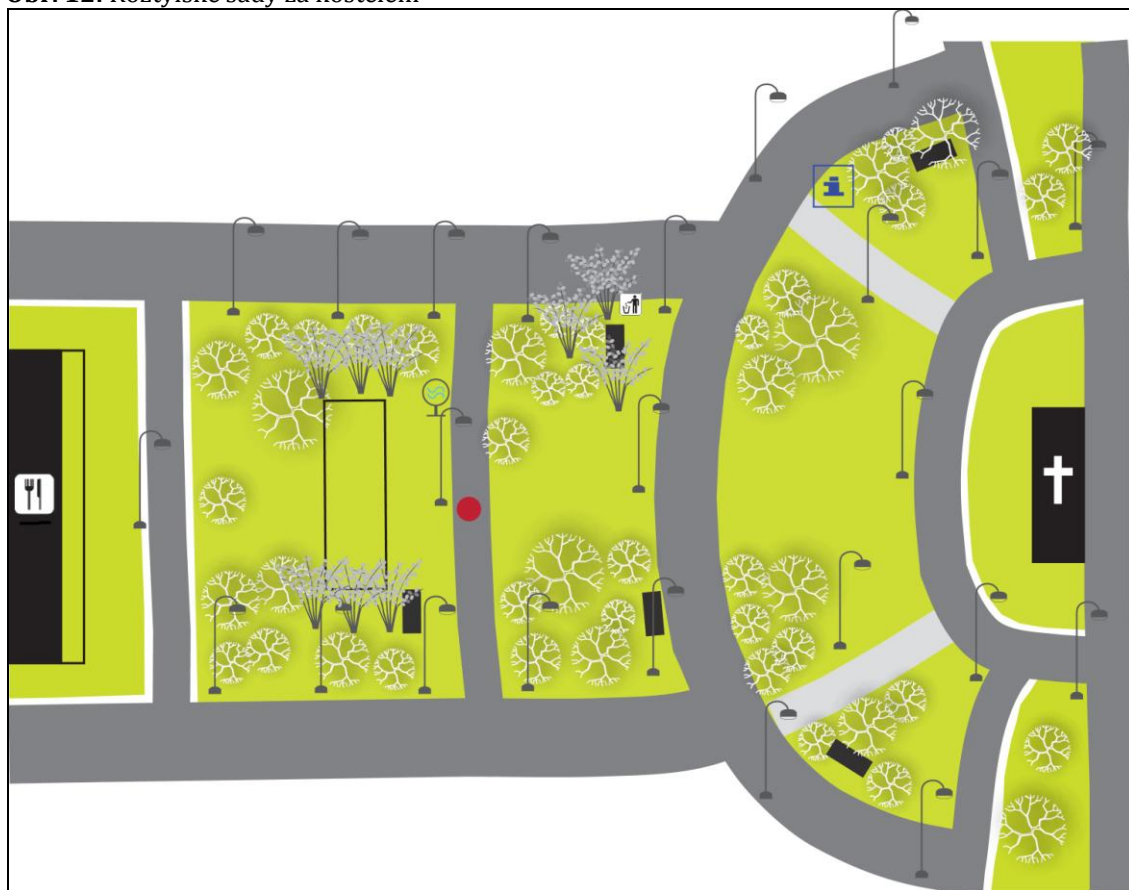

Legenda

	strom		keř		zdroj vody		lavička		odpadkový koš		lampa
	telefonní budka		mista pozorování		příklady herních prvků		travnatý povrch				
	hranice pro pozorování		cesty pro pěši		chodník pro pěši		silnice pro auta				

Zdroj: vlastní náčrt, Foto: autorka

Obr. 12: Roztylské sady za kostelem

Legenda									
	strom		keř		odpadkový koš		zdroj vody		lavička
	lampa		info tabule		restaurace		kostel		cesty pro pěši
	travnatý povrch		místo pozorování		silnice pro auta		chodník pro pěši		

Zdroj: vlastní náčrt; **Foto:** autorka

Roztylské sady, které jsou v této práci vymezeny újeji než ve skutečnosti, proto jsou zde nazývány jako *Roztylské sady za kostelem* (Obr. 12, veřejný prostor č. 2 na Obr. 10), byly dalším pozorovaným veřejným prostorem na Starém Spořilově. Jsou na pomezí kategorií zeleně a náměstí, protože je to prostranství mezi domy, ale s travnatým povrchem

a vzrostlými stromy. Roztylské sady jsou na pomezí významu lokálního a okrskového mají rekreační funkci. K okrskovému významu ho řadí restaurace U Břízy, kterou nejspíše využívá většina obyvatel lokality.

Sady mají svažité terén. Na úpatí se nachází zadní část kostela sv. Anežky České, od níž se zvedá půlkruhový zelený prostor. Dále jsou tvořeny travnatou částí se sportovním hřištěm. Tento prostor Roztylských sadů za kostelem končí u venkovního sezení restaurace U Břízy.

Roztylské sady za kostelem jsou podobně rozlehlé jako Roztylské náměstí, ale objevuje se tu mnohem méně mobiliáře, což vyvažuje dostatek vzrostlých stromů a další zeleně, která zajišťuje dostatek stínu.

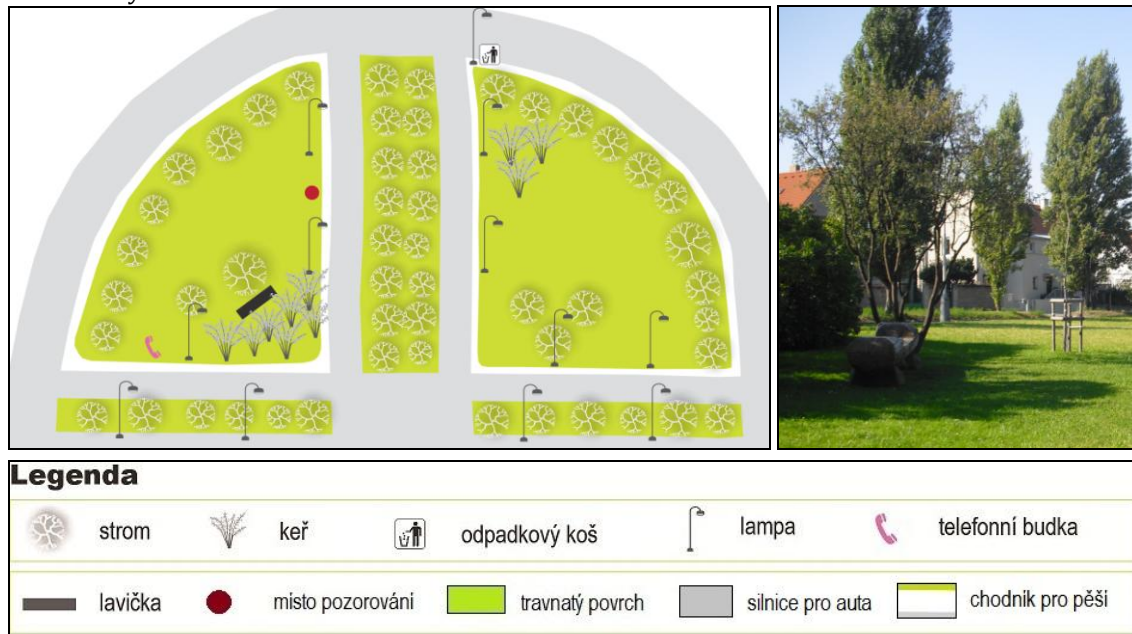
Tento prostor je otevřený a přístupný. Stejně jako Roztylské náměstí je obklopen ulicemi, ale ty se zdají být méně využívané pro automobilovou dopravu než kolem náměstí. Hlavní výhodou tohoto místa je výhled na Prahu, který si ale nelze vychutnat z laviček, protože ty jsou v tomto směru nevhodně umístěné. Předností místa je také možnost občerstvení v restauraci s venkovním sezením.

Obr. 13: Jižní náměstí

Zdroj: vlastní náčrt; **Foto:** autorka

Jižní náměstí se nachází na jihu Starého Spořilova a je typu náměstí, což obojí prozrazuje jeho název (Obr. 13, veřejný prostor č. 3 na Obr. 10). Má lokální význam a rekreační funkci. Náměstí s podlouhlým tvarem a travnatým povrchem nedávno prošlo úpravami. Byly zde vykáceny nemocné stromy a následně vysázeny nové. Náměstí umístěné v klidnější části lokality je sice také obklopeno ulicemi, ale auta na nich spíše parkují, jsou jen mírně využívány. Kvůli nově vysazeným stromům, které ještě nevyrostly do potřebné výšky, je na náměstí nedostatek stínu a v letních dnech se není kde schovat před sluncem. Jižní náměstí je otevřené, přístupné a bez bariér v dostupnosti.

Obr. 14: Východní náměstí

Zdroj: vlastní náčrt; **Foto:** autorka

Východní náměstí bylo posledním sledovaným veřejným prostorem na Starém Spořilově. Toto náměstí má půlkruhový tvar (Obr. 14, veřejný prostor č. 4 na Obr. 10). Středem prostoru vede stromová alej, která není obklopena chodníky a nenachází se v ní jediná lavička. V aleji jezdí auta, a to častěji než jinde, protože se jedná o cestu vedoucí ven z lokality. Zbytek prostoru tvoří louka obklopená ulicemi, na které je jedna dřevěná lavička, která je umístěna vedle křovinatého porostu. Louka Východního náměstí je obklopena stromy, které jako jinde poskytují stín. Jako ostatní prostory je i toto náměstí otevřené a přístupné všem.

Prostor je typu náměstí s lokálním významem. Může se přibližovat i významu okrskovému, protože skrz náměstí vede jedna z mála cest z lokality (alespoň v autě ho využívá více obyvatel než jen ti, kteří bydlí v okolí). Náměstí má funkci rekreační a díky komunikaci částečně i dopravní.

5.3 Satalice

Satalice jsou zástupcem příměstského prostředí vybudovaného po roce 1990. Administrativně patří pod městskou část Satalice, která se nachází v severovýchodní části Prahy (Obr. 15). Nová výstavba, případová lokalita, přibližně vymezená ulicemi K Radonicům, Filipovského, Kemrova a K Rokli, byla postavena mezi lety 2001 a 2004 (Uniga). Navazuje na původní zástavbu obce a rozkládá se na ploše přibližně 10 hektarů. Převažující zástavbou jsou rodinné řadové domy doplněné samostatně stojícími rodinnými domy.

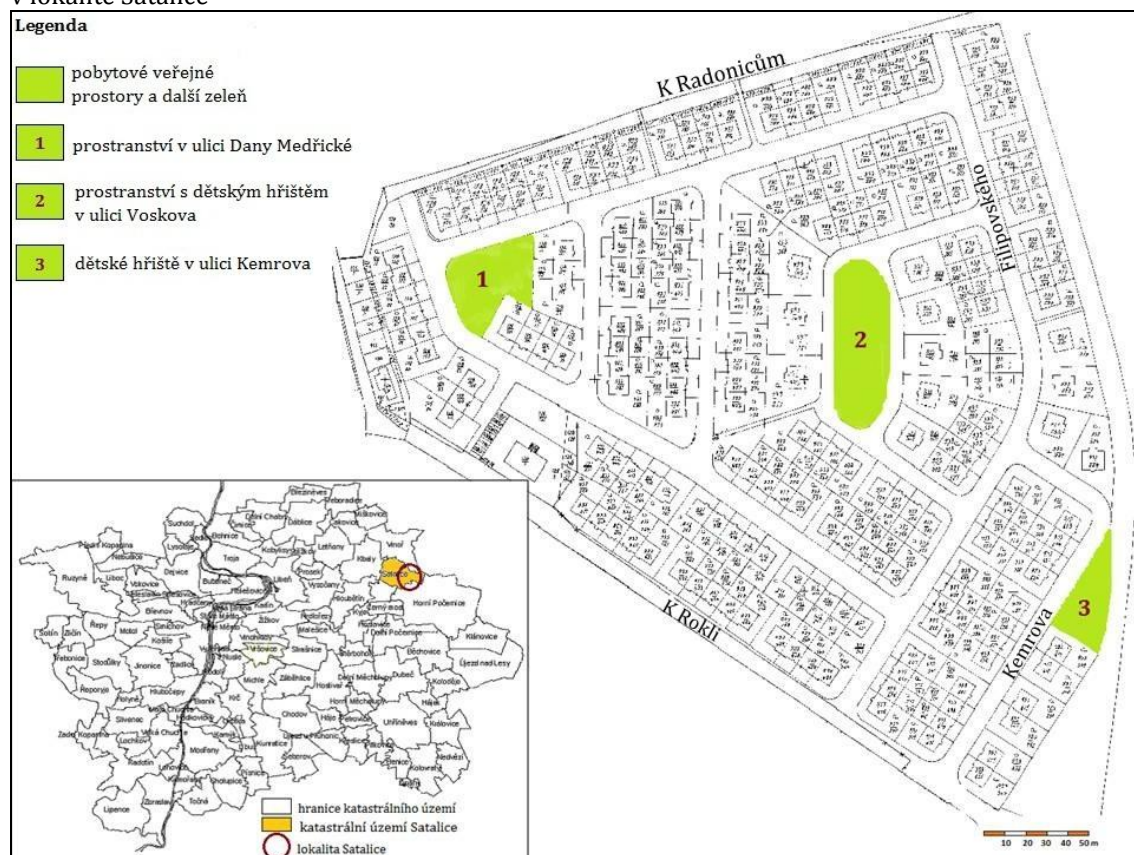
Případová lokalita je nejmladší lokalitou nejen z pohledu výstavby, ale také co se obyvatel týče. Průměrný věk statistického obvodu Satalice, který je rozlohou

dvaapůlkrát větší než případová lokalita, je 41 let (SLDB 2011). Počet obyvatel statistického obvodu Satalice je 286. Nejpočetnější věkovou skupinou v Satalicích jsou obyvatelé mezi lety 35 – 59 (37 %). I když je nejméně zastoupená skupina dětí od narození do pěti let (6 %), tak v porovnání s dalšími dvěma lokalitami je více zastoupená. Lidí starších 60 let v Satalicích žije 20 % (SLDB 2011).

V rámci výstavby nových domů byly postaveny i tři veřejné prostory (Obr. 15). U „vstupu“ do lokality je menší prostranství, které navazuje na ulici Dany Medřické (veřejný prostor č. 1 na Obr. 15). Druhým veřejným prostorem je prostranství s dětským hřištěm v centru lokality (veřejný prostor č. 2 na Obr. 15) a třetím je dětské hřiště na okraji lokality v ulici Kemrova (veřejný prostor č. 3 na Obr. 15). Okolo centrálního prostoru a v blízkých ulicích je obytná zóna s omezenou maximální rychlostí pro motorová vozidla.

Přímo v nové výstavbě v Satalicích se nacházejí tři veřejné prostory, ale lokalita je obklopena dvěma přírodními prostory - oborou a biokoridorem. Tyto přírodní prostory jsou další alternativou pro trávení volného času obyvatel. Stejně jako na Hanspaulce jejich vliv byl brán v potaz během výzkumu. V celé případové lokalitě, stejně jako v ostatních dvou lokalitách, je nedostatek přechodů pro chodce.

Obr. 15: Poloha lokality Satalice v rámci Prahy a poloha pobytových veřejných prostorů v lokalitě Satalice

Zdroj: shapefile aplikace GIS, ČÚZK 2010

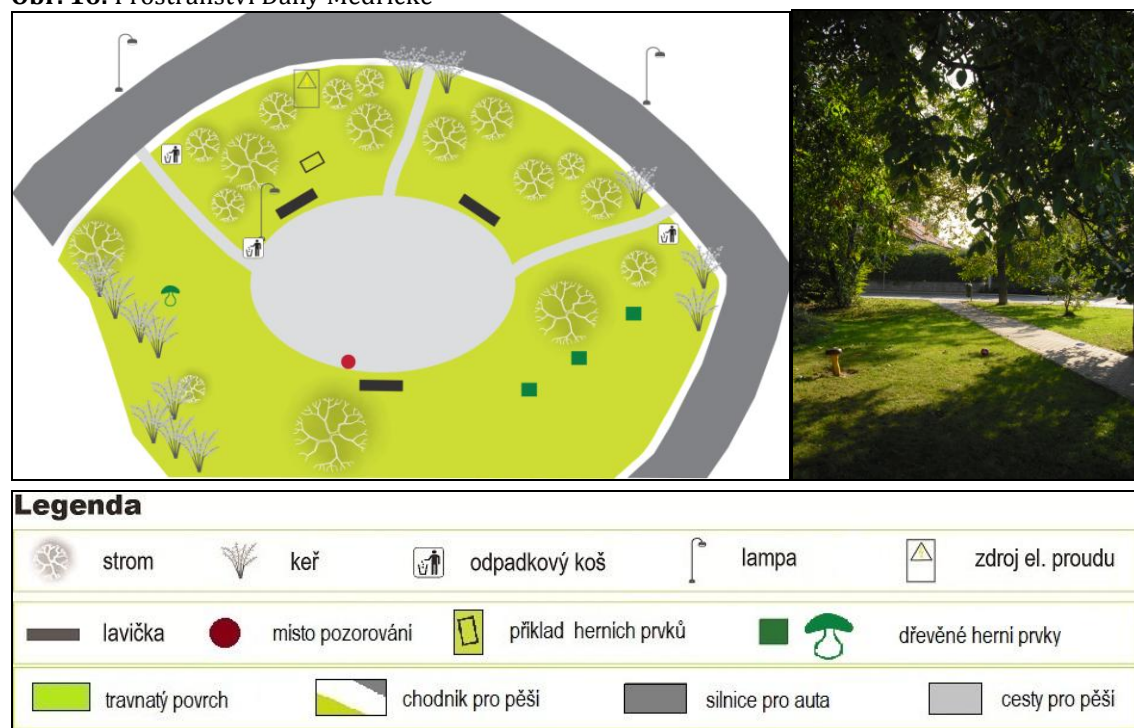
Prvním pozorovaným veřejným prostorem v lokalitě Satalice bylo travnaté *prostranství Dany Medřické* (Obr. 16, veřejný prostor č. 1 na Obr. 15). Tento prostor vznikl jako proluka

mezi domy, z jedné strany dokonce zahrady těsně přiléhají k zeleni. Z dalších stran je obklopen ulicemi. Je to vlastně náměstí, které je ale tvořeno zelení. Má lokální význam s rekreační funkcí. Prostranství má dostatek vzrostlých stromů, které poskytují stín, je otevřené, přehledné a dostupné. Nejsou zde žádné bariéry, které by bránily využití prostoru. Prostoru chybí zajímavost. Není tu ani možnost občerstvení a nevyskytují se zde žádné komerční aktivity.

Dalším prostorem bylo *prostranství s dětským hřištěm v ulici Voskova* (Obr. 17, veřejný prostor č. 2 na Obr. 15), které se nachází v centru nové výstavby Satalic. Je to vlastně náměstí, které částečně spadá i mezi ostatní plochy (kvůli dětskému hřišti). Náměstí i dětské hřiště jsou neomezeně přístupná. Prostor má lokální význam a rekreační funkci.

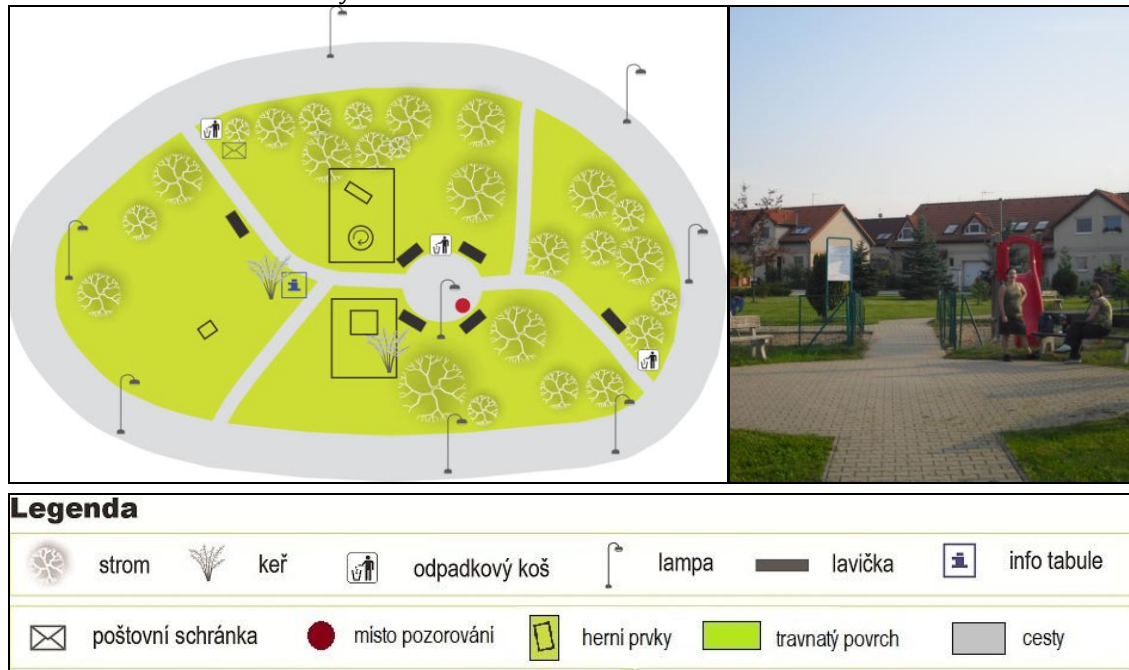
Prostranství je přehledné s dostatkem laviček, ale nedostatkem vzrostlých stromů, které by poskytovaly stín. Dětské hřiště je oplocené se stanoveným návštěvním řádem a hodinami. Prostranství je velice otevřené a přístupné. Nachází se v centru obytné zóny, proto i když je obklopeno silnicemi, není zde žádná obava z dopravy. Jako na předchozím prostoru se zde nenachází žádná zajímavost, možnost občerstvení nebo komerční aktivity.

Obr. 16: Prostranství Dany Medřické

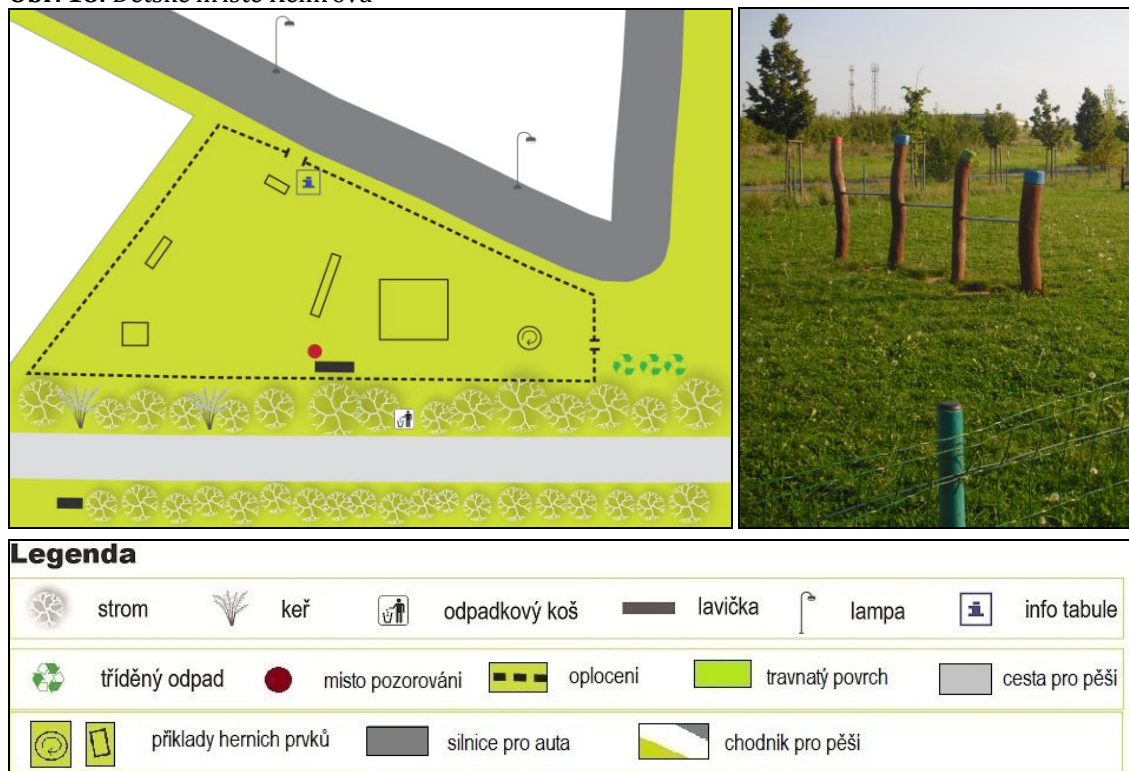
Zdroj: vlastní náčrt; **Foto:** autorka

Obr. 17: Prostranství s dětským hřištěm Voskova

Zdroj: vlastní náčrt; **Foto:** autorka

Obr. 18: Dětské hřiště Kemrova

Zdroj: vlastní náčrt; **Foto:** autorka

Posledním pozorovaným veřejným prostorem v Satalicích bylo *dětské hřiště Kemrova* (Obr. 18, veřejný prostor č. 3 na Obr. 15), které patří mezi ostatní plochy ve městech s lokálním významem. Hřiště mají také obecně rekreační funkci.

Toto hřiště vzniklo nedávno přesunutím některých herních prvků z hřiště v centru lokality (dětské hřiště Voskova). Nachází se na okraji lokality na hranici s nově vytvořeným biokoridorem. Na hřišti se nenachází ani jeden vzrostlý strom a je zde pouze jedna lavička.

Hřiště je oplocené a stejně jako předchozí má stanovený návštěvní řád a hodiny. I když se hřiště nachází na okraji lokality, je dostupné a bez bariér. Je také otevřené a přehledné bez zajímavostí, komerčních aktivit nebo možností občerstvení. Nevýhodou hřiště může být nejen nedostatek stínu, ale také sběrné místo pro tříděný odpad umístěné přímo u vstupu na hřiště.

5.4 Hodnocení kvality veřejných prostorů v případových lokalitách

Kvalitu veřejných prostorů lze hodnotit různými způsoby (PPS 2003, Šilhánková 2002, cit. v Svobodová 2009, s. 22). Pro potřeby této práce bylo vybráno jednoduché hodnocení kvality podle dvanácti kritérií (Gehl 2010). Každý představený pobytový veřejný prostor v případových lokalitách byl zhodnocen podle těchto kritérií, která jsou rozdělena do tří kategorií (Gehl 2010, příloha 3):

1. *Ochrana uživatelů*

- fyzická ochrana chodců proti dopravě,
- pocit jistoty a bezpečí uživatelů – v souvislosti s ochranou proti násilí a kriminalitě,
- ochrana proti nepříjemným smyslovým vjemům (např. hluku, chladu, větru nebo dešti).

2. *Pohodlí uživatelů*

- vybízení uživatelů k venkovním aktivitám a dobré podmínky pro časté využití,
- možnost zastavit se, sednout si a konverzovat s ostatními nebo je jen poslouchat a pozorovat,
- zajímavé výhledy nebo dobré podmínky pro fyzickou aktivitu,

Všechna tato kritéria by měla podporovat interakce mezi lidmi a tím zlepšovat prostředí veřejných prostorů.

3. *Radost uživatelů*

- lidské měřítko, které je nejdůležitějším kritériem,
- architektura a dobrý design.

Tato dvě kritéria jsou zastřešující pro všechny výše zmíněné.

Výše uvedené hodnocení představuje nejpodstatnější kritéria hodnocení kvality veřejných prostorů. Tato kritéria by při hodnocení kvality veřejných prostorů měla být uvažována všechna najednou, protože nejlépe fungující veřejné prostory světa vykazují výborné zacházení se všemi těmito kritérii (Gehl 2010).

Pro geografický výzkum je použití hodnocení kvality veřejných prostorů podle dvanácti kritérií omezenější, protože z pohledu sociální geografie je možné hodnotit pouze aktuální stav veřejných prostorů a geograf není schopen posoudit např. kvalitu designu a architektonického provedení. Proto se hodnocení kvality veřejných prostorů v případových lokalitách zaměřuje na posouzení kritérií hlavně z kategorií ochrany a pohodlí uživatelů. Z poslední kategorie bylo bráno v úvahu pouze měřítko veřejných prostorů resp., zda jsou postaveny s ohledem na lidské měřítko (Tab. 4).

Jednotlivé veřejné prostory v případových lokalitách byly hodnoceny následujícím způsobem. U každého veřejného prostoru bylo uvažováno, zda prostor danému kritériu vyhovuje (ANO), pouze částečně splňuje kritérium (ČÁSTEČNĚ) anebo vůbec toto kritérium nenaplnuje (NE).

Z hodnocení vyplynulo, že nejkvalitnější veřejné prostory podle výše uvedených kritérií jsou na Hanspaulce, kde dokonce dětské hřiště Za Hanspaulkou vyhovovalo ve všech kritériích. Nejméně na Hanspaulce vyhovuje prostranství Na Kuthence, kde hlavním nedostatkem je absence zajímavosti. Naopak nejhůře v hodnocení dopadly Satalice. Veřejné prostory v této lokalitě nevyhovovaly hlavně v kritériích o zajímavých prvcích a také v ochraně proti nepříjemným smyslovým vjemům (Tab. 4).

Podle představeného hodnocení, bychom mohli veřejné prostory na Starém Spořilově rozdělit do dvou kategorií, které hodnoceným kritériím spíše nevyhovují a naopak, které většině kritérií vyhovují. Jižní a Východní náměstí nevyhovují nejméně ve dvou kritériích, kde je třeba změnit vše, a dokonce mají pouze jedno kritérium, které splnily. Další dva prostory – Roztylské náměstí a Roztylské sady za kostelem - spíše vyhovují, nebo mají jen menší nedostatky (Tab. 4).

Největším nedostatkem veřejných prostorů ve všech případových lokalitách se zdá být absence zajímavých prvků. Naopak, většina zkoumaných prostorů je vybudována v lidském měřítku, které je bráno jako zastřešující kritérium (Tab. 4).

Tab. 4: Hodnocení kvality veřejných prostorů v případových lokalitách podle dvanácti kritérií

Lokalita	Hanspaulka				Satalice			Starý Spořilov			
	Na Pískách	U Zámečku	Na Kuthece	Za Hanspaulkou	Dany Medřícké	Voskova	Kemrova	Jižní náměstí	Východní náměstí	Roztylské náměstí	Roztylské sady za kostelem
Veřejný prostor	Ochrana chodců	ČÁSTEČNĚ	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ
	Pocit jistoty a bezpečí	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ANO	ANO	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ANO
Ochrana uživatelů	Ochrana proti nepřijemným smyslovým vjemům	ANO	ČÁSTEČNĚ	ANO	ANO	NE	NE	NE	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ANO
	Dobré podmínky pro venkovní aktivity	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ANO	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	NE	NE	ANO	ANO
Pohodlí uživatelů	Možnosti interakce s ostatními lidmi (pasivní, aktivní)	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ANO	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	NE	NE	ANO	ANO
	Zajímavosti - výhledy, podmínky pro sportovní aktivity	ČÁSTEČNĚ	ANO	NE	ANO	NE	NE	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ	ANO	ANO
Radost uživatelů	Lidské měřítko	ANO	ČÁSTEČNĚ	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ČÁSTEČNĚ	ČÁSTEČNĚ

Zdroj: terénní mapování, srpen 2011, upraveno podle Gehl, Gemzøe, Kirknæs, Søndergaard 2006 cit. v Gehl 2010, s. 239

Poznámka: ANO = veřejný prostor zcela splnil kritérium, ČÁSTEČNĚ = existují určité nedostatky na veřejném prostoru v rámci kritéria, NE = veřejný prostor nevyhovuje kritériu.

Kapitola 6

Výsledky strukturovaného pozorování

Empirická část práce se skládala z terénního mapování, jehož výsledky byly představeny v předešlé kapitole, ze strukturovaného pozorování a semi-strukturovaných rozhovorů. Výsledky strukturovaného pozorování za případové lokality a jednotlivé veřejné prostory, kde bylo pozorování provedeno, budou představeny po jednotlivých pozorovaných charakteristikách v této kapitole.

Strukturované pozorování proběhlo v druhé polovině září 2011 během všedního dne odpoledne celkem třikrát po dobu deseti minut na každém veřejném prostoru. Ve vybrané dny bylo pěkné počasí, které obecně vyzývá lidi strávit více času mimo jejich domovy, a v žádný den pozorování se ani na pozorovaných veřejných prostorech ani někde v jejich blízkosti nekonala společenská akce, která by mohla mít vliv na výsledky pozorování (viz kapitola 4.3).

Na jednotlivých veřejných prostorech bylo pozorováno devět různých aktivit. Jejich hodnocení bylo rozděleno na dvě části. První část tvoří hodnocení všech aktivit na veřejných prostorech a přilehlých ulicích. Vyjádřené relativní podíly aktivit jsou vztaženy k celkovému počtu pozorovaných aktivit. Druhá část hodnocení vyjadřuje aktivity realizované pouze na samotném veřejném prostoru a aktivity jsou vztaženy k samotným uživatelům. V druhém hodnocení byly aktivity u jednotlivých uživatelů, kteří realizovali více aktivit najednou, přepočteny podle koeficientů (viz kapitola 4.3.1).

Ke srovnání využití veřejných prostorů v jednotlivých lokalitách bylo použito rozdělení pozorovaných aktivit do základních typů – nezbytné, volitelné a společenské (Tab. 3) (Gehla 2000). Typy aktivit byly uvažovány v souvislosti s celkovými počty uživatelů na samotných veřejných prostorech a také v souvislosti s celkovou velikostí případových lokalit.

Celkově bylo během strukturovaného pozorování přítomno 760 uživatelů na 11 veřejných prostorech ve třech případových lokalitách. Tento počet obsahuje i uživatele, kteří se pohybovali na přilehlých chodnících a ulicích u veřejných prostorů. Nejvíce uživatelů bylo pozorováno v největší případové lokalitě Starý Spořilov se čtyřmi veřejnými prostory (412). V lokalitě Hanspaulka bylo pozorováno 234 lidí také na čtyřech veřejných prostorech. Nejméně uživatelů (114) bylo pozorováno v Satalicích nejmenší případové lokalitě se třemi pozorovanými veřejnými prostory.

Z celkového počtu 760 uživatelů pozorovaných během výzkumu měly ženy na veřejných prostorech mírnou převahu. V jednotlivých případových lokalitách byl poměr mužů a žen téměř vyrovnaný. Největším rozdílem se vyznačovala lokalita

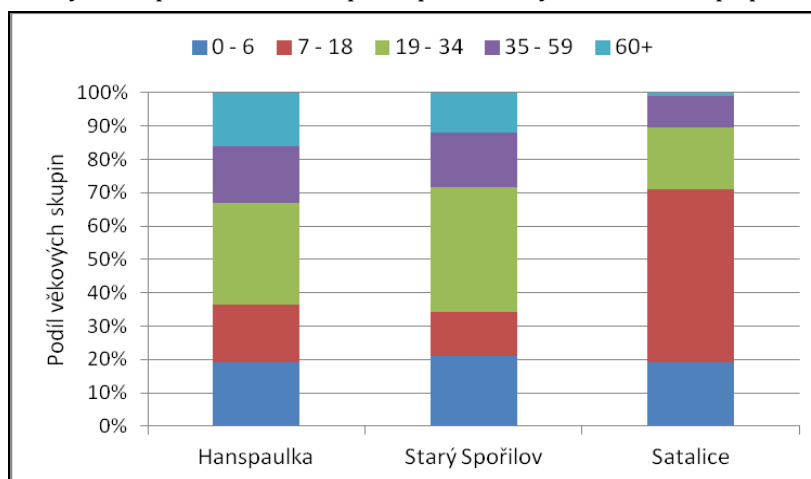
Satalice, kde bylo pozorováno 53 % žen a 47 % mužů. Na Hanspaulce byl poměr 52 % a 48 % a také zde převažovaly ženy. Na Starém Spořilově byl poměr mezi muži a ženami zcela vyrovnaný.

Věková struktura uživatelů byla sledována v pěti věkových skupinách (Tab. 2). Věkové skupiny vyjadřují odhadovaný věk pozorovaných uživatelů, protože z prostého pozorování nelze určit uživatelův přesný věk. Nejvíce zastoupenou věkovou skupinu tvořili uživatelé ve věkové kategorii 19 – 34 let (33 %). Naopak nejméně uživatelů bylo starších 60 let. V této skupině bylo pozorováno pouze 12 % všech pozorovaných uživatelů.

Ve dvou případových lokalitách, na Hanspaulce a na Starém Spořilově, bylo rozložení pozorovaných uživatelů do věkových skupin podobné (Graf 1). Případové lokality Hanspaulka a Starý Spořilov jsou zástupci dříve postavených městských lokalit se starší věkovou strukturou, proto není překvapivé, že v obou lokalitách bylo pozorováno nadprůměrné zastoupení lidí starších 60 let (přibližně 17 %).

Satalice jsou nejmladší případovou lokalitou z pohledu výstavby. Nachází se v suburbánním prostředí. Nejčastěji zastoupenou věkovou skupinou v této lokalitě byly děti ve věku 7 – 18 let. Dohromady s další mladou věkovou kategorií 0 – 6 let představují 71 % z celkového počtu pozorovaných uživatelů. Další zajímavostí Satalic je, že byl pozorován pouze 1 uživatel ve věkové skupině nad 60 let (Graf 1). Pozorované počty mladších resp. starších uživatelů nejsou překvapivé vzhledem k typu pozorovaných veřejných prostorů v této lokalitě, kterými byla většinou dětská hřiště. Současně platí, že do nově vybudovaných domů v příměstském prostředí se častěji stěhují buď mladé rodiny s malými dětmi, nebo páry, které plánují rodinu založit (Ouředníček, Temelová 2008).

Graf 1: Podíl věkových skupin na celkovém počtu pozorovaných uživatelů v případových lokalitách

Zdroj: strukturované pozorování, září 2011

Poznámka: Na Hanspaulce bylo pozorováno 234 uživatelů, na Starém Spořilově 412 uživatelů a v Satalicích 114 uživatelů.

Ve všech případových lokalitách bylo pozorováno více lidí, kteří přicházeli ve skupinách, než těch pozorovaných samotných. Jako skupina byli bráni všichni uživatelé, kteří nebyli

sami. Za skupinu byly tedy považovány i matky s dětmi. Největší podíl uživatelů ve skupinách byl pozorován v Satalicích (76 %) a nejméně naopak na Hanspaulce (67 %). Celkově bylo pozorováno ve všech lokalitách 181 skupin s 526 uživateli, což z celkového počtu pozorovaných uživatelů představuje 69 %. Mezi nejčastěji pozorované skupiny patřily matky s dětmi nebo prarodiče s vnoučaty. Tyto skupiny patřily mezi nejčastější na Hanspaulce. V Satalicích se ve skupinách objevovali také školáci a na Starém Spořilově to byly nejen matky s dětmi, ale také starší lidé.

6.1 Hanspaulka

Na Hanspaulce bylo na čtyřech veřejných prostorech celkově pozorováno 234 uživatelů, kteří se pohybovali na samotných veřejných prostorech i na přilehlých chodnicích a ulicích. Během pozorování se na veřejných prostorech pohybovalo více žen (52 %) a nejvíce zastoupenou věkovou skupinou byli uživatelé ve věku 19 – 34 let. Druhou nejpočetnější skupinou byly děti ve věku 0 – 6 let (19 %). Tyto dvě skupiny dohromady představují rodiče s dětmi, kteří byli pozorováni na dvou dětských hřištích v lokalitě. Naopak nejméně bylo pozorováno uživatelů starších 60 let (16 %) (Graf 1).

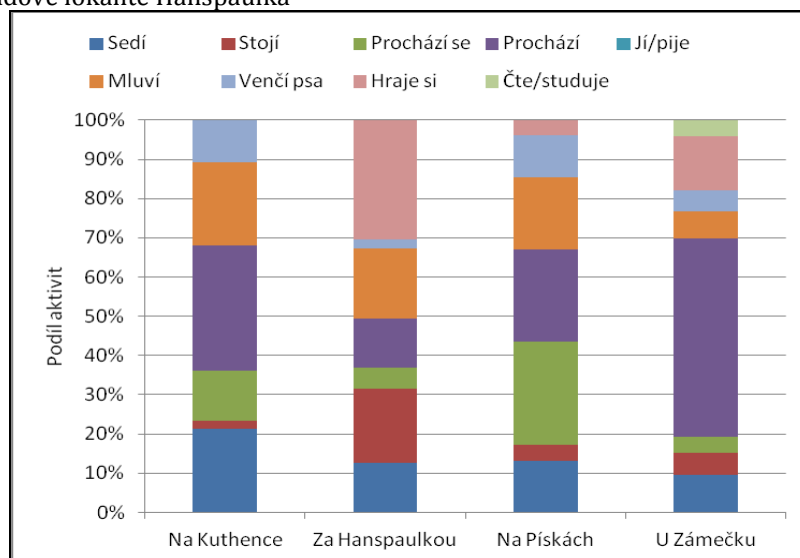
Nejživějším prostorem na Hanspaulce bylo *dětské hřiště Za Hanspaulkou*, které je dobře vybavené herními prvky a lavičkami a vzrostlé stromy mu poskytují stín. Celkově zde bylo pozorováno 77 uživatelů (43 žen a 34 mužů) včetně těch, kteří se pohybovali na přilehlých chodnicích a ulicích. Přimo na hřišti pak bylo pozorováno 48 uživatelů, jejichž převážnou část tvořily ženy. Nejčastější aktivitou na tomto veřejném prostoru byla hra (Graf 2). Při uvažování plochy samotného hřiště získala pochopitelně hra ještě více na významu – 60 % uživatelů využívalo během výzkumu herní prvky. Dalšími významnými aktivitami byly doplňkové aktivity ke hře, které většinou provozují rodiče hrajících si dětí – sezení, stání a konverzace (Graf 3). Aktivity procházení a venčení psa se objevovaly pouze okolo hřiště, což je pochopitelné, protože hřiště má stanovený návštěvní řád, který zakazuje volný pohyb psů (Graf 2). Lidé se na dětském hřišti Za Hanspaulkou pravděpodobně cítí bezpečně, protože když si děti hrály a rodiče na ně dohlíželi, nechávali své věci na lavičkách bez povšimnutí.

Nejméně využívaným prostorem na Hanspaulce bylo *prostranství Na Kuthence*. Na samotném veřejném prostoru se pohybovalo pouze 15 uživatelů a na okolních ulicích a chodnicích dalších 22, dohromady tedy 37 uživatelů. Z toho vyplývá, že více než polovina lidí, kteří byli pozorováni na tomto prostranství a okolo něj, vůbec samotné prostranství nevyužila a pouze se pohybovala kolem. Pokud byli sledováni i uživatelé okolních ulic, bylo nejčastější aktivitou procházení (Graf 2). Sezení a konverzace se staly hlavními aktivitami na samotném prostranství, a ačkoliv část prostoru tvoří dětské hřiště, nebyl pozorován ani jeden uživatel, který by ho využíval (Graf 3).

V *parku Na Pískách* bylo pozorováno 57 uživatelů, kteří se pohybovali nejen v samotném parku, ale také na přilehlém chodníku. Samotný park pak využilo 39 lidí. Převažujícími aktivitami v samotném parku i když byly uvažovány plochy okolo něj byly

procházení se, venčení psa, sezení a konverzace (Graf 2, Graf 3). Tyto aktivity jsou většinou spojené s relaxací, pro kterou je park vhodným veřejným prostorem. Procházení mělo význam spíše okolo parku než přímo v něm (Graf 3). Park totiž nemá vhodnou polohu v rámci lokality pro zkracování cesty.

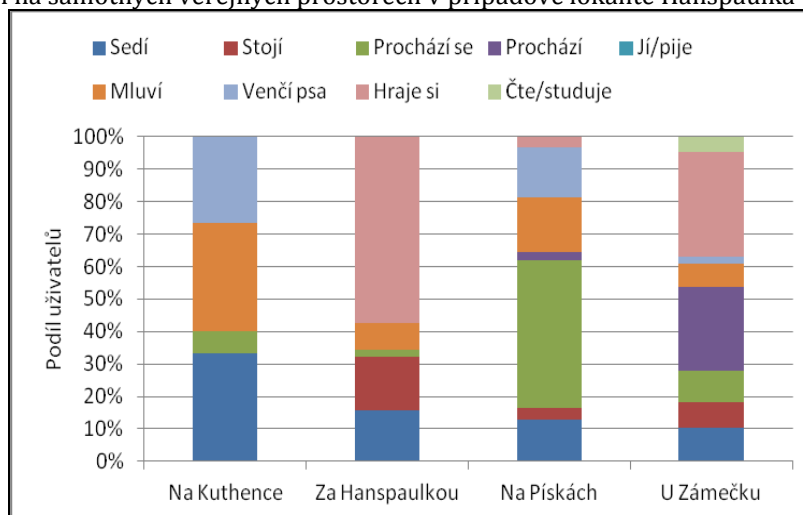
Graf 2: Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech a přilehlých ulicích z celkového počtu aktivit v případové lokalitě Hanspaulka

Zdroj: strukturované pozorování; září 2011

Poznámka: Na Hanspaulce bylo pozorováno celkem 234 uživatelů, kteří provozovali 291 aktivit.

Graf 3: Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech z celkového počtu uživatelů pozorovaných na samotných veřejných prostorech v případové lokalitě Hanspaulka

Zdroj: strukturované pozorování; září 2011

Poznámka: Na Hanspaulce bylo pozorováno na samotných veřejných prostorech celkem 133 uživatelů.

Park U Zámečku je charakteristický svou rozlohou a okrskovým významem. Na základě terénního mapování se ale jevil i přes svou rozlohu vhodný pro rozmanité aktivity díky různým zónám v parku (dětské hřiště, parková plocha). Přímo v parku i na okolních chodnících a ulicích ale bylo pozorováno pouze 63 uživatelů a většina z nich se pohybovala na ulicích a chodnících kolem. Silné zastoupení mezi aktivitami v parku i okolo něj mělo

procházení (Graf 2, Graf 3). Další významnější pozorovanou skupinou aktivit byla hra a sezení, které získaly na významu (hlavně hra) při uvažování pouze samotného parku (Graf 3). Aktivity typické pro venkovní rekreaci v parku (sezení, procházení se apod.) zde nebyly časté. Toto jsou výsledky strukturovaného pozorování, které proběhlo ještě před zmiňovanou revitalizací, kterou se mohlo změnit i využití parku, protože byly zlepšeny některé prvky fyzického prostředí, jak bylo zmíněno v kapitole 5.1.

Na čtyřech pozorovaných veřejných prostorech na Hanspaulce byla pozorována většina předem definovaných aktivit. Jedinou aktivitou, která se na Hanspaulce neobjevila, byla konzumace jídla nebo pití (Graf 2, Graf 3).

6.2 Starý Spořilov

Na Starém Spořilově, který je s 1200 domy největší případovou lokalitou, bylo pozorováno nejvíce uživatelů. Ze 412 pozorovaných uživatelů v této lokalitě, kteří se pohybovali na samotných veřejných prostorech i na okolních ulicích a chodnicích, bylo 206 mužů a 206 žen. Nejvíce uživatelů bylo pozorováno ve věkové kategorii 19 – 34 let (39 %). Naopak nejméně uživatelů bylo pozorováno ve věku od sedmi do osmnácti let a také starších 60 let. Tyto skupiny byly celkem vyrovnané (Graf 1).

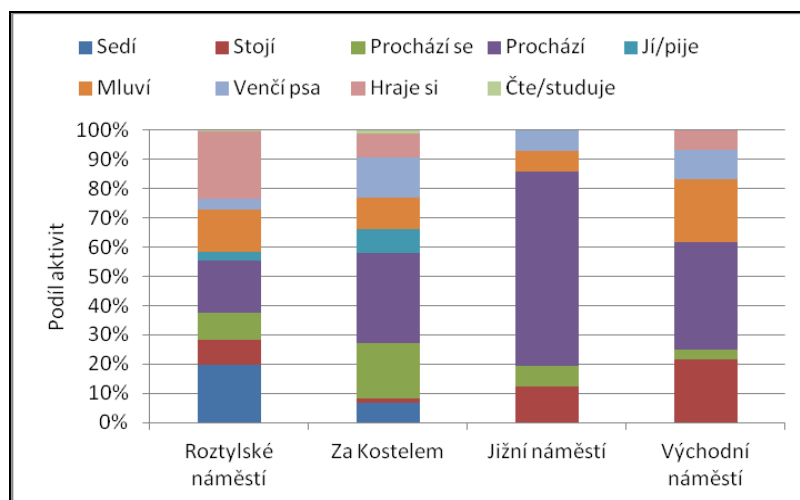
Roztylské náměstí má několik zón, ve kterých je možné provozovat různé venkovní aktivity. Není tedy překvapivé, že zde byly během výzkumu pozorovány všechny definované aktivity, a to v rovnoměrném zastoupení. Na Roztylském náměstí bylo přítomno 259 uživatelů, což bylo nejvíce ze všech veřejných prostorů na Starém Spořilově, a mezi nimi převažovaly ženy. Bez lidí pohybujících se na chodníku a přilehlých ulicích bylo na Roztylském náměstí pozorováno 243 uživatelů. Samotné Roztylské náměstí, ale i s chodníky a ulicemi okolo využívali lidé k rozmanitým venkovním aktivitám (Graf 4, Graf 5). Mezi aktivitami na náměstí mírně převažovala hra i v případě, když byla uvažována pouze plocha náměstí. Také to naznačuje, že se během výzkumu více uživatelů pohybovalo v dolní části náměstí, kde jsou dětská hřiště. Na zelených plochách v horní části byla pozorována menšina uživatelů.

Druhým pozorovaným veřejným prostorem byly *Roztylské sady za kostelem*, kde nebyly pozorovány pouze dvě předdefinované venkovní aktivity (stání a četba). V Roztylských sadech za kostelem a na přilehlých ulicích bylo celkově pozorováno 58 uživatelů. Tento počet se skoro nezměnil (57) po odečtení uživatelů z přilehlých ulic. To vyjadřuje, že samotný veřejný prostor je využíván, i když na něm dominuje procházení jako aktivita (Graf 5). Dalšími aktivitami provozovanými v sadech bylo procházení se a venčení psa (Graf 4, Graf 5).

Jako velice tranzitní prostor se zdálo *Jižní náměstí*. Na samotném náměstí a na okolních ulicích bylo pozorováno celkově 53 lidí. Život náměstí se odehrává spíše kolem něho než přímo na něm, což dokazuje počet pozorovaných uživatelů, kteří využívali přímo náměstí – pouze 23 lidí. Nejčastější aktivitou bylo pouhé procházení, jak na náměstí, tak okolo něj (Graf 4, Graf 5). Další aktivity, stání a mluvení, se odehrávaly také většinou

mimo samotné náměstí. Uživatelé na náměstí se procházeli nebo venčili psa. Nikdo z pozorovaných uživatelů si nehrál ani nečetl.

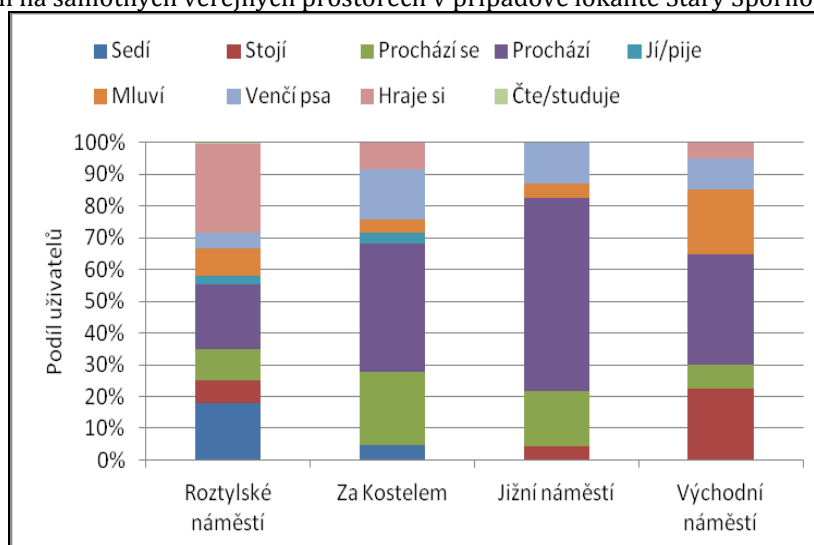
Graf 4: Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech a přilehlých ulicích z celkového počtu aktivit v případové lokalitě Starý Spořilov

Zdroj: strukturované pozorování; září 2011

Poznámka: Na Starém Spořilově bylo pozorováno celkem 412 uživatelů, kteří provozovali 513 aktivit.

Graf 5: Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech z celkového počtu uživatelů pozorovaných na samotných veřejných prostorech v případové lokalitě Starý Spořilov

Zdroj: strukturované pozorování; září 2011

Poznámka: Na Starém Spořilově bylo pozorováno na samotných veřejných prostorech celkem 349 uživatelů.

Východní náměstí mělo rozmanitější venkovní aktivity než náměstí Jižní, ale i tak bylo nejčastější aktivitou pouhé procházení, což dělá také z *Východního náměstí* tranzitní prostor. Jak již bylo napsáno, skrz náměstí vede cesta z lokality. Poblíž něho je autobusová zastávka, což je také důvodem prostého procházení náměstím. Dalšími častějšími aktivitami bylo stání a mluvení, které se objevovaly i na chodníku a na louce náměstí

(Graf 4, Graf 5). Na Východním náměstí bylo celkem pozorováno 42 uživatelů, kdy počet žen a mužů byl shodný, přímo na náměstí pak bylo pozorováno pouze 26 lidí.

V případě dvou spořilovských veřejných prostorů – Jižního a Východního náměstí – skoro polovina lidí vůbec dané náměstí nevyužila. Tato dvě náměstí pravděpodobně nemají zajímavé možnosti využití. Roztylské náměstí a Roztylské sady za kostelem mají celkem rozmanité využití.

6.3 Satalice

V Satalicích v nové zástavbě na třech veřejných prostorech bylo během výzkumu pozorováno celkem 114 uživatelů včetně těch, kteří se pohybovali mimo samotné veřejné prostory. Celkově mírně převažovaly ženy (60) nad muži (54). Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou byli nezletilí (71 %) a nejméně zastoupenou věkovou kategorií naopak byli uživatelé nad 60 let – pozorován byl pouze jeden uživatel starší let (Graf 1).

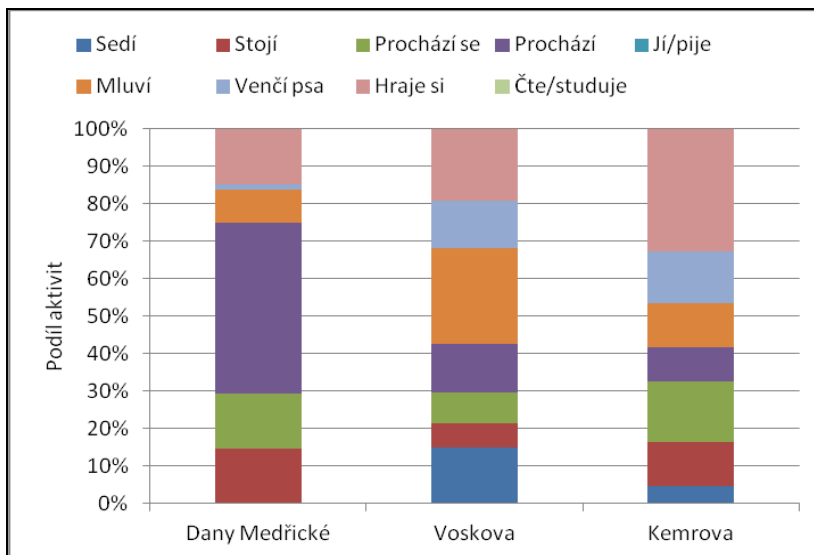
Na *prostranství Dany Medřické* a okolních ulicích bylo pozorováno 54 uživatelů, z nichž 28 bylo mužů a 26 žen. Na samotném prostranství se pohybovalo pouhých 16 uživatelů. Nejčastější aktivitou, která se objevovala i na přilehlých chodnících a ulicích, bylo prosté procházení (Graf 6), které se ale vůbec neobjevilo na samotném prostranství (Graf 7). Příčinou vysokého podílu procházení může být poloha samotného prostranství, které je umístěno na trase, kudy často obyvatelé chodí na zastávku autobusu. Nejméně častou aktivitou bylo venčení psa. Nejčastěji si uživatelé přímo na prostranství hráli nebo se procházeli (Graf 7). I když jsou na prostranství lavičky a různé dřevěné prvky, na kterých se také dá sedět, nikdo z uživatelů této možnosti nevyužil. Samotný prostor prostranství využilo velice málo lidí. Nabízí ale příjemnou dávku stínu a slunce, které představují pozitivum v porovnání s ostatními veřejnými prostory v lokalitě.

Na dalším prostoru, *prostranství s dětským hřištěm Voskova*, se již objevovalo více venkovních aktivit. Chyběly zde pouze dvě, konzumace jídla nebo pití a čtení, ale ty se neobjevily ani na jednom pozorovaném veřejném prostoru v Satalicích. Nejčastější aktivitou byla konverzace následovaná hrou a sezením, které odpovídají aktivitám provozovaným na dětském hřišti. Tyto aktivity (hra a sezení) převažovaly i na samotném prostranství (Graf 7). Během výzkumu hřiště nevyužívaly pouze malé děti, pro které je hřiště určené, ale také náctiletí. Procházení bylo pozorováno pouze na okolních ulicích (Graf 6). Samotným prostranstvím nikdo neprocházel, což je pravděpodobně dáno jeho centrální polohou. Nezbytně do něj zacházejí většinou jen lidé, kteří bydlí v okolí. Celkově zde bylo pozorováno 27 lidí, na samotném prostranství a dětském hřišti pak 19 uživatelů.

Dětské hřiště Kemrova využilo během výzkumu 32 uživatelů, mezi kterými převažovaly ženy. Nejčastější pozorovanou aktivitou byla hra, což je na oploceném hřišti logické (Graf 7). Doplňkovými aktivitami, které se objevovaly i kolem hřiště, bylo sezení, stání a konverzace. Lidé kolem hřiště pouze procházeli nebo venčili psa většinou v aleji v novém biokoridoru, se kterým hřiště sousedí (Graf 6). Ostatní aktivity se na oploceném dětském

hřišti ani kolem něj vůbec neobjevily. Přímo na dětském hřišti Kemrova bylo pozorováno pouze 12 uživatelů. Hřiště má nejspíše nedostatečné vybavení herními prvky a hlavně nedostatek stínu, který je na prostorech typu dětských hřišť obecně velice žádaný.

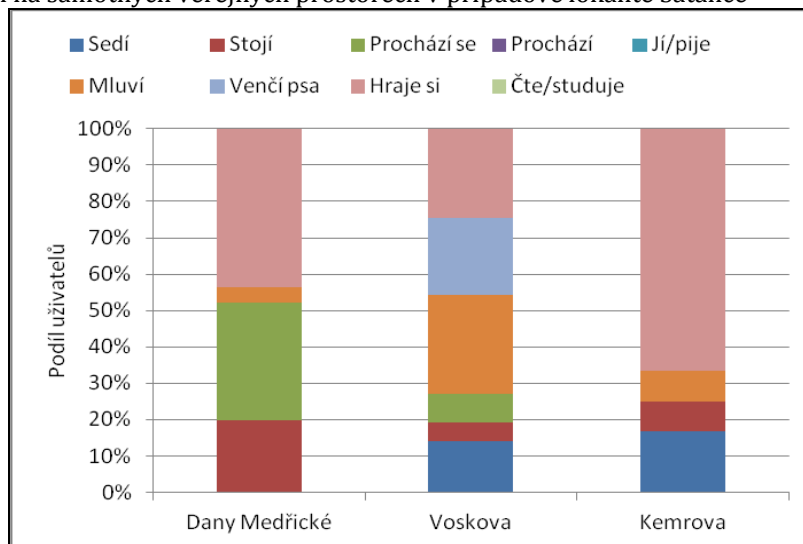
Graf 6: Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech a na přilehlých ulicích z celkového počtu aktivit v případové lokalitě Satalice

Zdroj: strukturované pozorování; září 2011

Poznámka: V Satalicích bylo pozorováno celkem 114 uživatelů, kteří provozovali 158 aktivit.

Graf 7: Podíl pozorovaných aktivit na veřejných prostorech z celkového počtu uživatelů pozorovaných na samotných veřejných prostorech v případové lokalitě Satalice

Zdroj: strukturované pozorování; září 2011

Poznámka: V Satalicích bylo pozorováno na samotných veřejných prostorech celkem 47 uživatelů.

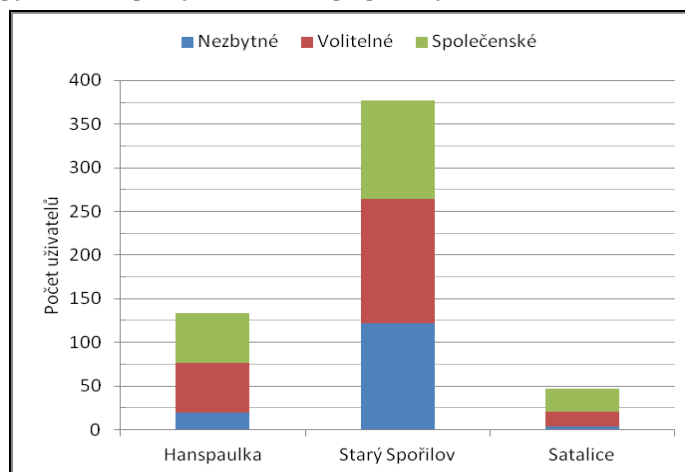
Aktivity čtení a konzumace jídla a pití nebyly pozorovány během celého výzkumu ani na jednom veřejném prostoru v Satalicích. V Satalicích byl největší rozdíl mezi aktivitami a uživateli pozorovanými přímo na veřejných prostorech a i kolem nich. U dvou prostorů při srovnání byl pozorován více než poloviční úbytek uživatelů. Výrazně se změnilo i využití prostorů, ze všech prostorů vymizelo prosté procházení jako aktivita.

6.4 Srovnání případových lokalit z pohledu strukturovaného pozorování

Pro srovnání jednotlivých lokalit bylo využito rozdělení aktivit do základních typů na *nezbytné, volitelné a společenské* (Tab. 3) (Gehl 2000), jelikož tento způsob srovnání využití veřejných prostorů v případových lokalitách umožňuje snadnější orientaci v problematice.

Dělení aktivit do jednotlivých typů podle nutnosti pomáhá posoudit kvalitu fyzického prostředí veřejných prostorů (Obr. 2). Souvislost mezi kvalitou fyzického prostředí, která zahrnuje všechny prvky a celkový dojem, a typem venkovních aktivit je následující (Gehl 2000). Pokud je kvalita fyzického prostředí na špatné úrovni, na tomto veřejném prostoru převažují nezbytné aktivity. Volitelné aktivity se vyskytují spíše výjimečně a společenských aktivit je možno pozorovat o něco více než volitelných. Naopak, pokud je fyzické prostředí veřejného prostoru na vysoké úrovni, nejčastějším typem venkovních aktivit jsou právě ty volitelné, které vyjadřují, že lidé sami chtějí tento prostor využívat. Následně se zvýší i četnost aktivit společenských, protože ty se většinou vyskytují na prostorech, které mají v souvislosti s počtem uživatelů vhodné podmínky pro aktivity volitelné. Společenské aktivity vyžadují kontakt mezi lidmi. Nezbytné aktivity se vyskytují o něco častěji než na nekvalitním prostoru, jelikož na tento typ aktivit má fyzické prostředí jen malý vliv (Gehl 2010).

Volitelné aktivity lze považovat za jeden z ukazatelů, zda jsou prostory pro uživatele zajímavé (Gehl 2010). Tento typ aktivit se nejčastěji vyskytoval ve dvou lokalitách – na Hanspaulce a na Starém Spořilově (Graf 8). Rozdíl mezi těmito lokalitami byl v tom, že na Hanspaulce byly volitelné aktivity následovány aktivitami společenskými a nejméně častým typem byly aktivity nezbytné, což podle Gehla (2000) naznačuje, že tyto prostory mohou být atraktivnější pro různé druhy využití. Satalice měly podíl společenských aktivit 56 % na veškerých pozorovaných veřejných prostorech. Důvodem takto vysokého podílu volitelných a společenských aktivit (dohromady přibližně 91 %, pouze čtyři uživatelé využívali samotné veřejné prostory pro nezbytné aktivity) v Satalicích byla hlavně hra, která je zařazena mezi společenské aktivity (Graf 8). V Satalicích byla pozorována dvě dětská hřiště ze třech pozorovaných veřejných prostorů, což je velice omezující pro využití různými typy uživatelů k rozličným venkovním aktivitám. K vysokému podílu společenských aktivit v Satalicích dále přispěly i podíly jednotlivých věkových skupin uživatelů. Výrazně dominovaly děti (věkové skupiny 0 – 6 a 7 – 18 let, 71 % z pozorovaných uživatelů), které většinou byly pozorovány, jak si hrají nebo venčí psy ve skupinách. Roli v tomto hodnocení může hrát i fakt, že do volitelných aktivit byl zařazen největší počet aktivit předdefinovaných ve formuláři pro strukturované pozorování. Na druhou stranu volitelné aktivity jsou nejčastějším typem venkovních aktivit. Venkovní aktivity se mají navzájem na veřejných prostorech podporovat, proto se dá usuzovat, že nejvhodnější veřejné prostory jsou ty, na kterých jsou všechny základní typy venkovních aktivit v rovnováze, což bylo na Starém Spořilově.

Graf 8: Základní typy aktivit a počty uživatelů v případových lokalitách

Zdroj: strukturované pozorování, září 2011

Poznámka: Na Hanspaulce bylo pozorováno 133 uživatelů, na Starém Spořilově 349 uživatelů a v Satalicích 47 uživatelů.

Jedním z významných prvků fyzického prostředí veřejných prostorů je jeho vztah k ulici (Whyte 1980; viz kapitola 3.1). Podíl uživatelů, kteří byli pozorováni na samotném veřejném prostoru, a těch, kteří se pohybovali pouze kolem, by tento vztah prostoru a ulice mohl zhruba vyjadřovat. Na Hanspaulce bylo pozorováno 133 uživatelů, kteří využívali samotné veřejné prostory (57 % ze všech na Hanspaulce pozorovaných uživatelů). Na Starém Spořilově bylo pozorováno celkem 349 uživatelů na samotných veřejných prostorech, kteří tvořili přibližně 85 % ze všech pozorovaných lidí v této lokalitě. V Satalicích bylo pozorováno 41 % pozorovaných uživatelů pohybujících se na samotných veřejných prostorech. U Starého Spořilova by tento podíl mohl vyjadřovat dobrý vztah mezi ulicemi a veřejnými prostory, pro které ulice slouží jako zdroj uživatelů.

Kapitola 7

Názory obyvatel na veřejné prostory v případových lokalitách

Předchozí části výzkumu představily, jaké mají veřejné prostory v případových lokalitách fyzické prostředí a jak jsou využívány. V této kapitole budou představeny názory obyvatel případových lokalit na zkoumané veřejné prostory.

Pozornost bude věnována tomu, zda by si obyvatelé případových lokalit přáli nějakou změnu nebo jim chybí nějaký typ veřejného prostoru v okolí jejich bydliště. Dále také zda by si přáli změnit některé části stávajících veřejných prostorů.

Informace získané z rozhovorů jsou představeny postupně po případových lokalitách a jednotlivých částech rozhovoru (viz kapitola 4.4, příloha 2). První část rozhovoru se věnovala konkrétním veřejným prostorům, kde byla pozornost zaměřena na jejich využití a různé návrhy změn, které by si jednotliví respondenti představovali. Druhý blok názorů byl věnován zahradám a jejich využití v porovnání s využitím veřejných prostorů. Třetí blok rozhovoru byl věnován přáním a představám obyvatelů o veřejných prostorech a jejich celkové spokojenosti.

Rozhovory probíhaly během července 2012 ve všech třech případových lokalitách. Výběr respondentů, kterých bylo v každé lokalitě osm, proběhl podle popisu v metodice (viz kapitola 4.4.1). Přímé výpovědi respondentů jsou v textu odděleny uvozovkami a jsou znázorněny kurzívou.

7.1 Hanspaulka

Na Hanspaulce bylo provedeno osm rozhovorů s obyvateli, z nichž byli tři muži a zbytek žen. Poměr mezi typem domů, v kterých respondenti bydleli, byl vyrovnaný – čtyři řadové rodinné i rodinné domy. Zastoupení ve věkových skupinách bylo rozmanitější než v ostatních lokalitách. Dva respondenti byli starší 60 let a dalších šest lidí se rovnoměrně rozdělilo mezi věkové kategorie 19 – 34 a 35 – 59 let. Stejně tak bylo rozmanitější i rozdělení respondentů do skupin podle ekonomické aktivity. Rozhovor byl realizován se třemi zaměstnanci, dvěma podnikateli a dvěma důchodci a jednou matkou na mateřské dovolené. Z osmi respondentů měli čtyři v domácnosti nezletilé dítě.

Z výpovědí respondentů na Hanspaulce jsem identifikovala tři charakteristiky, na kterých záviselo využití veřejných prostorů. První charakteristikou byla vzdálenost

od místa bydliště, přestože všechny prostory byly v docházkové vzdálenosti. Druhou charakteristikou bylo, zda má respondent děti, a třetí, jestli respondent vlastní psa.

Park Na Pískách využívali hlavně respondenti, kteří bydlí v blízkosti parku nebo mají psa. „Park se mi líbí, mám to blízko a je tam příjemně,“ uvedla důchodkyně, která bydlí blízko parku. Jako hlavní pozitiva parku byl zmiňovaný stín, dostatek laviček a celkově příjemné klima, které poskytují vzrostlé stromy. Obyvatelka, která má malé dítě, řekla: „Je tam spousta stromů, tak je tam stín a i klid.“ Park slouží nejen jako oblíbené místo pro venčení psů, což potvrdila většina respondentů, kteří psa vlastnili. Obyvatel rodinného domu na Hanspaulce řekl: „Máme velkého psa {...} tak tam chodíme venčit. Jinak je to tam pěkný, takový klidný.“ Park slouží nejen jako místo pro venčení psů ale také jako místo pro sportovní aktivity. „Já chodím tak dvakrát týdně běhat a často probíhám i tam,“ uvedl respondent, který na Hanspaulce bydlí již od narození. Časté bylo také využití pro procházení, buď jen v tomto parku nebo jako začátek procházky do jiných míst, a také venčení psa a posezení s přáteli. Obyvatelé si také chválili novou úpravu parku a jeho čistotu. „Je tam čisto, to se mi na tom líbí,“ uvedla starší paní. Jako menší nedostatek byla vnímaná silnice přilehlá k parku.

Oblíbeným místem na Hanspaulce mezi rodiči a hlavně dětmi bylo dětské hřiště Za Hanspaulkou. Toto hřiště je oplocené a dobře vybavené herními prvky. Většina respondentů, kteří hřiště využívají, ho hodnotí pozitivně. Jako hlavní výhody uváděli respondenti kvalitní a rozmanité herní prvky pro děti, oplocení, dostatek míst k sezení a stín díky vzrostlým stromům. „Občas tam zajdu s dcerou. Víc asi žena, ale je to tam pěkný. Hodně stínu a atrakcí pro děti,“ řekl otec, který s rodinou bydlí v rodinném domě. Hřiště se zdá být oblíbené i mezi dětmi. Matka menšího dítěte řekla: „Můžu říct, že tam chodíme často, protože to máme při cestě a dítě se vždycky chce zhoupnout nebo tak něco.“ Další matka uvedla: „Na tohle hřiště chodíme rádi. Je dobře vybavený a dá se říct, že vždycky tam někoho potkáme.“ Hřiště tedy plní i společenskou funkci a děti i jejich rodiče zde provozují společenské aktivity. S dětským hřištěm stejně jako s parkem Na Pískách jsou respondenti spokojeni, pokud ho využívají. Rodiče dětí, kteří hlavně hřiště využívají, nezmiňovali žádné změny, které by je v souvislosti s hřištěm napadaly.

Prostranství Na Kuthence bylo mezi respondenty nejméně zmiňovaným a využívaným veřejným prostorem v lokalitě Hanspaulka. Pouze dva respondenti uvedli, že ho občas využívají. U tohoto prostranství velkou roli hrála vzdálenost od domova obyvatel. „Tak dvakrát do měsíce kolem projdeme, když jdeme na procházku se synem nebo když jede na kole,“ uvedla matka, která se přistěhovala na Hanspaulku před časem.

Park U Zámečku byl posledním konkrétním veřejným prostorem na Hanspaulce, kterým se zabýval rozhovor. Tento park byl hodně zmiňovaný během rozhovorů a také relativně hodně využívaný, i když někteří uživatelé měli určité výhrady. Park je pro obyvatele významnou součástí lokality, protože se zde nepotvrdila závislost na vzdálenosti

od bydliště. Pouze jedna starší obyvatelka uvedla, že je pro ni daleko, proto tam nechodí. Ostatní respondenti park využívají různě často nehledě na vzdálenost od bydliště.

Park U Zámečku je využíván k různým aktivitám. Ty se různí podle respondentů. Starší obyvatelka, která je již důchodu, řekla: *„Občas tam chodím posedět, teď jsou tam i nové lavičky, tak je to dobrý. A je tam pěkný výhled.“* Současně vyjmenovala i některá pozitiva parku, která zmiňovali i ostatní respondenti - nové lavičky, které byly přidány během probíhající rekonstrukce, a výhled.

Park funguje nejen jako prostor pro procházení, jak uvedl jeden sportovně založený respondent: *„Procházím tam, když chodím do sportovního areálu.“* Obyvatelé tam obyvatelé provozují i další aktivity, které se liší podle toho, zda mají respondenti děti nebo psa. *„Chodíme tam tak jednou dvakrát týdně na větší procházku se psem,“* uvedla jedna z mladších respondentek. Další skupinou uživatelů jsou zatím bezdětní mladší obyvatelé, kteří park využívají jako místo pro setkání s přáteli. *„Líbí se mi tam, občas si tam chodíme posedět na trávu s přáteli, když je pěkný počasí a máme čas,“* řekla jedna z obyvatelek. Park v tomto ohledu funguje i jako místo pro relaxaci. Nejen, že se tam obyvatelé společně schází s přáteli, ale také pořádají např. pikniky nebo hrají venkovní hry. V neposlední řadě park využívají matky s dětmi. *„Dříve jsem jej využívala na malé procházky během mateřské, ale teď tam občas taky se synem zajdeme,“* uvedla jedna z mladších respondentek, která má malého syna. Další matka uvedla: *„Využíváme ho na procházky a s dítětem občas chodíme na to dětský hřiště, co tam je.“* Dodala také, že je možné tento park využívat i v zimě: *„V zimě často využíváme ten svah, co k tomu vede. Chodíme tam bobovat.“*

S parkem jsou obyvatelé většinou spokojeni a navrhovali pouze malé změny. Matka menšího dítěte navrhovala doplnění herních prvků do části, kde je dětské hřiště. Sportovně založený obyvatel zase navrhoval doplnění prvků pro sportovní vyžití. *„Myslím, že by se ho dalo využít třeba pro sportovní potřeby více. Lidé docela začali používat všelijaký ty sportovní nástroje v parcích, tak myslím, že by to zde také mohlo mít uplatnění,“* navrhl obyvatel, který v lokalitě bydlí již řadu let.

Respondenti z Hanspaulky nevyužívali pouze veřejné prostory v lokalitě, ale často také okolní přírodní prostory nebo parky. *„Chodím na Perníkárku nebo Strahov a do Šárky,“* řekl obyvatel, který má psa, se kterým chodí často na procházky. Dalším využívaným přírodním prostorem byla Stromovka. Matky s dětmi také navštěvují dětské hřiště v ulici Soborská na okraji Divoké Šárky, která poskytuje další místo pro procházky. Mladší obyvatelé zmiňovali i veřejné prostory v centru Prahy. *„Náplavka mezi Výtoní a Palackým náměstím. Každou sobotu se tam konají farmářské trhy,“* uvedla mladá respondentka.

Využití zahrad se na Hanspaulce lišilo od využívání veřejných prostorů. V průměru obyvatelé na svých zahradách tráví více než dvě hodiny denně. Při pěkných dnech se tato doba prodlužuje. Respondenti využívali zahrady v průměru více než veřejné prostory. Nejčastější aktivity, kterým se obyvatelé na zahradách věnují, jsou péče o ni, pěstování různých plodin a relaxace. Starší paní uvedla: *„Jsem tam často. Starám se o zahradu,*

tak jsem tam skoro celý den, když teda někam nejedu.“ Důležitým znakem bylo také setkávání s přáteli a aktivity s ním spojené. Lidé často zmiňovali, že si zvou své přátele na návštěvy a při nich většinou, když je hezky, tráví čas právě na zahradě. Otec rodiny řekl: *„Zejména na relaxační aktivity nebo grilování, drobné společenské hry {...} jednou za čas, tak jednou za dva měsíce pořádám na naší zahradě drobnou party.“* Matka malého syna uvedla: *„Pro syna jsme v rohu vybudovali pískoviště a houpačku. {...} Většinu volného času trávíme na zahradě, pokud to počasí umožňuje.“* V celém výzkumu ve všech třech případových lokalitách, pouze jeden respondent právě z Hanspaulky uvedl, že mají na zahradě bazén, u kterého v létě často tráví čas i s přáteli.

Některé návrhy na zlepšení veřejných prostorů na Hanspaulce již byly zmíněny, ale obyvatelé uvedli i jiné nedostatky, které by rádi změnili. Matky nebo otcové menších dětí většinou uváděli, že na veřejných prostorech, hlavně v blízkosti dětských hřišť, postrádají veřejné toalety. Další nedostatek se týkal laviček. Buď obyvatelé zmiňovali jejich nedostatek, nevhodné umístění nebo jejich provedení. Starší lidé si stěžovali na jejich výšku, ze které je pro ně nepohodlné se zvednout.

Další návrhy na zlepšení se týkaly spíše dílčích prvků. Matka malého syna řekla: *„Například bych docela ocenila nějaký vodní prvek alespoň v jednom z prostorů.“* Dále doplnila, že malá kavárna či kiosek s občerstvením by rovněž oživil veřejné prostory. Další návrh na oživení prostorů se také týkal občerstvení, ale v jiném provedení. Obyvatelka, která ještě nemá děti, řekla: *„Ocenila bych něco k setkávání např. altánek třeba s možností grilování.“* Poslední skupina návrhů se týkala sportovních aktivit, které zmiňovali hlavně mladší respondenti (např. do parku U Zámečku). Dále navrhovali lepší napojení na cyklostezky nebo možnosti ke sportovnímu vyžití vůbec. I přes tyto návrhy však byla většina obyvatel s veřejnými prostory na Hanspaulce spokojena.

7.2 Starý Spořilov

Na Starém Spořilově bylo provedeno celkem osm rozhovorů. Všichni respondenti, z nichž dva byli muži a zbytek ženy, bydleli v řadovém rodinném domě. Převažovali respondenti ve věkové skupině 35 – 59 let, ti byli celkem čtyři, další čtyři respondenti byli rovnoměrně rozloženi do skupin 19 – 34 let a starších 60 let. Většina respondentů byli zaměstnanci, pouze dva již byli v důchodu. Pět respondentů žilo v domácnosti bez nezletilých dětí a zbylí měli v domácnosti vždy dvě děti.

Velikost Starého Spořilova (70 hektarů) stejně jako na Hanspaulce hraje roli ve využití veřejných prostorů na jeho území. Z rozhovorů s obyvateli Starého Spořilova vyplynulo, že většina z nich využívá spíše prostory, které jsou blíže k jejich bydlišti, než ty vzdálenější. Převážná část obyvatel se vyjádřila jako obyvatelka severní části Starého Spořilova: *„Ty (Jižní a Východní náměstí pozn. autorky) vůbec nevyužívám, to je úplně mimo. Je to daleko.“* Pokud obyvatelé využívají veřejné prostory v jiné části lokality, než bydlí, využívají je méně často než ty, které mají poblíž. Otec dvou dětí, který bydlí

v blízkosti Východního náměstí, řekl: „*My využíváme všechny. Východní a Jižní náměstí každý den, Roztylské sady a náměstí tak třikrát týdně.*“ Stejný respondent uvedl, že se lokalita Starý Spořilov dělí mezi jeho obyvateli na horní a dolní Starý Spořilov, kde hranicí je ulice Hlavní (Obr. 10). Toto dělení lokality právě odpovídá i využití veřejných prostorů. Důvodem může být, že po Hlavní ulici často projíždějí auta a tím se stává nejen hranicí mezi dvěma částmi lokality, ale také bariérou ve využití veřejných prostorů.

Rozdělení by bylo nejspíše vyřešeno zpomalením dopravy na Hlavní ulici, což zmiňovala jedna respondentka, která na Spořilově žije již od narození: „*My bychom chtěli, aby tam udělali pěší zónu a spojili to tam.*“ Přála by si zpomalení dopravy před kostelem sv. Anežky České, které by spojilo Roztylské náměstí a Roztylské sady za kostelem a tím by vznikl páteří veřejný prostor procházející téměř celou lokalitou.

Roztylské náměstí chápou všichni respondenti jako centrum lokality a také bylo nejčastěji zmiňováno jako využívané. Hlavními zmiňovanými prvky náměstí bylo dětské hřiště a komerční aktivity, které tam jsou dnes a ty, které tam byly v minulosti.

Názory obyvatelů na dětské hřiště na Roztylském náměstí se rozcházel. Starší respondenti, kteří už nemají malé děti a hřiště nevyužívají, ho hodnotili spíše kladně např.: „*Sice jsem byla proti přestavbě části na dětské hřiště, ale teď jsem ráda, že to tam je. Oživilo to náměstí.*“ Naopak mladší obyvatelé nebo ti s menšími dětmi, vesměs nebyli s hřištěm spokojeni. Jako hlavní nedostatek byla zmiňovaná nevyužitelnost hřiště pro starší děti. I když je na dolní části náměstí vybudované velké hřiště pro kolektivní sporty, postrádá brány na fotbal a vyhovující herní prvky. K názoru, že toto hřiště je nevyhovující, se přidal i otec dvou malých dětí. Tento respondent nejen kritizoval stávající stav, ale také navrhl, jaký druh hřiště by podle jeho názoru byl více vyhovující: „*Vůbec nesplňuje potřeby této čtvrti. To hřiště je obtížně využitelné. {...} Jakoby se to sem vůbec nehodí, minimálně se využívá, vůbec nechápu, kdo ty prvky navrhnul. Sem by se hodilo hřiště nějaký přírodní, kameny, bláto atd. to by vůbec nevadilo.*“ Další prvek, který v souvislosti s hřištěm rodiče dětí kritizovali, byl nedostatek stínu na hřišti, který je pro hrající si děti potřebný.

Z výpovědí obyvatel, kteří již na Starém Spořilově žijí delší dobu, vyplývá, že na Roztylském náměstí dříve bylo více obchodů se zbožím pro denní potřebu. Ty těmto a mladším obyvatelům chybí. Starší obyvatelka, která zažila Starý Spořilov před sametovou revolucí, řekla: „*Nic bych neměnila. Možná jen aby se tam vrátily obchody, co tam byly před revolucí. Díky nim to náměstí žilo.*“ Další důchodkyně měla stejný názor a dodala: „*Kdyby tam ty obchody byly, tak bych tam chodila ráda.*“ Tato respondentka Roztylské náměstí v současné době nenavštěvuje často, ale sama naznačila, že návrat obchodů se zbožím pro denní potřebu na náměstí by měl vliv na jeho využití.

Využití Roztylského náměstí se liší nejen kvůli vzdálenosti, o tom již bylo napsáno, ale také podle životního cyklu respondentů. Starší obyvatelé, kteří bydlí v blízkosti náměstí, se většinou chodí na náměstí projít, sednout si, popovídat s přáteli a pozorovat

dění, nejčastěji hrající si děti. Pro mladší obyvatele, kteří se na náměstí občas i prochází, je pozitivem kavárna s cukrárnou, kam chodí i s dětmi, jak řekla matka, která s rodinou bydlí poblíž: „Zastavíme se tam, protože je tam ta cukrárna. Občas tam syn chodí i sám z domova pro zmrzlinu.“ Rodiče dvou dětí řekli, že na náměstí chodí s dětmi na procházky nebo na hřiště a jako přednost berou i přítomnost cukrárny: „Chodíme tam s dětmi na procházky, ony si tam i trochu pohrajou, ale ta kavárna, ta je tam dobrá. Občas si tam sedneme a dáme si venku kafe.“

Jsou ale i obyvatelé, kteří Roztylské náměstí vůbec nevyužívají. Důvody, které uvádějí, jsou hlavně vzdálenost od domova a to, že je pro ně nepřitažlivé a nenabízí žádné atraktivní vyžití. Mladý sportovec bydlící blízko základní školy uvedl, že mu vadí okolní doprava: „Občas tam projíždím na kole, ale že bych si tam třeba lehl na trávu, která tam sice je, tak to ne, vždyť tam jezdí pořád auta okolo.“

Návrat obchodů byl jedním z návrhů na změnu Roztylského náměstí. Další návrhy na změny a výčty nedostatků ze strany obyvatel byly podobné. Matka osmiletého syna upozornila na nedostatek hřiště, které nenabízí vyžití pro starší děti. Obyvatelka bydlící poblíž Jižního náměstí zase navrhovala změny, aby náměstí působilo více jako místo pro navazování kontaktů mezi lidmi: „Chtělo by to, aby bylo rozmanitější. {...} Jinak v tuhle chvíli mi to přijde mrtvý a nežije to. Já bych tam viděla třeba trhy, ty jsou pro sociální kontakty ideální.“ Obyvatel jižní části Starého Spořilova věří, že se podoba Roztylského náměstí změní: „Teda pokud já vím, tak to má celý ten pás až k Hlavní ulici projít další rekonstrukcí, vysázení aleje, má tam být pítko, tak možná to zvedne tu úroveň.“

Roztylské sady za kostelem využívá většina respondentů, se kterými byl realizován rozhovor. Většinou byl tento veřejný prostor hodnocen kladně. Pozitivně hodnocenými prvky byly hlavně výhled na Prahu, sportovní hřiště a také místní restaurace. K některým prvkům měli obyvatelé menší výhrady, ale celkově byli většinou spokojeni.

Výhled na Prahu oceňuje nejen starší obyvatelka, která se v prostoru za kostelem ráda prochází: „Za kostelem je krásný výhled na Prahu, když se procházíme, na procházky je to tam příjemný, tak se tam zastavíme a potěšíme se výhledem.“ Dalším většinou kladně hodnoceným prvkem bylo sportovní hřiště, které se nachází v horní části prostoru. I toto hřiště by podle obyvatel potřebovalo menší změny k lepšímu. Obyvatel, který bydlí poblíž Roztylských sadů, řekl: „To hřiště je dobrý, ale trochu nekalkulovali, že je to z kopce. Když si tam kluci hrají, tak míč tam padá pořád dolů. Mohli tam udělat třeba síť.“ K hřišti jako dobrému prvku se vyjadřovala i další obyvatelka, ale také doplnila, jak by toto hřiště mohlo být ještě více vyhovující hlavně pro rodiče hrajících si dětí: „Ale kolem toho hřiště pod hospodou tam něco postrádáme. Když si děti hrají, tak ty lavičky pro rodiče by se hodily. Vždycky tam jsou nějaké děti, tak tam vždycky na ně někdo kouká.“

Přítomnost restaurace s venkovním sezením je hodnocena kladně. Mladší obyvatelka dokonce říká, že jen si tam domlouvá setkání s přáteli ze Spořilova: „Hospoda je oblíbená. Je tam pěkná zahrádka a dobrý pivo.“

I když jsou Roztylské sady za kostelem vesměs hodnoceny kladně, obyvatelé mají určité výhrady. Zlepšení by podle obyvatel prostor ještě zpříjemnilo. Návrhy na zlepšení dětského hřiště byly již zmiňovány – zvýšení počtu laviček a síť, která by zachycovala míče padající z hřiště. Nedostatek laviček zdůraznila obyvatelka, ale vysvětluje si ho tím, že obyvatelé Spořilova si tam nejspíše nechodí posedět, protože mají vlastní zahradu, kde si mohou v soukromí užívat klidu. Její tvrzení potvrzuje i další respondent, který řekl: *„Lavičky tam nepostrádám. Tím, že jsem odsud, tak si tam nejdu sednout. Ale je pravda, že lavičky ve stínu jsou tam vlastně jen dvě.“*

Využití Roztylských sadů za kostelem je celkem rozmanité, jak potvrzují výpovědi respondentů. Výše již byly popsány různé aktivity, které se odehrávají na tomto veřejném prostoru – aktivity spojené s venkovním sezením restaurace (konverzace, sezení, konzumace jídla a pití), hra dětí doplněná o aktivity rodičů, kteří hlídají hrající si děti (stání, konverzace) a v neposlední řadě také procházky. Ale i zde funguje princip vzdálenosti od domovů obyvatel. Respondentka, která bydlí poblíž Východního náměstí, uvedla jako důvod nevyužívání Roztylských sadů za kostelem: *„Mám to mimo normální cesty.“* Celkově respondenti mluvili o Roztylských sadech za kostelem spíše kladně. Zmiňovali změny u určitých prvků, ale to nebyly zásadní nedostatky. Většinou byli spokojeni, což dokazuje výrok jednoho obyvatele: *„Roztylské sady jsou úplně skvělé.“*

Východní a Jižní náměstí byla celkově mezi respondenty méně využívaná, ale někteří z respondentů k nim svůj názor vyjádřili. Stejně jako u dvou předchozích diskutovaných veřejných prostorů, Roztylského náměstí a Roztylských sadů za kostelem, platilo i u těchto dvou náměstí, že je využívají spíše obyvatelé, kteří bydlí v jejich blízkosti. Obyvatelé, kteří bydlí ve větší vzdálenosti, občas procházejí, když jdou k někomu na návštěvu nebo když jsou na procházce, nebo vůbec tato dvě náměstí nevyužívají. Obyvatelé, kteří bydlí v blízkosti náměstí, o nich mluví relativně pozitivně.

Východní náměstí je o něco více využívané než náměstí Jižní, ale to může být způsobeno tím, že respondenti, kteří se k nim vyjadřovali, bydlí v jeho blízkosti. *„Východní náměstí je fantastický. Funguje jako louka, seká se to až po určitý době. Tak my máme před barákem louku v Praze, to je pěkný, ne?“* řekl obyvateľ, který bydlí přímo na Východním náměstí. Louku náměstí využívá denně, buď s dětmi, nebo když venčí psa. Respondentka, která také bydlí v blízkosti Východního náměstí, řekla: *„Chodím tudy každý den ráno do práce.“* Přestože ho využívá pouze k nezbytným aktivitám, což vyplynulo z rozhovoru, hodnotí ho kladně: *„Ale líbí se mi to, jo, je to hezký.“* Východní náměstí splňuje jednou za rok i hlavní funkci veřejných prostorů – sociální kontakty mezi lidmi (Mocová 2009) - což dokazuje tvrzení matky dvou dětí: *„Ty ořechy, ty rodí, tak lidi chodí na podzim a sbírají si ořechy nebo lidi z těch baráků okolo to klátí, tak to poskytuje i sociální kontakt.“* Celkově jsou respondenti s Východním náměstím spokojeni a nemají k němu větších výhrad.

Jižní náměstí dopadlo v hodnocení spokojenosti o něco hůře než náměstí Východní. Pokud ho obyvatelé nevyužívají k venčení psů nebo k prostému procházení, pouze si tam občas chodí zasportovat. To potvrdil mladší sportovně založený respondent: *„Hezky*

to zrenovovali. {...} *Chodím tam tak jednou týdně běhat, je tam pěkný oválek.*“ Změny, které obyvatelé navrhovali, se týkaly většinou doplnění laviček, což byl nedostatek podle obyvatel na celém Starém Spořilově. Jiní zase vzpomínali na vzrostlé stromy třešní, které byly vykáceny. Uváděli, že právě třešně jim chybí. Poskytovaly stín, rodily třešně, které obyvatelé sbírali. *„Ty třešně mi tam fakt chybí. Ted' tam není pro mě nic zajímavýho,*“ uvedla jedna mladší obyvatelka.

Respondenti ze Starého Spořilova většinou nevyužívali jen veřejné prostory v této lokalitě. Podle využití jiných veřejných prostorů by se respondenti dali rozdělit také na dvě skupiny. První skupinou by byli mladší nebo sportovněji založení obyvatelé, kteří využívají hlavně přírodní prostory v okolí Spořilova. *„Ráda jezdím na kole a běhám, tak chodím často do Krčského lesa nebo využívám různé cyklostezky, hlavně tu do Bráníka,*“ uvedla mladá respondentka, která žije od narození na Spořilově. Další respondent uvedl tyto přírodní prostory také, ale dodal ještě další, které využívá: *„Ale tak spíše ty přírodní prostory lesopark (Hostivařský pozn. autorky), Pitkovický údolí, k řece do Modřan nebo Krčský les.*“ Druhou skupinu by tvořili starší obyvatelé, kteří mohou mít omezenou pohyblivost způsobenou vyšším věkem. Tato skupina vyjíždí ze Starého Spořilova minimálně. Pokud již někam vyjíždí, má většinou za cíl některý z farmářských trhů, které se konají v různých lokalitách v okolí Starého Spořilova. O trzích starší obyvatelé řekli: *„Občas jezdíme na farmářské trhy na Kubánské náměstí. Jinak se nikam moc nedostaneme, protože jsme starší a máme omezenější pohyblivost, rychle se unavíme na cestě někam dál“* nebo *„Trhy si projdu na Pankráci nebo na Hájích.*“

Rozdíl ve využívání veřejných prostorů a zahrad, soukromých venkovních prostorů, byl evidentní z výpovědí všech respondentů. Doba, kterou tráví jednotliví obyvatelé na zahradě a na veřejném prostoru se liší. Většina respondentů tráví více času na svých zahradách než na veřejném prostoru. Pouze menšina obyvatel, s kterými byl proveden rozhovor, uvedla, že čas strávený na veřejném prostoru je přibližně stejný jako ten, který tráví na vlastní zahradě.

Aktivity, kterým se věnují obyvatelé na vlastních zahradách, se samozřejmě liší od těch, které provozují na veřejných prostorech. *„Zahradníčíme tam, čtu si tam, když jsem chodila ještě do školy, tak jsem se tam učila. V létě na zahradě často jíme – o víkendů pokaždé,*“ uvedla respondentka, která žije ještě s rodiči. Péče o zahradu byla nejčastější zmiňovanou aktivitou, následovaná posezením s přáteli nebo různými způsoby trávení volného času.

Jeden z posledních bloků otázek v rozhovoru se věnoval přáním obyvatel a potřebám lokality, co se veřejných prostorů týče. Názory se velice různily. Někteří vyzdvihovali nedostatek laviček nebo jejich nevhodné umístění. To zmínila respondentka, která také navrhl, že by např. do Roztylských sadů mohla být umístěna místa pro otevřený oheň nebo pro grilování: *„Tak třeba veřejný grilovací místo udělat, to by vůbec nebylo špatný.*

Nějaký zídka s nějakým posezením i třeba s lavicí, něco jako kempová místa. Na pikniky je tady pěkný prostředí, to už by tam lidi začali chodit. Nebo by stačily třeba nějaký altánky.“ Další prvek, který chybí dotazovaným obyvatelům, byly veřejné toalety, které na Starém Spořilově nejsou ani jedny. *„Mě tu chybí veřejné záchody. Klidně bych je někam zakomponovala. To může být problém, s těmi dětmi na hřišti nemá člověk, kam jít,*“ uvedla matka dvou malých dětí. Dále se někteří obyvatelé shodli, že v lokalitě chybí vyhovující hřiště pro starší děti. Jedna starší respondentka navrhovala, že by mohl být zajímavý skatepark, ale také upozornila, že záleží na samotných dětech, zda by tento prostor vůbec navštěvovaly. Celkově z rozhovorů vyplynulo, že jsou obyvatelé s veřejnými prostory spokojeni, až na menší výhrady, které byly představeny výše.

7.3 Satalice

V Satalicích bylo stejně jako ve dvou předchozích lokalitách provedeno celkem osm rozhovorů. Většina respondentů bydlela v řadových rodinných domech. Pouze dva bydleli v samostatně stojícím rodinném domě. V Satalicích mezi respondenty převažovali muži (5) nad ženami (3) a většina patřila do věkové skupiny 35 – 59 let (6). Pouze jeden respondent patřil do věkové skupiny 19 – 34 let a jeden byl starší 60 let. Většina respondentů byla zaměstnaná, pouze jeden byl podnikatel a další pracující důchodce. Pouze s respondenty ze dvou domácností nežily nezletilé děti.

V nové výstavbě Satalic, která byla případovou lokalitou pro výzkum, jsou tři veřejné pobytové prostory. Dva z nich jsou dětská hřiště a jedno je prostranství, na kterém jsou herní prvky. Tento fakt ovlivnil i využití veřejných prostorů v Satalicích. Respondenti a potažmo obyvatelé by se dali rozdělit do tří skupin podle toho, jestli tyto prostory využívají. První skupinou jsou obyvatelé, kteří prostory vůbec nevyužívají, protože buď děti ještě nemají, nebo už jsou děti starší. *„Já jsem bezdětný, tak nemám důvod tam chodit,*“ uvedl respondent, který bydlí naproti dětskému hřišti Kemrova. Další respondent, který je již v důchodu, řekl: *„Já využívám jen oboru. Děti už jsou velké a vnoučata ještě nemám, kdyby byla, tak budeme využívat i tyto menší prostory.*“ Druhou skupinu tvoří obyvatelé, kteří sice mají děti, ale ty už jsou velké a tyto prostory už pro ně nejsou atraktivní. Tato skupina obyvatel tedy prostory v minulosti využívala, ale v současnosti je již nenavštěvuje nebo jen velice omezeně. Otec dvou starších dětí řekl: *„Ted' už je nevyužíváme. Když byly děti malé, tak jsme tam chodili častěji, ale ted' už ne.*“ Třetí skupinou jsou obyvatelé, kteří mají menší děti, proto tyto veřejné prostory využívají častěji. Otec dvou dětí řekl: *„Využíváme všechny s dětmi. Ony nikde dlouho nevydrží, tak to střídáme.*“ V městských lokalitách byla vzdálenost od domova rozhodující charakteristikou, která určovala jejich využití. V Satalicích vzdálenost od bydliště není rozhodující. V této lokalitě je hlavní charakteristikou kategorie veřejného prostoru a možnost jeho využití v souvislosti s životním cyklem uživatelů.

Prostranství v ulici Dany Medřické bylo hodnoceno spíše kladně. Stín, který poskytují vzrostlé stromy, byl hodnocen jako velké pozitivum tohoto prostranství. Matka dvou dětí hodnotila prostranství následovně: *„To bych nechala, tam je to docela fajn.“* Další obyvatelka, také matka dvou dětí, řekla: *„Tam to vyhovuje, ale bylo to bez herních prvků, teď už jich tam pár zanesli. Je tam stín, ale využívali jsme úplně minimálně.“* Tato výpověď ukazuje, jak je toto prostranství využíváno. Ti, kteří ho využívali v minulosti, řekli, že ho navštěvovali pouze minimálně. Ti, co ho v současnosti využívají, ho navštěvují také málo.

Dětské hřiště v ulici Voskova bylo hodnoceno spíše negativně. Největším nedostatkem byla pro obyvatele absence vzrostlých stromů a tím i nedostatek stínu. *„Je to otevřené prostranství a nebylo se tam, kam schovat,“* uvedl otec dvou dětí. *„A ještě jsou tam dvě nebo tři lavičky,“* dodal. Málo laviček byl další nedostatek, který se ve výpovědích obyvatel objevoval. Dalším vyzdvihovaným nedostatkem byly poničené herní prvky a oplocení dětského hřiště. Obyvatelka, která žije v samostatně stojícím rodinném domě, řekla k herním prvkům: *„A herní prvky by chtěly nějak zrenovovat a to oplocení okolo hřiště, to by taky bylo potřeba opravit,“* dodává také, že pokud její syn využívá nějaké hřiště, tak právě toto. Nedostatky tohoto prostoru plánují obyvatelé trochu zmírnit. Uvažují o sponzorských darech na lavičky, jak se zmínil obyvatel řadového domu, a také o vysazení zeleně, jak uvedla matka dvou dětí: *„My plánujeme tam dosázet nějaký stromy a keře, aby to pro ty děti bylo atraktivnější a příjemnější a zároveň, aby to víc izolovalo hlukově, pro lidi, co bydlí v susedství.“*

Dětské hřiště v Kemrově ulici bylo hodnoceno v porovnání s ostatními nejhůře a také se k němu vyjadřovalo málo respondentů. Z rozhovorů vyplynulo, že toto hřiště vzniklo teprve nedávno na podnět obyvatel Satalic, kteří bydlí v blízkosti dětského hřiště v ulici Voskova. Tito obyvatelé byli nespokojeni, že je před jejich domem dětské hřiště, proto byly některé herní prvky z rozhodnutí obce přesunuty na hřiště v ulici Kemrova. Okolnosti vzniku hřiště mohou být příčinou jeho špatného provedení, jak ho hodnotila většina obyvatel nové výstavby v Satalicích. *„Tam je to šílený, tam není ani jedna lavička a pro hru je to naprosto nevyhovující,“* uvedla paní, která se do Satalic nastěhovala před deseti lety.

Aktivity uživatelů na všech třech veřejných prostorech se většinou opakovaly a také odpovídaly možnostem, které tyto veřejné prostory nabízejí. Převažovala hra a další aktivity jako je sezení a konverzace. Obyvatelé si většinou nedomlouvali schůzky s ostatními, ale častěji se např. při procházkách náhodně potkávali a dále pokračovali společně, jak zmiňoval otec dvou dětí: *„Moc se nedomlouváme, spíše je to o náhodě, koho zrovna potkáme, tak se pak přidáme.“*

Obyvatelé Satalic často zmiňovali okolní přírodní prostory, které navštěvují. Nejčastěji zmiňované byly dva přírodní prostory v těsném okolí Satalic, obora a biokoridor, a cesta

u světelné řady na letišti Kbely, která je pod vojenskou správou a kterou obyvatelé nazývají „psí dálnice“. „V podstatě využívám jen k nějakým procházkám {...} nebo když přijde návštěva, tak se projdeme do obory,“ řekl důchodce, který bydlí v Satalicích již deset let. Obyvatel, který je bezdětný, využívá oboru většinou pro sportovní aktivity: „Chodím tam běhat a na kolo.“ Mimo oboru je mezi obyvateli využíván i nově vznikající biokoridor, který zatím úplně nevyhovuje, ale to některé neodrazuje od jeho užívání. Obyvatelé tam chodí hlavně kvůli sportovním aktivitám, jako je běhání a jízda na kole. Uvědomují si také, že současná podoba a nedostatky se v budoucnosti změní, až vyroste všechna vysázená zeleň. „Zatím je to nevyužitelné – vítr, vedro, ale až to vyroste, tak to bude dobré. Hlavně je to tam bezpečné a je tam i dostatek laviček,“ uvedl otec dvou dětí, který ve své odpovědi vyzdvihl přednosti biokoridoru. Dalším zmiňovaným místem, které je navštěvováno obyvateli Satalic, je zmiňovaná cesta u světelné řady na letišti Kbely. Tuhle silnici využívají obyvatelé na venčení psů nebo na různé sporty jako je in-line bruslení a jízda na kole.

Zahrady jsou v Satalicích hojně využívány. Většina obyvatelů tráví na zahradě minimálně dvě hodiny denně. Mezi hlavní aktivity patří samozřejmě trávení volného času, relaxace a také péče o zahradu, kterou zdůraznili všichni obyvatelé, se kterými byl proveden rozhovor.

Zahradu obyvatelé nevyužívají pouze k soukromým aktivitám. Také se často scházejí se sousedy nebo rodinnými příslušníky. „Žena zahradničí, děti si tam hrají, občas grilujeme a prostě relaxujeme. {...} Spíše se navštěvujeme se širokou rodinou,“ uvedl otec dvou menších dětí. Další obyvatelka uvedla: „Zahradu využíváme denně. {...} Spíš se scházíme u někoho doma na zahradách.“ V Satalicích je obvyklé se scházet i na ulicích před domem, což dosvědčují i lavičky, které lze vidět před většinou domů. Obyvatelka, která v Satalicích bydlí již deset let, řekla: „Zahradu využíváme denně, pořád, navštěvujeme se, ale i hodně před domem.“

Nejen dospělí obyvatelé tráví čas po zahradách sousedů. I jejich děti si společně hrají často u někoho na zahradě. Děti využívají zahrady i ulice, kde si hrají. Oblíbenými místy jsou křižovatky ulic Dany Medřické a Vlasty Buriana a na druhém konci oblasti křížení ulice Vlasty Buriana s ulicí Rážova. Na této křižovatce (ulic Vlasty Buriana a Rážova) dokonce jedna rodina nechala k veřejnému užívání basketbalový koš: „Vidíte ten koš, tak ten je náš. Nám nevádí, když ho kdokoliv využívá, je k dispozici všem.“

Hlavními nedostatky veřejných prostorů v lokalitě, které obyvatelé uváděli, byl nedostatek stínu a zeleně obecně na dětských hřištích. Nebyli také spokojeni s herními prvky na dětských hřištích, které by podle názorů většiny měly projít rekonstrukcí. Dalším zmiňovaným nedostatkem bylo málo laviček na veřejných prostorech i na ulicích.

Velkým nedostatkem veřejných prostorů, na kterém se shodla většina oslovených obyvatel, je absence místa pro setkávání náctiletých dětí. Každý ale navrhol jiná řešení, kterým by se tato situace dala vyřešit. Někteří navrhovali sportovní hřiště např. s posezením, jak uvedl starší obyvatel, který ale také dodal, že děti v tomto věku

nemá, tak to nepovažuje za jeho problém: „*Náctiletým tady chybí nějaký prostory. To je problém {...} Pro ty náctileté by to chtělo nějaké prostory, něco jako hřiště s posezením se stromy, aby to měli v soukromí, aby nebyly všem na očích.*“ Jiná obyvatelka navrhuje levnější řešení: „*Chybí mi obyčejné louky okolo Satalic, kam by mohly jít děti, maminky, se psem. {...} Prostě děti, když si chtějí někam jít zahrát fotbal, tak nemají kam.*“ Dodala také možná místa, kde by se návrh luk okolo Satalic dal zrealizovat: „*V biokoridoru je taková luční plocha, o který se uvažuje, že by se takhle nějak využila. {...} Nejvíce by prospělo, kdyby se část těch polí (okolo Satalic pozn. autorky) přeměnila na louky. Třeba včetně těch polí uvnitř obory.*“ Obyvatelé Satalic, kteří byli součástí výzkumu, jsou s veřejnými prostory v lokalitě spíše nespokojeni.

7.4 Srovnání názorů obyvatel na veřejné prostory v případových lokalitách

Veřejné prostory jsou většinou hodnoceny podle vkusu uživatelů a také jejich zkušeností (Ambrožová 2010), proto byly součástí výzkumu semi-strukturované rozhovory s obyvateli případových lokalit, které poskytly názory místních obyvatel na jednotlivé veřejné prostory.

První případovou lokalitou byla Hanspaulka, ve které byly studovány čtyři veřejné prostory. Tyto veřejné prostory byly relativně rozmanité, co se kategorií týče - dva parky (zeleň; Na Pískách, U Zámečku), jedno dětské hřiště (ostatní plochy; Za Hanspaulkou) a jedno prostranství mezi domy, kde jsou také herní prvky (náměstí; Na Kuthence). Respondenti Hanspaulky měli na veřejné prostory v okolí jejich bydliště různé názory, jelikož využití veřejných prostorů na Hanspaulce nezáleželo pouze na jejich vybavenosti prvky, které podporují nebo nepodporují venkovní aktivity, ale důležitou roli hrála také vzdálenost od místa bydliště a životní cyklus obyvatel. Tyto charakteristiky byly důležité nejenom v lokalitě Hanspaulka, ale ukázaly se být více či méně významné i pro ostatní zkoumané lokality. Většinou uživatelé kladně hodnotili tři (park Na Pískách, park U Zámečku a dětské hřiště Za Hanspaulkou) ze čtyř veřejných prostorů a ke čtvrtému (prostranství Na Kuthence) se spíše nevyjadřovali, protože kvůli vzdálenosti od bydliště ho většina respondentů nevyžívala. Respondenti mluvili také o využití svých zahrad v porovnání s využitím veřejných prostorů. V průměru zahrady využívali dvě hodiny denně, což je doba delší než doba strávená na veřejných prostorech, a také se jejich aktivity na zahradách lišily od těch, které provozovali na veřejných prostorech. Na zahradách se většina respondentů setkávala se svými přáteli nebo relaxovala. Obyvatelé také navrhovali různé změny veřejných prostorů v lokalitě Hanspaulka. Jednalo se spíše o doplnění některých prvků do stávajících veřejných prostorů než budování jejich nových kategorií. Nejzajímavějšími nápady bylo doplnění sportovních a piknikových prvků do parku U Zámečku, které by tak sloužily lidem v širším okolí. Celkově byli obyvatelé Hanspaulky s veřejnými prostory spíše spokojeni.

Na Starém Spořilově, druhé případové lokalitě, byly studovány také čtyři veřejné prostory. Kategorie veřejných prostorů na Starém Spořilově nejsou příliš rozmanité, ze čtyř veřejných prostorů jsou tři náměstí podle názvu (Roztylské náměstí, Jižní náměstí a Východní náměstí) a jedny sady tedy zeleň (Roztylské sady za kostelem). Z rozhovorů vyplynulo, že na Starém Spořilově hrála velkou roli ve využití veřejných prostorů vzdálenost od domova stejně jako na Hanspaulce. Kvůli této charakteristice se někteří respondenti k některým veřejným prostorům nevyjadřovali. Nejméně využívané mezi respondenty a také nejméně zmiňované byla Jižní a Východní náměstí, která měla význam pouze pro lidi bydlící v okolí. Naopak Roztylské náměstí i Roztylské sady za kostelem využívala a hodnotila většina respondentů. Respondenti často vzpomínali na veřejné prostory, jak vypadaly v minulosti, např. stromy třešní na Jižním náměstí nebo obchody na Roztylském náměstí. Zahrady jsou na Starém Spořilově využívány podobně jako na Hanspaulce. V průměru dvě hodiny denně stráví obyvatelé na zahradách a tato doba se prodlužuje, je-li pěkné počasí. Z rozhovorů též vyplynulo, že rodiny s dětmi nebo psy využívají veřejné prostory častěji než např. starší lidé (obdobně jako v předešlé lokalitě). Stejně jako na Hanspaulce navrhovali respondenti spíše změny prvků stávajících veřejných prostorů. Jedinou výjimkou bylo doplnění možnosti vyžití pro nácitěle obyvatele, které podle některých respondentů na Starém Spořilově chybí. Návrhy řešení tohoto problému se různily – skatepark, nebo opravení sportovního hřiště na okraji lokality. Obyvatelé Starého Spořilova byli s veřejnými prostory spíše spokojeni stejně jako obyvatelé Hanspaulky.

V poslední případové lokalitě, Satalicích, byla pozornost věnována třem veřejným prostorům, které byly vybudovány v nové výstavbě. Byla to dvě dětská hřiště (ostatní plochy; Kemrova a Voskova) a jedno prostranství (náměstí se zelení; Dany Medřické), což naznačuje určitý nedostatek rozmanitých kategorií veřejných prostorů. Tyto kategorie veřejných prostorů také ovlivňovaly jejich využití a mohly být důvodem, že se někteří respondenti o těchto prostorech vůbec nezmiňovali, resp. přímo řekli, že je nevyužívají, protože pro ně nejsou vhodné. Respondenti ze Satalic častěji zmiňovali okolní přírodní prostory a také využití samotných ulic a zahrad jako náhrady za pobytové veřejné prostory. Zahrady využívali respondenti k setkávání s přáteli a relaxaci i jako místa pro setkávání se sousedy, které se občas odehrává i na ulicích. V Satalicích obyvatelé navrhovali dílčí změny prvků stávajících veřejných prostorů, navíc některé kategorie prostorů zcela postrádali. Nejčastěji zmiňovaným bylo hřiště pro možnost sportovního vyžití nácitělých obyvatel. Rozdíl oproti Starému Spořilovu je v tom, že v Satalicích nemají nácitělí v současné chvíli možnost si zdarma zasportovat, proto by obyvatelé tuto možnost uvítali. Na Starém Spořilově sice existují různá hřiště, jen nejsou vyhovující. Sportovní hřiště, které mohou využívat zdarma, je zanedbané. Obyvatelé Satalic byli spíše nespokojeni s možnostmi, které veřejné prostory v lokalitě poskytují.

Kapitola 8

Závěr

Veřejné prostory jsou prvky města, které vytvářejí platformu pro mezilidské kontakty (Mocová 2009). Je tedy důležité se jimi zabývat. Výzkum veřejných prostorů v této diplomové práci proběhl ve třech případových lokalitách, z nichž dvě byly zástupci městského prostředí a byly postaveny přibližně ve 20. letech 20. století (Hanspaulka, Starý Spořilov), třetí lokalita se nacházela v příměstském prostředí a byla postavena v nedávné době (mezi lety 2001 - 2004; Satalice).

Ve všech zkoumaných lokalitách proběhly tři na sebe navazující fáze výzkumu. Použité metody při tomto výzkumu tvořily jasnou strukturu, která přecházela od zjišťování reálného fyzického stavu veřejných prostorů (terénní mapování), přes dění na veřejných prostorech (strukturované pozorování) až ke zjišťování spokojenosti obyvatel vybraných případových lokalit s veřejnými prostory (semi-strukturované rozhovory).

Hlavním cílem práce bylo zjistit, zda jsou obyvatelé lokalit s rodinnými domy spokojeni se současným stavem fyzického prostředí a využitím veřejných prostorů. Případové lokality s rodinnými domy byly vybrány jako zástupci různých prostředí Pražského metropolitního regionu za účelem jejich porovnání a také zjištění, zda se tato prostředí mohou navzájem inspirovat v oblasti veřejných prostorů.

Prvním dílčím cílem bylo definovat prvky fyzického prostředí veřejných prostorů. Prvky byly nejprve definovány pomocí odborné literatury v teoretické části práce. Významné prvky fyzického prostředí, které jsou podstatné pro veřejné prostory, se mohou dělit do dvou skupin. První skupinou jsou prvky dané, které nelze ovlivnit. Do této skupiny patří vztah k ulici, klimatické podmínky prostoru a také urbanistické vlastnosti prostoru. Druhou skupinu tvoří prvky fyzického prostředí, které naopak nejsou dané a tím pádem jsou ovlivnitelné a měnitelné podle potřeby, například místa k sezení, různé přírodní a také společenské prvky.

K prvnímu dílčímu cíli se vázaly dvě výzkumné otázky práce:

„Jaké kategorie veřejných prostorů se objevují v lokalitách s rodinnými domy?“

„Jak se liší fyzické prostředí veřejných prostorů v různých lokalitách s rodinnými domy?“

Empirický výzkum potvrdil, že v lokalitách s rodinnými domy se nacházejí různé kategorie veřejných prostorů. V případových lokalitách v městském prostředí byly kategorie veřejných prostorů více diverzifikované. V městě se nacházely parky, náměstí, dětská hřiště a různá prostranství mezi domy vyplněná zelení. V případové lokalitě z příměstského prostředí byla naopak většinou jen dětská hřiště a prostranství, kde se též

nacházely herní prvky. V příměstském prostředí tedy převládají veřejné prostory, které nabízejí možnosti pro venkovní aktivity hlavně dětem a jejich rodičům, kteří s nimi tráví čas. Tyto veřejné prostory odrážejí věkovou strukturu obyvatel, kteří se do suburbánních lokalit stěhují. Většinou jsou to rodiny s malými dětmi nebo mladé páry, které uvažují o založení rodiny (Ouředníček, Temelová 2008). Z rozhovorů vyplynulo, že i developer při prodeji domů sliboval, že v lokalitě budou dětská hřiště a respondenti uvedli, že to brali jako pozitivum.

Fyzické prostředí veřejných prostorů v jednotlivých případových lokalitách s rodinnými domy se lišilo. Každá lokalita má svého ducha a určitou tvář, která je vytvářena nejen stářím lokality, udržováním domů apod., ale též veřejnými prostory a prvky, které se v nich objevují. V městských lokalitách byly prvky fyzického prostředí rozmanitější a příhodnější pro různé venkovní aktivity. Hlavním rozdílem byly výhledy, které se v příměstském prostředí vůbec neobjevovaly (což může být způsobeno terénem Satalic, který je rovinatý) a nedostatek stínu, který byl považován za jeden z hlavních záporů příměstských veřejných prostor. Při porovnání dvou sledovaných prostředí – městského a příměstského – z pohledu kategorií a fyzického prostředí veřejných prostorů vyšlo městské tradiční prostředí lépe.

Druhý dílčí cíl práce se snažil zjistit, kdo a jak využívá veřejné prostory. K druhému dílčímu cíli se vážala i jedna z výzkumných otázek, která zněla: *„Jak a kým jsou veřejné prostory v lokalitách rodinných domů využívány?“*

Veřejné prostory mají být místy pro setkávání lidí (Gehl 2010) a pro navazování kontaktů (Mocová 2009). Pro určité skupiny lidí je navazování kontaktů v okolí bydliště důležité, protože mají omezenější možnosti se potkávat s lidmi jinde než právě v okolí bydliště. Těmito skupinami jsou například matky s dětmi, nezletilí obyvatelé a starší lidé (Temelová, Ouředníček 2008). V rámci zkoumaných veřejných prostorů v případových lokalitách se toto potvrdilo, ale v každém prostředí byla významná jiná skupina. V městských lokalitách byly významné matky s dětmi i starší lidé. V Satalicích, v příměstském prostředí, se starší lidé skoro vůbec neobjevovali, protože je to „mladá“ lokalita, ale veřejné prostory byly významné pro nácileté obyvatele.

V suburbánní lokalitě bylo šetřením zjištěno, že u uživatelů veřejných prostor převažují společenské aktivity, kam byly ovšem zařazeny pouze tři ze sledovaných aktivit (hra, konverzace a venčení psa). Naopak v městském prostředí převažovaly volitelné aktivity, do kterých spadalo pět různých pozorovaných aktivit (procházení se, sezení, stání, konzumace jídla a nápojů, čtení nebo studování). Venkovní aktivity, které bylo možno pozorovat na veřejných prostorech v městských lokalitách, byly tedy rozmanitější než v suburbánní zóně. Tento fakt může navazovat na již zmíněné omezené kategorie veřejných prostorů v příměstském prostředí.

Třetím dílčím cílem práce bylo zjistit, co obyvatelé lokalit s rodinnými domy očekávají od veřejných prostorů. Naplnění přání a očekávání lidí o veřejných prostorech je vyjádřeno jejich spokojeností (Methorst 2010). Spokojenost uživatelů je jedním z ukazatelů kvality veřejných prostorů, protože pokud jsou uživatelé nespokojeni

s veřejnými prostory, využívají je méně a většinou jen pro nezbytné aktivity (Carr a kol. 1992).

K třetímu dílčímu cíli práce se vážala třetí výzkumná otázka, která se zabývala představami obyvatel případových lokalit:

„Odpovídá současný stav fyzického prostředí a využití veřejných prostorů představám obyvatel lokalit s rodinnými domy?“

Obyvatelé městských případových lokalit byli většinou spokojeni a hodnotili veřejné prostory v lokalitách spíše pozitivně nebo neutrálně. Respondenti hodnotili neutrálně veřejné prostory, které nevyužívali většinou v důsledku větší vzdálenosti od domova. Oproti tomu obyvatelé příměstských lokalit si častěji stěžovali a veřejné prostory hodnotili spíše negativně. Zatímco v městském prostředí navrhovali obyvatelé spíše dílčí změny veřejných prostor v podobě doplnění některých prvků, v příměstském prostředí lidé postrádali některé kategorie veřejných prostorů (např. místa pro náctileté). Respondenti ze Satalic odpovídali, že často využívají přírodní prostory (obora a biokoridor) v okolí Satalic, a také z rozhovorů vyplynulo, že zahrady, soukromé venkovní prostory, mají pro obyvatele Satalic velký význam. V příměstských lokalitách dokonce zahrady částečně nahrazovaly veřejné prostory pro setkávání obyvatel. Větší nespokojenost s veřejnými prostory obyvatel příměstských lokalit ukazují i změny, které respondenti navrhovali. Všechny výše představené výsledky výzkumu svědčí o větší spokojenosti obyvatel městských lokalit s veřejnými prostory. Obyvatelé příměstských, nově vybudovaných lokalit jsou s veřejnými prostory ve své lokalitě spíše nespokojeni.

Během výzkumu veřejných prostorů mezi obyvateli případových lokalit se potvrdilo, že využití veřejných prostorů je ovlivněno i socio-demografickými a geografickými charakteristikami. Ukázalo se, že v rozlehlejších lokalitách (v tomto výzkumu byly obě městské) využití veřejných prostorů záleželo i na vzdálenosti od bydliště uživatelů. Jako další rozhodující charakteristika se ukázal životní cyklus obyvatel (zda mají malé nebo větší děti nebo zda jsou již v důchodu) a také, zda vlastní psa. V příměstské lokalitě vzdálenost nehrála roli. Naopak získal na významu životní cyklus obyvatel, protože zkoumané veřejné prostory v Satalicích byly využívány spíše menšími dětmi a jejich rodiči. Proto by veřejným prostorům v příměstském prostředí prospělo zlepšení prvků veřejných prostorů, které by přispělo k různorodějšímu využití a možná i vyšší spokojenosti obyvatel s veřejnými prostory. Tento nedostatek je nahrazován v Satalicích přírodními prostory v okolí lokality - oborou a biokoridorem. Veřejné prostory v příměstských lokalitách by mohly být více inspirované veřejnými prostory městských lokalit. Inspirace by mohla spočívat v rozdílných kategoriích veřejných prostorů nebo zlepšení některých prvků fyzického prostředí.

Pro práci byla stanovena dvě očekávání. První se týkalo rozmanitosti fyzického prostředí veřejných prostorů a spokojenosti uživatelů, kde jsem očekávala, že obyvatelé případových lokalit budou více spokojeni s veřejnými prostory, které budou mít rozmanité fyzické prostředí a budou více využívány. Toto očekávání se během výzkumu potvrdilo.

Respondenti se v rozhovorech více a většinou pozitivně vyjadřovali k veřejným prostorům, které měly rozmanitější fyzické prostředí. Prostory s rozmanitějšími prvky fyzického prostředí byly častěji využívány a u některých z těchto veřejných prostorů se nepotvrdily další zjištěné proměnné ovlivňující využití (vzdálenost, životní cyklus). Veřejné prostory s rozmanitějším využitím se objevovaly více v městském prostředí.

Druhé očekávání se týkalo specifických skupin uživatelů veřejných prostorů a jejich využití. Očekávala jsem, že ve všech lokalitách budou převládat určité skupiny uživatelů (matky s dětmi, náctiletí a starší lidé) a veřejné prostory budou odpovídat jejich případnému využití. Toto druhé očekávání se spíše nepotvrdilo. Velkým nedostatkem zmiňovaným ve dvou případových lokalitách byl nedostatek míst pro náctileté, kteří se neměli kde scházet. Dalším problémem, který identifikovali obyvatelé případových lokalit, byl nedostatek míst pro starší obyvatele, resp. nevhodný mobiliář, který neodpovídá jejich potřebám. Pro matky s dětmi, jedinou skupinu ze zmiňovaných, byly veřejné prostory v případových lokalitách vyhovující. Pro matky s dětmi se v každé případové lokalitě nacházely odpovídající veřejné prostory, které měly vhodné vybavení i využití.

Pro Jacobs (1961) je důležité chování a potřeby lidí ve městech, což lze vztáhnout i na veřejné prostory, které by měly respektovat potřeby jejich uživatelů. Nejspíše z toho důvodu i Gehl (2000,2003) zdůrazňuje, že v nově budovaných veřejných prostorech i při revitalizaci starších je třeba klást důraz na venkovní aktivity, které uživatelé na daném prostoru provozují a jim posléze uzpůsobit fyzické prostředí. Tato práce se zabývala třemi případovými lokalitami, ze kterých se dvě nacházely v městském prostředí a jedna v nově vybudované příměstské lokalitě. Z výzkumu v této práci vyplynulo, že městské veřejné prostory lidem jako uživatelům více vyhovují. Ačkoliv samozřejmě i některé městské veřejné prostory mají zápory, jiné by mohly sloužit jako inspirace pro veřejné prostory v nově budovaných lokalitách. Inspirací by mohla být například rozmanitost různých kategorií veřejných prostorů; ne pouze dětská hřiště, jak tomu je v Satalicích. Například alespoň jedno místo v lokalitě by mohlo poskytovat prostor k venkovním aktivitám náctiletých, kteří většinou nechtějí být v centru pozornosti při svých volnočasových aktivitách. Ve městě byla například vybudována místa pro aktivní trávení volného času, která mládež může využívat zdarma, např. skateparky. Další inspirací mohou být samotné prvky fyzického prostředí, např. zajímavost prostoru, která na všech veřejných prostorech v Satalicích chyběla. Zajímavostí mohou být např. umělecká díla nebo fontány. Zmíněné prvky nemusí nutně znamenat výrazně větší využití co do počtu uživatelů, ale může přispět k vyšší spokojenosti stávajících uživatelů, která zajistí, že se lidé budou na místo vracet. Spokojení uživatelé by měli být smyslem veřejných prostorů, jak řekl jeden respondent ze Satalic: „*Všechno je to o lidech.*“

SEZNAM LITERATURY

- AMBROŽOVÁ, Z. (2010): Veřejné prostory malých měst – teoretická východiska. *Urbanismus a územní rozvoj*, 13, č. 6, s. 14 – 20.
- CARMONA, M., DE MAGALHÃES, C., HAMMOND, L. (2008): *Public Space – the management dimension*. Routledge, Oxon, 232 s.
- CARR, S., FRANCIS, M., RIVLIN, L. G., STONE, A. M. (1992): *Public Space – Environment and Behavioral Series*. Cambridge University Press, New York, 401 s.
- CYBRIWSKY, R. (1999): Changing patterns of urban public space: Observation and assessments from the Tokyo and New York metropolitan areas. *Cities*, 16, č. 4, s. 223 – 231.
- FLOWERDEW, R., MARTIN, D. (1997): *Methods in Human Geography – A guide for students doing a research project*. Harlow, Addison Wesley Longman Limited, 296 s.
- GEHL, J. (2000): *Život mezi budovami*. Nadace Partnerství. Program Partnerství pro veřejná prostranství a Jan Gehl, Brno, 202 s.
- GEHL, J. (2003): *Winning back the Public Spaces*. Urban Library, Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Dostupné na: <<http://www.publicspace.org/en/text-library/eng/a006-winning-back-the-public-spaces>> [15.03.2012]
- GEHL, J. (2010): *Cities for People*. Island Press. Washington, Covelo, London, 269 s.
- GEHL, J. (2011): *Koncepční plánování veřejných prostor a aktuální výzvy*. Přednáška na konferenci *Public Spaces – Living Spaces*, Praha. Dostupné na: <<http://www.publicspaces.cz/download/index>> [15.03.2012]
- HENDL, J. (2008): *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2. Aktualizované vydání. Praha. Portál, 408 s.
- HEXNER, M., NOVÁK, J. (1996): *Urbanistická kompozice*. Vydavatelství ČVUT. Praha. 202 s.
- ING CENTRUM BYDLENÍ: *Historie Hanspaulky*. Dostupné na: <<http://www.ingcentrumbydleni.cz/page.php?pid=101>> [30.07.2012]
- JACOBS, J. (1961): *Smrt a život amerických velkoměst*. ODEON. Praha (1975). 282 s.
- KOPEČNÁ, M. (2010): *Analýza rezidenční stability a spokojenosti v suburbánním zázemí Prahy - případová studie města Říčany*. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 112 s.
- LARICE, M., MACDONALD, E. (2007): *The Urban Design Reader*. Routledge, Taylor & Francis Group. New York. 541 s.
- LEHMANN, M. (2002): *Zahradní města*. Archinet, Říčany. Dostupné na: <<http://www.archinet.cz/index.php?mode=article&art=10641&sec=10019&lang=cz>> [27.11.2011]

- LU, M. (1999): Determinants of Residential Satisfaction: Ordered Logit vs. Regression Models. *Growth and Change*, č. 30, s. 264-287.
- MADANIPOUR, A. (1996): *Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-spatial Process*. John Wiley & Sons Ltd., West Sussex, 241 s.
- MADANIPOUR, A. (2003): *Public and Private Spaces of the City*. Routledge, Taylor & Francis Group, New York, 264 s.
- MADDEN, K. (2003): *Utváření místa – Příručka k vytváření kvalitních veřejných prostorů (s českými doplňky)*. Brno. Nadace Partnerství, 99 s.
- MITCHELL, D. (1995): The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*, 85, č. 1, s. 108 – 133.
- MICHALÍK, V. (2008): Suburbanizace a veřejná zeleň – příklad Dolních Břežan. *Zahrada – Park – Krajina*, č. 1, s. 7 – 9.
- MOCOVARÁ, A. (2009): Suburbanizace a systém veřejných prostorů. *Suburbanizace, Sborník ze semináře AUÚP, Beroun. Ústav územního rozvoje, Brno. Příloha časopisu Urbanismus a územní rozvoj*, č. 4, s. 89 – 90.
- MOCOVARÁ, A. (2010): *Veřejné prostory v nových obytných souborech – prezentační publikace*. ČVUT, 25 s.
- NISSEN, S. (2008): Urban Transformation from Public and Private Space to Spaces of Hybrid Character. *Sociologický časopis*, 44, č. 6, s. 1129 – 1149.
- NOVÁK, J. (2004): *Časoprostorová mobilita obyvatel a strukturované prostředí metropolitní oblasti*. Magisterská práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha. 109 s.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2001): *Urbanizační proces. Pracovní text k přednášce Urbanizace a vývoj měst*, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze, Praha. Dostupné na: <http://web.natur.cuni.cz/~slamak/sgp/textsgp.html> [12.05.2012]
- OUŘEDNÍČEK, M. (ed.) (2006): *Sociální geografie Pražského městského regionu*. Praha. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 159 s.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2008): *Současná česká suburbanizace a její důsledky*. *Veřejná správa*, č. 4, příloha.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J., MACEŠKOVÁ, M., NOVÁK, J., PULDOVÁ, P., ROMPORTL, D., CHUMAN, T., ZELEDOVÁ, S., KUNCOVÁ, I. (2008): *Suburbanizace.cz*. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 96 s.
- OUŘEDNÍČEK, M., NOVÁK, J., TEMELOVÁ, J., PULDOVÁ, P. (2009): *Metody geografického výzkumu města*. In. Ferencuhová, S., Hledíková, M., Galčanová, L., Vacková, B. (eds): *Město: Proměnlivá ne/samozřejmost*. Pavel Mervart/Masaraykova univerzita, Brno, s. 93 – 128.
- PACIONE, M. (2003): *Urban Environmental Quality and Human Wellbeing – A Social Geographical Perspective*. *Landscape and Urban Planning*, 65, s. 19-30.

- PPS (2003): *What Makes Successful Place?*. Project for Public Spaces, New York. Dostupné na: <<http://www.pps.org/reference/grplacefeat/>> [29.07.2012]
- PRESS, I., SMITH, M. E. (1980): *Urban Place and Process*. Macmilan Publishing Co., Inc., New York. 487 s.
- PROSTOR: *Historie a peripetie výstavby. Průvodce Praha a okolí: Spořilov: Historie. Prostor – architektura, interiér, design*. Dostupné na: <<http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/historie.htm>> [30. 07. 2012]
- PULDOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M. (2006): *Změny sociálního prostředí v zázemí Prahy jako důsledek suburbanizace*. In Ouředníček, M. (ed.) *Sociální geografie Pražského městského regionu*. Praha. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 128 – 142.
- PULDOVÁ, P., ZELENDOVÁ, S. (2009): *Charakter sociálního prostředí v lokalitách nové bytové výstavby - srovnání vnitřního města a suburbia*. Geodny Liberec 2008, Sborník příspěvků. CD, nečíslováno. Dostupné na: <http://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/urrlab/user/documents/petra//Puldova_Zelendova_Liberec.pdf> [14.03.2012]
- SVOBODOVÁ, H. (2009): *Hodnocení kvality veřejných prostorů ve Vršovicích*. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 53 s.
- ŠILHÁNKOVÁ, V. (2008): *Veřejné prostory našich měst. Veřejná správa – týdeník Vlády České republiky, č. 6, příloha*. Dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/s/2003/0006/pril_3.html#graf1> [15.03.2012]
- TEMELOVÁ, J. (2007): *Flagship developments and the physical upgrading of post-socialist inner city: The Golden Angel project in Prague*. *Geografiska Annaler* 89B (2), s. 169 – 181.
- TEMELOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, N. (2012): *Residential satisfaction of elderly in the city centre: The case of revitalizing neighbourhoods in Prague*. *Cities*, 29 (5), s. 310 - 317.
- TEMELOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, N., SLEZÁKOVÁ, A. (2010): *Rezidenční spokojenost seniorů v proměňujících se čtvrtích Prahy*. *Sociální studia*, č. 7 (3), s. 95-113.
- TEMELOVÁ, J., OUŘEDNÍČEK, M. (2008): *Suburbanizace: nikoli nutně negativní jev*. *Stavební fórum* [online]. Dostupné na: <<http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/11040/suburbanizace-nikoli-nutne-negativni-jev/>> [15.07.2012]
- VAĎUROVÁ, J. (2010): *Veřejné prostory jako indikátory kvality života města*. Dizertační práce. Fakulta architektury, VÚT v Brně, Brno, 140 s.
- METHORST, R. (2010) *Pedestrians' Quality Needs – Systems approach*. In Methorst, R., Monterde i Bort, H., Risser, R. Sauter, D., Tight, M., Walker, J. (Eds.) (2010) *Pedestrians' Quality Needs. Final Report of the COST project 358*. Cheltenham. Walk21.
- VAN MELIK, R. (2008): *Changing public spaces*. Faculty of Geosciences, Utrecht University, Utrecht, 234 s.

- VOTRUBEC, C. (1965): Praha – zeměpis velkoměsta. Státní pedagogické nakladatelství. Praha. 241 s.
- WALZER, M. (1986). Public Space: A Discussion on the Shape of Our Cities - Pleasures and Costs of Urbanity. *Dissent*, Fall. s. 470-475.
- WHYTE, W. H. (1980): *The Social Life of Small Urban Spaces*. Project for Public Spaces (2001). 129 s.
- ZUKIN, S. (1998): Politics and aesthetics of public space: The 'American' model. Urban Library, Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Dostupné na:
<<http://www.publicspace.org/en/text-library/eng/a013-politics-and-aesthetics-of-public-space-the-american-model>> [15.03.2012]

SEZNAM ZDROJŮ

ArcView aplikace GIS, shapefile Praha

Český zeměměřičský a katastrální úřad, 2010

Festival Živé město, www.zive-mesto.cz

reSITE, www.resite.cz

Satalice 2001 – 2004 (řadové a solitérní rodinné domy), www.uniga.cz

Sčítání lidí, domů a bytů 2011. Hlavní město Praha, ČSÚ, Praha, 2011

urbanACT – Act for your City, www.urbanact.cz

Slovník spisovného jazyka českého, Ústav pro jazyk český, 2011, ssjc.ujc.cas.cz

Vyhláška hl. m. Prahy, o místním poplatku za užívání veřejného prostranství 5/1991

Zákon o hlavním městě Praze č. 131/2000 Sb.

Zákon o obcích (obecním zřízení) č. 128/2000 Sb.

Příloha 1: Informační leták - Hanspaulka

	<p style="text-align: center;">Výzkum spokojenosti obyvatel s veřejnými prostory v okolí bydliště</p> <p style="text-align: center;">Výzkum k diplomové práci <i>Veřejné prostory v městském a příměstském prostředí</i> Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta</p>	
---	--	---

Vážení obyvatelé,

ke své diplomové práci, která se zabývá veřejnými prostory (např. náměstí, parky, ulice) v lokalitě Hanspaulka, provádím výzkum, jehož cílem je zjistit spokojenost obyvatel s veřejnými prostory v okolí bydliště.

Ráda bych Vás proto požádala o spolupráci při rozhovorech, které jsou hlavním zdrojem informací pro můj výzkum. V termínu od 1. července do 22. července bych Vás ráda osobně kontaktovala a domluvila se s Vámi na případné realizaci rozhovoru.

Rozhovory jsou anonymní a jejich obsah bude použit pouze pro účely této diplomové práce.

Předem děkuji za ochotu a spolupráci. Vaše názory mi poskytnou cenné podklady pro dokončení diplomové práce.

V případě dotazů mě neváhejte kontaktovat na adrese hana.svobodova@natur.cuni.cz.

Hana Svobodová
Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Albertov 6, Praha 2

Příloha 2: Podklad pro rozhovor - Starý Spořilov

**Spokojenost s veřejnými prostory v okolí
bydliště – lokalita Starý Spořilov**

I) Veřejné prostory

A) Veřejné prostory v lokalitě Starý Spořilov

- 1) Využíváte tyto veřejné prostory: Roztylské náměstí, Roztylské sady za kostelem, Jižní náměstí, Východní náměstí?
  - a) Můžete stručně říci, jestli daný prostor VYUŽÍVÁTE/NEVYUŽÍVÁTE?
  - b) Jak ČASTO tento prostor využíváte?
  - c) KOLIK ČASU průměrně za týden na tomto prostoru strávíte?
  - d) PROČ ho využíváte/nevyžíváte?
  - e) K jakým AKTIVITÁM jej využíváte? Jakým způsobem jej využíváte? Jaké aktivity tam nejčastěji provozujete?
  - f) Navštěvujete veřejný prostor s někým, nebo sami? Potkáváte tam své přátele, sousedy, známými, ...? Domlouváte si SETKÁNÍ se svými známými nebo přáteli na tomto místě?
  - g) VYHOVUJE Vám tento prostor? V čem a proč? Je něco, co se Vám vyloženě líbí, co oceňujete v tomto prostoru?
  - h) A naopak, co se Vám NELÍBÍ, co by chtělo změnit? A jak?
  - i) Napadají Vás nějaké KONKRÉTNÍ ZMĚNY, které by si tento prostor zasloužil?
- 2) Který z těchto veřejných prostorů využíváte nejčastěji?
- 3) Proč zrovna tento veřejný prostor využíváte nejčastěji?

B) Veřejné prostory mimo lokalitu Starý Spořilov

- 4) Využíváte i jiné veřejné prostory mimo výše zmíněných?
Pokud ANO
  - a) KDE se tyto prostory nachází?
  - b) PROČ je využíváte?

II) Zahrada

- 5) Máte u svého domu vlastní ZAHRADU?
- 6) Jak VYUŽÍVÁTE svou ZAHRADU?

- 7) Potkáváte se svými přáteli, sousedy, známými na zahradě? Domlouváte si SETKÁNÍ se svými známými nebo přáteli na Vaší zahradě?
- 8) LIŠÍ SE toto VYUŽITÍ od aktivit, které provozujete na veřejných prostorech?
- 9) KOLIK ČASU průměrně denně trávíte na zahradě?

III) Přání a představy o veřejných prostorech v lokalitě Starý Spořilov

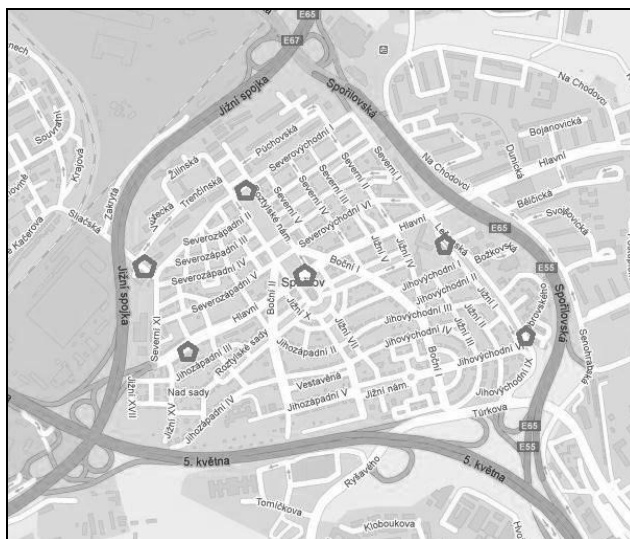
- 10) Jaký typ veřejného prostoru byste si v okolí PŘÁL/A? Chybí Vám osobně nějaký veřejný prostor v okolí bydliště resp. nějaký druh vyžití?
- 11) Myslíte si, že tu nějaký typ veřejného prostoru CHYBÍ?

IV) Informace o bydlení

- 12) Jak dlouho bydlíte v této lokalitě? .....
- 13) Typ domu
  - řadový rodinný
  - rodinný

V) Osobní charakteristiky respondenta

- 14) Pohlaví
  - Muž
  - Žena
- 15) Věková skupina
  - 7-18 let
  - 19 – 34 let
  - 35 – 59 let
  - 60+
- 16) Ekonomická aktivita
  - zaměstnanec
  - podnikatel
  - student
  - důchodce
  - mateřská dovolená
  - nezaměstnaný
  - v domácnosti
  - jiné .....
- 17) Počet závislých dětí v domácnosti a jejich věk .....
- 18) Kde přibližně na mapě bydlíte?

Zdroj podkladu: maps.google.com

Příloha 3: Dvanáct kritérií hodnocení kvality veřejných prostorů

DVANÁCT KRITÉRIÍ KVALITY VEŘEJNÉHO PROSTORU				
OCHRANA	<p>OCHRANA PROTI DOPRAVĚ A NEHODÁM - POCIT BEZPEČÍ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrana chodců • eliminace strachu z dopravy 	<p>OCHRANA PROTI KRIMINALITĚ A NÁSILÍ - POCIT JISTOTY</p> <ul style="list-style-type: none"> • živá veřejná sféra • oči na ulici • funkce pokrývající celý den a noc • dobré osvětlení 	<p>OCHRANA PROTI NEPŘÍJEMNÝM SMYSLOVÝM VLIVŮM</p> <ul style="list-style-type: none"> • vítr • déšť/sníh • teplo/zima • znečištění • prach, hluk, oslnění 	
	POHODLÍ	<p>MOŽNOST CHŮZE</p> <ul style="list-style-type: none"> • prostor pro pěší • žádné překážky • vhodné povrchy • přístupné každému bez rozdílu • zajímavá průčelí 	<p>MOŽNOST STÁT/ZŮSTAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • efekt hraniční linie/atraktivní zóny pro stání/setrvání • opory pro stání 	<p>MOŽNOST SE POSADIT</p> <ul style="list-style-type: none"> • místa k sezení • využití potenciálu: <ul style="list-style-type: none"> • výhled, slunce, lidé • dobrá místa k sezení • lavičky vhodné k odpočinku
		<p>MOŽNOST VIDĚT</p> <ul style="list-style-type: none"> • přiměřené pohledové vzdálenosti • neomezené výhledy • zajímavé pohledy • noční osvětlení 	<p>MOŽNOST MLUVIT A POSLOUCHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • nízká hladina hluku • městský mobiliář, který poskytuje "konverzační ostrůvky" 	<p>MOŽNOST HRÁT SI A CVIČIT</p> <ul style="list-style-type: none"> • motivace k tvořivosti, fyzické aktivitě, cvičení a hrám • ve dne i v noci • v zimě i v létě
RADOST	<p>MĚŘÍTKO</p> <ul style="list-style-type: none"> • budovy a prostory navržené s ohledem na lidské měřítko 	<p>MOŽNOST UŽÍVAT DOBRÉHO POČASÍ</p> <ul style="list-style-type: none"> • slunce/stín • teplo/chlad • vánek 	<p>POZITIVNÍ SMYSLOVÉ ZÁŽITKY</p> <ul style="list-style-type: none"> • dobrý design a detaily • kvalitní materiály • krásné výhledy • stromy, rostliny, voda 	

Zdroj: Gehl, Gemzøe, Kirknæs, Søndergaard 2006 cit. v Gehl 2010, s. 239